

การวาดสรภัญญะของจังหวัดนครพนม : ศึกษาตามแนวคิดพื้นฐานวรรณนาแห่งการสื่อสาร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
ธันวาคม 2553

การวาดสรภัญญะของจังหวัดนครพนม : ศึกษาตามแนวคิดพื้นฐานวรรณนาแห่งการสื่อสาร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

ธันวาคม 2553

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การวาดสรภัญญะของจังหวัดนครพนม : ศึกษาตามแนวคิดพื้นฐานวรรณนาแห่งการสื่อสาร

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
ธันวาคม 2553

มัลลิกา มาภา. (2553). การสวดสรภัญญะของจังหวัดนครพนม : ศึกษาตามแนวชาติพันธุ์วรรณา
แห่งการสื่อสาร. ปริญญาโท ศศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: อาจารย์ ดร.ดวงเด่น บุญปก,
อาจารย์ ดร. วาสนา นามพงศ์.

ปริญญาโทฉบับนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์โครงสร้างของสถานการณ์สื่อสารในการ
สวดสรภัญญะ และวิเคราะห์องค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ ในการสวดสรภัญญะ ผลการศึกษา
พบว่า สถานการณ์สื่อสารการสวดสรภัญญะของจังหวัดนครพนม ประกอบด้วยเหตุการณ์สื่อสาร
ทั้งหมด 9 เหตุการณ์ ตามลำดับ ได้แก่ เหตุการณ์สื่อสารการทักทาย พิธีเปิดการสวดสรภัญญะ การ
แนะนำ การแสดงความสามารถของคณะกรรมการ การสวดสรภัญญะ การให้รางวัล การค้นหาดาวเสียง
การให้รางวัลดาวเสียง และพิธีปิดการสวดสรภัญญะ ซึ่งการแยกเหตุการณ์สื่อสารดังกล่าว ผู้วิจัยใช้
วัตถุประสงค์เป็นเกณฑ์

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสาร สรุปภาพรวมได้ว่าผู้ร่วมเหตุการณ์สื่อสาร
หลักของการสวดสรภัญญะประกอบด้วยพิธีการ คณะกรรมการ คณะผู้สวดสรภัญญะ พระสงฆ์ แยก
ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ชมผู้ฟัง และผู้รับชมรับฟังที่อยู่ทางบ้าน สถานที่ของเหตุการณ์สื่อสารคือ ศาลาตรีมุข
และศาลาพระธรรมราชานุวัตร วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร จังหวัดนครพนม ซึ่งสถานที่ในการ
ดำเนินงานได้จัดแบ่งส่วนต่างๆ แก่ผู้ร่วมเหตุการณ์อย่างชัดเจน เวลาในการดำเนินงานการสวดสรภัญญะ
คือ 09.00 น. ถึง 16.00 น. เหตุการณ์สื่อสารทั้งหมดจัดเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนนำ ส่วนเนื้อหา และ
ส่วนสรุป หัวข้อหลักของการสวดสรภัญญะ คือ การแสดงความเคารพ ความศรัทธาต่อคุณพระศรี
รัตนตรัย วัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อเพิ่มความเชื่อ ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา ยกระดับจิตใจให้
ดีขึ้น และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น เนื้อหาของเหตุการณ์สื่อสาร คือ สวดสรภัญญะเพื่อจรรโลงใจ
ผู้ฟัง ให้เนื้อหาของกลอนสวดขัดเกลาคจิตใจ และถ่ายทอดคำสอนของพระพุทธศาสนาให้เข้าถึงผู้ชม
ผู้ฟังได้ง่าย และเพิ่มความศรัทธา ความเคารพต่อพระรัตนตรัยในทุกเหตุการณ์สื่อสาร มีการใช้ภาษาไทย
มาตรฐาน ภาษาไทยถิ่นอีสาน และอวัจนภาษาต่างๆ ประกอบการสื่อสาร ในเหตุการณ์สื่อสาร ปรากฏ
วัจนกรรมสื่อสารจำนวน 19 วัจนกรรม ได้แก่ แสดงความเคารพ การทักทาย การอธิบาย การ
ขอบคุณ การขออภัย การกล่าวนำ การกล่าวตาม การแนะนำ การชี้แจงกฎเกณฑ์ การกล่าวเชิญ
การไหว้ครู การอวยพร การสั่งสอน แจ้งให้ทราบ การแสดงความสามารถ การสั่ง การตัดบท การ
ประกาศผลการตัดสิน และการขอพร ซึ่งวัจนกรรมเหล่านี้เกิดสลับกันได้ และผู้วิจัย พบว่า วัจนกรรม
การกล่าวนำ เป็นวัจนกรรมที่เด่นที่สุดในเหตุการณ์สื่อสารทั้งหมด กฎการปฏิสัมพันธ์ที่ปรากฏในการ
สื่อสารแบ่งออกเป็นกฎทางพิธีกรรม การกล่าวข้อความ การถาม-ตอบของผู้ร่วมเหตุการณ์ และ
ผู้วิจัย นำกฎดังกล่าวมาเป็นบรรทัดฐานการตีความได้ว่า สังคมชนบทให้ความสำคัญ ความเคารพ
ศรัทธาต่อคุณพระศรีรัตนตรัย เห็นได้จากการสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีการดำเนินงานควบคู่ไปกับ
การทำนุบำรุงศาสนา และขัดเกลาคจิตใจของคนในสังคม ด้วยการปรับคำสอนของศาสนาที่เข้าใจยาก
ให้มีความเข้าใจและเข้าถึงคนในสังคมได้ง่ายขึ้น

SARAPHANYA NAKHONPHANOM : AN ETHNOGRAPHY OF
COMMUNICATION APPROACH

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Master of Arts Degree in Thai
at Srinakharinwirot University
December 2010

Mallika Mapa. (2010). *Saraphanya Nakhonphanom : An Ethnography of Communication Approach*. Master thesis, M.A. (Thai). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Duangden Boonpok, Wassana Namphong.

The objective of this study were to analyze the structure of communication events and the component of communication events in Saraphanya. The result of the study found that the communication events in Saraphanya Nakhonphanom consisted of 9 communication events in orderly : greeting communication events in Saraphanya opening ceremony, introduction, the committee's ability performance, Saraphanya prayer, giving prizes looking for people who can pray Saraphanya well, giving prizes for people who can pray Saraphanya well and the Saraphanya closing ceremony which were separated by objective's rules.

From analysis the communication event component can concluded in overall image that, people who cooperated in the Saraphanya communication event were the master of the ceremony, the committee's the Saraphanya prayer group, the monks, the qualified guests, the audience at the ceremony and the audience at home. The place of the communication event were three porch pavilion and Phra Dhammarachanuwat pavilion. That Phanom temple, Nakhonphanom province. The places were separated into parts obviously for participants. The procedure time was between 9:00 A.M.-4:00 P.M. There were 3 parts of communication event; introduction, contents and conclusion. The topic of Saraphanya were to pay respect and to show the faith to the Three Refuges. The main objectives were to increase the faith in Buddhism, to raise moral and to preserve local culture. The content of the communication events were prayer to encourage the audience and let the content refine one's mind and transmit the Lord Buddha's teachings to the audience in this easier way, including increase the faith and respect to the Three Refuges. In every communication events were used standard Thai language, northeastern Thai language and nonverbal languages consisted in the communication. In communication events appeared 19 communicative acts; respecting, greeting, explanation, thanking, asking, saying before, saying follow, introduction, clarify the rules, invitation, invocation, blessing, edifying , notice, ability, commanding, sampling and cut short, announcement of decision, asking for blessing. These acts were interchangeable and the researcher found that the say beforehand speech was the most outstanding among all communication events. The rules of interaction appeared in the communication were separated into the rules in ceremony, saying wording and asking-answering of the participants. The researcher brought

these rules to be guideline for norms of interaction and interpretation that, rural area society admitted the important, respecting and faith to the Three Refuges. We can see from their preserving local culture along with supporting religious and refining the people's mind in their society by adapting the religious teaching which are difficult to understand to reach people in society easier.

ประกาศคุณูปการ

ปริญญาโทฉบับนี้สำเร็จได้ด้วย ความกรุณาจากอาจารย์ ดร.ดวงเด่น บุญปก ประธานกรรมการควบคุมปริญญาโท และ อาจารย์ ดร.วาสนา นามพงศ์ กรรมการควบคุมปริญญาโท ที่ได้ให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำที่มีประโยชน์ มีคุณค่าต่อการทำปริญญาโท ทั้งยังช่วยแก้ไขให้งานมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตา กรุณาของอาจารย์ทั้งสองท่าน ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ สุนันทา โสรัจจ์ และอาจารย์ ดร.รัชณีญา กลิ่นน้ำหอม ที่กรุณาเป็นกรรมการสอบเพิ่มเติม และได้กรุณาแก้ไข ให้คำแนะนำเป็นอย่างดี ทำให้ปริญญาโทฉบับนี้เกิดประโยชน์ และมีคุณค่ามากขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ในภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ รวมถึงเจ้าหน้าที่ทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ แก่ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

ขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย ที่คอยให้กำลังใจ ให้ความห่วงใย ให้คำแนะนำและเอื้ออาทรต่อกันด้วยดีเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อวิชัย มาภา และคุณแม่วันเพ็ญ มาภา ที่คอยให้กำลังใจ ส่งเสริมสนับสนุนในการศึกษา คอยตักเตือนไม่ให้ความย่อท้อ ให้มีมานะอดทน มีความพยายามจนประสบความสำเร็จในการศึกษา คุณค่าและประโยชน์อันพึงมีจากปริญญาโทฉบับนี้ ผู้วิจัยขอโน้มถวายเป็นคลังปัญญาทางการศึกษา เพื่อบุชาคุณบิดามารดา ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน

มัลลิกา มาภา

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	4
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า	4
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสวดสรภัญญะ	6
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร	7
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร	7
ทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารของชาวิลล์-ทรอยก์	9
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตามแนวชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร ...	12
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม	14
3 สถานการณ์สื่อสาร “การสวดสรภัญญะ”	17
องค์ประกอบของสถานการณ์สื่อสาร “การสวดสรภัญญะ”	17
วัตถุประสงค์ของเหตุการณ์สื่อสารในสถานการณ์สื่อสาร “การสวดสรภัญญะ”	18
ความสำคัญของแต่ละเหตุการณ์สื่อสาร	21
เหตุการณ์สื่อสารการทักทาย	21
เหตุการณ์สื่อสารพิธีเปิดการสวดสรภัญญะ	21
เหตุการณ์สื่อสารการแนะนำ	21
เหตุการณ์สื่อสารการแสดงความสามารถของคณะกรรมการ	21
เหตุการณ์สื่อสารการประกวดการสวดสรภัญญะ	22
เหตุการณ์สื่อสารการให้รางวัลผู้สวดสรภัญญะ	22
เหตุการณ์สื่อสารการค้นหาดาวเสียง	22
เหตุการณ์สื่อสารการให้รางวัลดาวเสียง	22
เหตุการณ์สื่อสารพิธีปิดการสวดสรภัญญะ	22
โครงสร้างของสถานการณ์สื่อสาร “การสวดสรภัญญะ” จังหวัดนครพนม	23

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 เหตุการณ์สื่อสาร “การสวดสรภัญญะ”	24
องค์ประกอบของแต่ละเหตุการณ์สื่อสาร	24
เวลา-สถานที่	25
เหตุการณ์สื่อสาร	28
เหตุการณ์สื่อสารที่ 1 : การทักทาย	28
เหตุการณ์สื่อสารที่ 2 : พิธีเปิด “การสวดสรภัญญะ”	31
เหตุการณ์สื่อสารที่ 3 : การแนะนำ	34
เหตุการณ์สื่อสารที่ 4 : การแสดงความสามารถของคณะกรรมการ	37
เหตุการณ์สื่อสารที่ 5 : การประกวดสวดสรภัญญะ	40
เหตุการณ์สื่อสารที่ 6 : การให้รางวัล	46
เหตุการณ์สื่อสารที่ 7 : การค้นหาดาวเสียง	49
เหตุการณ์สื่อสารที่ 8 : การให้รางวัลดาวเสียง	53
เหตุการณ์สื่อสารที่ 9 : พิธีปิดการสวดสรภัญญะ	55
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	59
สรุป	59
สถานการณ์สื่อสาร “การสวดสรภัญญะ”	59
เหตุการณ์สื่อสารในสถานการณ์สื่อสาร “การสวดสรภัญญะ”	60
การลำดับวัจนกรรมในเหตุการณ์สื่อสารของสถานการณ์สื่อสารการสวด สรภัญญะ	61
อภิปรายผล	61
ข้อเสนอแนะ	63
บรรณานุกรม	64
ภาคผนวก	67
ภาคผนวก ก.	68
ภาคผนวก ข.	94
ประวัติย่อผู้วิจัย	101

บัญชีตาราง

ตาราง

หน้า

1	แสดงผู้ร่วมเหตุการณ์หลักของแต่ละเหตุการณ์สื่อสาร	20
---	--	----

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 หน่วยในการสื่อสารของชาวิลล์-ทรอยก์	10
2 แสดงโครงสร้างสถานการณ์สื่อสาร “การสวดสรภัญญะ”	23
3 การจัดตกแต่ง และการจัดวางสิ่งของ เครื่องใช้ภายในศาลาตรีมุข และศาลาพระธรรม ราชานูวัตร	27
4 เหตุการณ์สื่อสารในสถานการณ์สื่อสาร “การสวดสรภัญญะ” จังหวัดนครพนม	60

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

กระแสโลกาภิวัตน์ที่ให้ความสำคัญกับความเป็นสากล นิยมวัฒนธรรมความทันสมัยจากภายนอก และให้คุณค่ากับวัตถุได้มีส่วนกระตุ้นให้วิถีชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปสู่การแข่งขันและไขว่คว้า เพื่อเป็นเจ้าของวัตถุ เนื่องจากมองว่าเป็นสิ่งที่มีค่าในโลกของทุนนิยม แต่ในอีกด้านหนึ่งกลับให้ความสำคัญ และมองคุณค่าความเป็นตัวของตัวเอง คุณค่าของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นน้อยลง

แก้วตา จันทรานุสรณ์ (2543: 4) มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมว่าเป็นสิ่งที่น่าเสียดายและเป็นความสูญเสีย เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงได้ ทำให้สิ่งที่มีคุณค่าของท้องถิ่น เช่น วัฒนธรรมท้องถิ่น ข้อมูลของวิถีชาวบ้าน ภูมิปัญญาชาวบ้านที่สะท้อนวิถีชีวิตของคนอันมีวัดเป็นศูนย์กลางของภูมิปัญญาสูญหายไป อีกทั้งสภาพสังคมและการดำเนินชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนแปลง ทำให้บทบาทของวัดกับวิถีชีวิตของคนเปลี่ยนไปจากเดิม การรับวัฒนธรรมจากภายนอกมีส่วนกระตุ้นให้สมาชิกในสังคมกังวลถึงความสูญเสียในวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมของตน จึงเกิดแนวคิดอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นขึ้น แต่ปรากฏการณ์ของการอนุรักษ์กลับมีเงื่อนไขต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น อนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยว ผู้นำวัฒนธรรมที่สูญหายเพื่อสร้างเอกลักษณ์ทางสังคมของท้องถิ่น หรือต้องการมีชื่อเสียง เพื่อการแข่งขันและเพื่อสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่น ฯลฯ เหตุผลต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมแบบใหม่ที่แตกต่างจากวัฒนธรรมอันเกิดขึ้นจากความศรัทธาเหมือนเช่นในอดีต

ชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ในประเทศไทยต่างมีความต้องการที่จะสืบสานวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน เพื่อให้สามารถดำรงคงอยู่ โดยไม่สูญสลายหายไปกับกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลง เช่น ในท้องถิ่นอีสานมีวัฒนธรรมการสวดสรภัญญะ การสวดชนิดนี้เป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นแขนงหนึ่งที่กำลังได้รับการสืบสานและการอนุรักษ์ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของกระแสสังคม การสวดสรภัญญะนอกจากจะมีความไพเราะแล้ว ยังให้ความบันเทิงแก่กลุ่มชน และแฝงไว้ด้วยแง่คิดด้านการดำเนินชีวิตและการอบรมขัดเกลาจิตใจ

ชาวบ้านและปราชญ์ท้องถิ่นอีสานต่างไม่สามารถบอกได้ว่าการสวดสรภัญญะได้ถือกำเนิดขึ้นมาตั้งแต่ยุคสมัยใด พวกเขาทราบแต่เพียงว่าการสวดสรภัญญะได้อยู่คู่กับชาวอีสานมาเป็นเวลา ช้านานแล้ว ชาวท้องถิ่นต่างสวดสรภัญญะเป็นประจำจนเกิดความเคยชิน และการสวดสรภัญญะได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีทางวัฒนธรรม “การร้อง” และ “การสวด” ของชาวอีสาน

ผู้ที่ศึกษาความเป็นมาของการสวดสรภัญญะ ได้สันนิษฐานว่า น่าจะมีที่มาจากการสวดของพระสงฆ์และต่อมาได้ถูกปรับเปลี่ยนเป็นการสวดหรือร้องโดยฆราวาสและเมื่อกาลเวลาผ่านไป การร้องและบทสวดได้เผยแพร่ไปสู่ชาวบ้านในท้องถิ่นต่างๆ จนมีการดัดแปลงปรับปรุงและวางมาตรฐานรูปแบบขึ้น สวิง บุญเจิม (ม.ป.ป.) กล่าวว่า การสวดสรภัญญะนิยมสวดในโอกาสสำคัญอันเกี่ยวเนื่องกับวัน

สำคัญทางศาสนาอยู่เสมอ ซึ่งนอกจากจะมีการสวดกันตามปกติแล้ว ในหลายท้องถิ่นได้จัดให้มีการจัดการแข่งขันร้องหรือสวดสรรภัญญะด้วย

ชาวบ้านจะมีการสวดสรรภัญญะ หลังจากเสร็จภารกิจในชีวิตประจำวัน สถานที่จัดงานคือ วัดของหมู่บ้าน เป็นการตั้งคนเข้าวัดและทำให้วัดเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้านในการจัดกิจกรรม เพื่อจรรโลงศาสนา นอกจากกิจกรรมการร้องในหมู่บ้านของตนแล้ว กิจกรรมการร้องระหว่างหมู่บ้านเป็นเรื่องปกติที่เกิดขึ้นได้เนื่องจากชาวบ้านในหมู่บ้านต่างๆ นั้นมีการเดินทางไปมาหาสู่กันอยู่เสมอ ชาวบ้าน จึงมีการเยี่ยมเยียนและร่วมกันสวดสรรภัญญะระหว่างหมู่บ้าน เพื่อกระชับความสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เป็นการสวดสรรภัญญะเพื่อต้อนรับและกระชับมิตรภาพ การสวดสรรภัญญะจึงเป็นสื่อทางวัฒนธรรมตามวิถีชีวิตชาวอีสาน

ผู้วิจัยมีภูมิปัญญาอยู่ในท้องถิ่นตำบลหนองฮี อำเภอปลาปาก จังหวัดนครพนม ได้มีโอกาสชมและฟังการสวดสรรภัญญะมาเป็นเวลานานนับสิบปี และมีข้อสังเกตว่า รูปแบบและรายละเอียดบางประการของการสวดสรรภัญญะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ยกตัวอย่างเช่น ภาษาที่ใช้ในบทกลอนสวดนั้นแต่เดิมเป็นภาษาบาลี-สันสกฤตและมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เรียกกลอนสวดในลักษณะนี้ว่า “กลอนแบบดั้งเดิม” ต่อมาภาษาของกลอนสวดได้ถูกปรับเปลี่ยนไปใช้ภาษาถิ่นอีสาน มีการแต่งเนื้อหาของกลอนให้เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและสังคมของชาวอีสาน ตลอดจนมีการแทรกเหตุการณ์ปัจจุบันเข้าไว้ในเนื้อหาของกลอนด้วย กลอนที่ได้รับการปรับเปลี่ยนภาษาและเนื้อหาเรียกว่า “กลอนประยุกต์” หรือ “กลอนทันสมัย”

การสวดสรรภัญญะโดยปกติกระทำกันในวันพระและวันสำคัญทางพุทธศาสนาต่างๆ แต่ช่วงเวลาที่นิยมจัดงานให้ครึกครื้นกว่าช่วงเทศกาลอื่นๆ คือ ช่วงเทศกาลออกพรรษา เนื่องจากชาวอีสานถือกันว่าเป็นช่วงสารทใหญ่ผนวกกับเป็นช่วงเวลาพักหลังการทำงานหนักหรือหลังฤดูเก็บเกี่ยวจึงต้องฉลองให้ยิ่งใหญ่กว่าในโอกาสอื่นๆ

การสวดสรรภัญญะเป็นกลวิธีการสร้างสีสันและสร้างความน่าสนใจให้กับการจัดงานบุญ ตามเทศกาลได้เป็นอย่างดี ส่วนการสวดสรรภัญญะเพื่อการแข่งขัน มีเกณฑ์การพิจารณาจากความสามารถในการร้องกลอนและสารัตถะจากเนื้อหาของกลอนทั้งสองแบบคือ กลอนสวดแบบดั้งเดิมและกลอนสวดประยุกต์หรือกลอนสวดทันสมัย โดยมีสัดส่วนการร้องของกลอนสวดประยุกต์มากกว่ากลอนสวดแบบดั้งเดิม ตัวอย่างกลอนทั้งสองประเภทมีดังต่อไปนี้

กลอนสวดแบบดั้งเดิม ชื่อ “กลอนอาราธนาเทวดา”

พระรัตนเมตตัง	สะเมตตา ภาทันตา
อะวิกขิตตะจิตตา	ปะริตตัง ภาณันตุ
สัคเค กาเม จะ รูปะ	คิริสิขะระตะฎะ
จันตะลิกเข วิมานะ	ทีเป รัฎฐะ จะ คาเม...

การสวดแบบประยุกต์ (กลอนทันสมัย) ชื่อ “กลอนเรียนไว้เกิดประเสริฐเหลือ”

มีปัญญาเหมือนมีทรัพย์	ไว้จับจ่ายนับล้านแสน
ความรู้ดีทรัพย์ขาดแคลน	แม้หนักหนาไม่พาจน
ชาวน้องหนูผู้วัยเรียน	จงพากเพียรเฝ้าฝึกฝน
อนาคตไม่มีตม่น	เพราะเป็นคนมีวิชา...

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นถึงลักษณะของกลอนร้องแบบดั้งเดิมและกลอนร้องแบบประยุกต์ โดยภาษาของกลอนร้องแบบดั้งเดิมนั้น อิงพุทธศาสนาและใช้ภาษาบาลี ส่วนกลอนร้องแบบประยุกต์ ใช้ภาษาไทยและภาษาไทยถิ่นอีสานที่ผู้ฟังสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่าย

การสืบทอดและการอนุรักษ์วัฒนธรรมการร้องสรภัญญะได้รับการดัดแปลงเนื้อหาให้เป็นภาษาปัจจุบันเพื่อให้เป็นที่เข้าใจได้ง่าย การร้องกลอนหากยังคงรูปแบบดั้งเดิมทั้งหมดน่าจะทำให้เกิดความเบื่อหน่ายเนื่องจากเป็นภาษาธรรมที่มีผู้เข้าใจจำกัดและอิงศาสนาเป็นหลัก การจะทำความเข้าใจต้องแปลเป็นภาษาธรรมดา แต่กลอนร้องแบบประยุกต์นั้นคนทั่วไปสามารถเข้าใจความหมายได้ทันทีโดยไม่ต้องแปลความหมายอีก

สาระของกลอนร้องแบบประยุกต์ได้รับการแต่งขึ้นให้เป็นที่เข้าใจได้ง่าย สอดแทรกคุณค่าในการอบรมขัดเกลาจิตใจและสั่งสอนคติธรรม แม้กลอนสวดทำนองสรภัญญะจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา แต่สิ่งที่ไม่เปลี่ยนแปลงคือสถานที่ๆ ใช้ในการสวดคือ “วัด” เนื่องจากวัดยังคงเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นแหล่งรวมความศรัทธา เป็นที่รวมพลังความสามัคคีของคนในชุมชนตลอดมาทุกยุคสมัย

การสวดสรภัญญะเป็นมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีคุณค่าแก่การศึกษา และการอนุรักษ์ ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาวิเคราะห์วัฒนธรรมการสวดสรภัญญะด้วยวิธีการศึกษาตามแนวชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร (Ethnography of Communication) โดยนำหลักแนวคิดของซาวิลล์-ทรอยก์ (Saville - Troike. 1982) มาประยุกต์ใช้

ซาวิลล์-ทรอยก์ (Saville – Troike. 1982) เห็นด้วยกับแนวคิดตามทฤษฎีของไฮมส์ได้อธิบายเกี่ยวกับการศึกษา Ethnography of Communication ว่า ชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสารเป็นการศึกษาภาษาศาสตร์เชิงสังคมที่เน้นเรื่องการสื่อสาร การทำความเข้าใจกับข้อมูลวัจนภาษา จะทำให้เข้าใจถึงการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางวัฒนธรรม เป็นการศึกษาภาษาและวัฒนธรรมของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เพื่อทำความเข้าใจวิธีการสร้างสรรค์ในการใช้ภาษา อันเกิดจากความสามารถ ภูมิหลังทางวัฒนธรรม และวิถีสังคม

ซาวิลล์-ทรอยก์ (Saville – Troike. 1982) ยังได้นำแนวคิดดังกล่าวไปสานต่อและเสนอให้มีการศึกษาทางด้านชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร ในการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 3 หน่วย ได้แก่ สถานการณ์สื่อสาร เหตุการณ์สื่อสาร และวัจนกรรมสื่อสาร

ผู้วิจัยศึกษากระบวนการสวดสรภัญญะของจังหวัดนครพนมจากสถานการณ์สื่อสาร Communicative situation) ที่ประกอบไปด้วยเหตุการณ์สื่อสาร วัจนกรรมสื่อสาร สื่อวัจนกรรม และการเรียงลำดับวัจนกรรม การสื่อสาร งานวิจัยนี้ยังมีประโยชน์ด้านการสืบสาน และเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่นอีสานให้เป็นที่รู้จัก และเป็นข้อมูลแก่ผู้สนใจต่อไป

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างของสถานการณ์สื่อสารในการสวดสรภัญญะ
2. เพื่อพรรณนาองค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ ในการสวดสรภัญญะ

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. แสดงให้เห็นถึงเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ ที่หลากหลาย ในสถานการณ์สื่อสารการสวดสรภัญญะของจังหวัดนครพนม
2. สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ต้องการใช้การสวดสรภัญญะเป็นกระบวนการที่สามารถขัดเกลาจิตใจของคนในสังคม จึงมีการถ่ายทอดมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีการปรับให้เข้ากับวิถีชีวิตของคนในสังคมได้เป็นอย่างดี

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากการสวดสรภัญญะ จังหวัดนครพนม ในช่วงเทศกาลออกพรรษา พ.ศ. 2551 และ พ.ศ. 2552 ณ วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร

นิยามศัพท์เฉพาะ

การสวดสรภัญญะ หมายถึง การสวดอย่างหนึ่งในท้องถิ่นต่างๆ ที่มีหลายทำนอง และมีการเรียกชื่อการสวดนี้แตกต่างกันไป เช่น การสวดสรภัญญ์ อังสรภัญญ์ สารภัญญ์ เป็นต้น ในงานวิจัยนี้จะใช้ว่า “การสวดสรภัญญะ”

ดาวเสียง หมายถึง ผู้ที่เป็นต้นเสียงนำสวดสรภัญญะ เป็นผู้ที่ได้รับยกย่องว่า มีความสามารถในด้านการใช้เสียง เช่น น้ำเสียงดี จังหวะดี ทำนองไม่ผิดเพี้ยน เป็นต้น

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษากการสวดสรภัญญะของ จังหวัดนครพนมมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นหลักในงานวิจัย ได้แก่ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสวดสรภัญญะ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัจนกรรม
2. รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ การบันทึกภาพนิ่ง และภาพเคลื่อนไหว ถอดข้อความจากข้อมูลที่บันทึกได้ในการสวดสรภัญญะ ของจังหวัดนครพนมจากแผ่นบันทึกข้อมูล

3. วิเคราะห์สถานการณ์สื่อสารและเหตุการณ์สื่อสาร ตามทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสารของ ซาวิลล์-ทรอยก์ ในเรื่องต่อไปนี โครงสร้างของสถานการณ์สื่อสาร องค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสาร ความสำคัญของเหตุการณ์สื่อสาร วัตถุประสงค์ของเหตุการณ์สื่อสาร

4. การเสนอผลการศึกษาค้นคว้า การเสนอผลการศึกษาค้นคว้า จะนำเสนอแบบพรรณนาวิเคราะห์ ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 สถานการณ์สื่อสาร “การสวดสรภัญญะ”

บทที่ 4 เหตุการณ์สื่อสารในสถานการณ์สื่อสาร “การสวดสรภัญญะ”

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิเคราะห์การสวดสรภัญญะของ จังหวัดนครพนม ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาโดยอาศัยแนวทางการวิเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งจำแนกออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสวดสรภัญญะ
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสวดสรภัญญะ

สวิง บุญเจิม (ม.ป.ป.) อธิบายว่า “สรภัญญะ” เป็นการสวดมนต์ในทำนองสังโยค คือ การสวดเป็นจังหวะหยุดตามรูปประโยค บทสวดจะมีลักษณะเป็นฉันท หรือกาพย์ก็ได้ แต่ที่นิยมกันมากคือกาพย์ยานี สำหรับเนื้อหาจะเกี่ยวข้องกับศาสนา บาบุญคุณโทษ นิทานชาดก นอกจากนั้น ก็จะมีการแต่งกลอนเน้นไปทางศิลปวัฒนธรรม เช่น กลอนถามข่าว โอภาปราศรัย ชักชวนให้ไปเยี่ยม การลา หรือไม่ก็อาจจะเป็นวรรณกรรมท้องถิ่นของภาคอีสาน อาทิ เรื่องกลองข้าวน้อยฆ่าแม่ เป็นต้น บทสวดสรภัญญะมักไม่เน้นในเรื่องความรัก หรือการเกี่ยวพาราตีของคนทั่วไป เพราะการสวดสรภัญญะนั้นเกี่ยวข้องกับทางศาสนา และผู้ฝึกสอนเป็นพระภิกษุ จึงมักไม่ให้มีเนื้อหาเกี่ยวกับความรัก แต่อาจมีบางเรื่อง เช่น การสวดเกี่ยวกับประวัติพระพุทธเจ้า ตอนนางยโสธราพิมพาอาลัยอาวรณ์เจ้าชายสิทธัตถะที่หนีออกบวช เป็นการแสดงความรักแต่ก็เป็นความรักที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาอยู่นั่นเอง สำหรับการสวดสรภัญญะในเมืองไทยนั้น มีการสวดมานานแล้ว ตั้งแต่สมัยรัชกาล ที่ ๔ ในยุคนั้น นิยมสวดเป็นภาษาบาลี และมีเนื้อหาที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาโดยตรง ยังไม่มีเรื่องแต่งใหม่เป็นคำไทยเลย ผู้ที่สวดมักเป็นพระภิกษุสงฆ์ และอุบาสกอุบาสิกา ที่อ่านภาษาบาลีได้คล่องแคล่ว เมื่อการสวดสรภัญญะได้รับความนิยมมากขึ้น ปราชญ์ทางพุทธศาสนา จึงได้แต่งคำสวดเป็นภาษาไทย ให้อุบาสกอุบาสิกา และแม่ชีใช้สวดในการทำวัตร โดยมีเนื้อหาที่มาจากกระทู้ธรรมในพุทธศาสนสุภาษิต และธรรมบท ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ไม่สามารถสืบทราบได้ว่า มีการสวดสรภัญญะตั้งแต่เมื่อใด ปัจจุบันการสวดสรภัญญะของพี่น้องชาวภาคอีสานนั้น นิยมสวดกันในงานศพ งานทอดผ้าป่า งานกฐิน งานถวายเทียนพรรษา งานกวนข้าวทิพย์ และในกิจกรรมวันธรรมสวนะ (วันพระ) ส่วนภาคกลางนั้นนิยมร้องในงานศพเช่นเดียวกับการสวดพระอภิธรรม การสวดสรภัญญะของภาคอีสานนี้ เทียบกับ ภาคกลาง ก็คือ สวดโถ้วอิ้วหารราย ส่วนภาคเหนือ จะเรียกการสวดแบบนี้ว่า อี้อระนำ จ้อยทำนองธรรม และภาคใต้เรียก สวดค่าน จุดมุ่งหมายของการสวดไม่ว่าจะของภูมิภาคใดก็ล้วนมีจุดประสงค์เดียวกัน คือ การเผยแพร่ธรรมะ ดังนั้น เนื้อหาที่ใช้สวดจึงมักให้คติธรรม เช่น เรื่องเวสสันดรชาดก และชาดกต่าง ๆ

อุดม บัวศรี (2537) กล่าวว่า การร้องสรภัญญะนั้น ไม่ว่าจะร้องในพิธีที่เป็นทางการหรือแข่งขันก็ตาม จะมีรูปแบบเดียวกัน เริ่มจาก กลอนบูชาดอกไม้ กลอนไหว้ครู และกลอนถามข่าว ตามด้วย

เนื้อหาหลัก เกี่ยวกับบทกรรมหรือนิทาน และข้อปฏิบัติ มีเนื้อหาเสริม เกี่ยวกับ คุณครูอาจารย์ คุณบิดา คุณมารดา จริยธรรม วัฒนธรรม และลงท้ายด้วยการลา การขอโหสิกรรม และการอวยพร

แก้วดา จันทรานุสรณ์ (2543:5) ศึกษา “สรภัญญ์ : ภูมิปัญญาชาวบ้านกับบทบาทในสังคมอีสาน” ว่า สรภัญญ์ เป็นทำนองสวดที่มีมาพร้อมกับคัมภีร์ศาสนาพราหมณ์ และศาสนาพุทธ ที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาเป็นเวลานาน ประเทศไทยจึงรับเอาการร้องสรภัญญ์มานานควบคู่กับพระพุทธศาสนา มีพัฒนาการมาจากการสวดพระธรรมวินัยของสงฆ์มาเป็นการขับร้องสรภัญญ์ จึงกล่าวถึงความศรัทธาในพระพุทธศาสนา และแบบแผนการประพจน์ปฏิบัติอันดีงาม ตามอุดมการณ์ทางศาสนา จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีผลทำให้บทบาทของสรภัญญ์ในสังคมอีสานเริ่มลดลง การประกวดการขับร้องสรภัญญ์ เป็นอุปสรรคในการสืบทอดสรภัญญ์ให้คงอยู่ แต่ในขณะเดียวกันก็มีผลต่อการสื่อความหมายที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมหรือแบบแผนการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมซึ่งอาจกล่าวว่าเป็นภูมิปัญญาในการปลูกฝังค่านิยมอันดีงาม รวมทั้งเป็นการถ่ายทอดบรรทัดฐานทางสังคมจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง

รุจิรา วงศ์แก้ว (2533) ศึกษาองค์ประกอบของการร้องสรภัญญ์ ในด้านบทร้อง ความสัมพันธ์ระหว่างสรภัญญ์กับศาสนา สังคมและวัฒนธรรมประเพณี ส่วนรูปแบบการร้องสรภัญญ์ เป็นทำนองอันมีที่มาจากทำนองสวดของพราหมณ์ และศาสนาพุทธ ผสมผสานกับการขับร้องสำเนียงท้องถิ่นอีสาน ทำให้ “การร้องสรภัญญ์” มีรูปแบบของตนเอง จนกลายเป็นเพลงชาวบ้าน และบทสวดชาวบ้านเรียกกันว่า การร้องสรภัญญ์หรือการสวดสรภัญญ์ ลักษณะของการร้องสรภัญญ์ คล้ายกับเพลงฮิม (Hymn) หรือเพลงคอรอล (Chorale) ของตะวันตก คือ มีเนื้อหาบทร้องสรภัญญ์ มีความสัมพันธ์กับศาสนา ความเป็นอยู่ของสังคมและวัฒนธรรม ประเพณี ตามทฤษฎีของฮิมิล เดอร์ไคม์ ที่กล่าวว่าศาสนา และความเชื่อ ทำหน้าที่สร้างศรัทธาให้ประชาชน มีความยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีของอดีต การมีความศรัทธาและยึดมั่นในสิ่งเดียวกัน เป็นสัญลักษณ์ของความสามัคคีกลมเกลียวในสังคม และศาสนา ช่วยกล่อมเกล่าจิตใจ ทำให้รู้สึกว่าคุณค่า และความสุขในการมีชีวิตร่วมกัน ตลอดจนเป็นทางออกของความกดดันหรือความเศร้าโศกในจิตใจในกรณีที่กลุ่มสังคมจะต้องประสบวิกฤต

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร

2.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร

คำว่า “ชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร” เป็นคำที่แปลมาจากคำว่า “Ethnography of Communication” โดยอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2544) กล่าวว่า ไทมส์ (1962) เป็นผู้ใช้คำนี้เป็นคนแรก และมีความหมายและแนวคิดเหมือนกับคำว่า “Ethnography of Speaking” ซึ่งเป็นคำเดิมที่ ไทมส์ ได้ใช้ และ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ ได้นำคำว่า Ethnography of communication และ Ethnography of speaking มาแปลเป็นภาษาไทยว่า “ชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร” และ “ชาติพันธุ์วรรณาแห่งการพูด” และให้คำจำกัดความคำทั้งสองไว้ ดังนี้

การศึกษารูปแบบของภาษาในการสื่อสารของคนในชุมชนหรือการศึกษาโดยละเอียดถึงวิธีการใช้ภาษาในวัฒนธรรมต่างๆ เช่น การศึกษาหน้าที่และการใช้วัจนลีลาต่างๆ รวมทั้งภาษาย่อย

และภาษาต่างๆ ตลอดจนการวิเคราะห์ศิลปะในการพูด และวัจนกรรมในแต่ละสังคม ชาติพันธุ์วรรณาแห่งการพูด เป็นวิชาที่บูรณาการความรู้จากหลายสาขาวิชา เช่น สังคมวิทยา มานุษยวิทยา คติชนวิทยา และภาษาศาสตร์ วิชานี้ศึกษาได้หลายด้าน การวิเคราะห์สัมพันธศาสตร์ ก็อาจรวมอยู่ในวิชานี้ได้ หัวข้อที่เป็นที่นิยมในการศึกษา ได้แก่ วัจนกรรมที่ใช้เป็นกิจวัตร และการกล่าวถ้อยคำในพิธีกรรมต่างๆ ผู้ศึกษาชาติพันธุ์วรรณาแห่งการพูดมีความเชื่อว่า ภาษาเป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่ง ซึ่งเหมือนพฤติกรรมอื่นๆ ของมนุษย์ในสังคม คือ มีกฎควบคุมอยู่และเราสามารถพรรณนากฎเหล่านั้นได้

ไฮมส์ (ณิศนัชชา เหล่าตระกูล. 2549; อ้างอิงจาก Hymes. 1962) ได้อธิบายว่า "Ethnography of Communication" การศึกษาแนวชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาทางภาษาศาสตร์สังคมที่เกี่ยวกับการสื่อสาร เป็นแนวทางที่มุ่งศึกษาความหมายของวัจนภาษา และนำความหมายของวัจนภาษาเหล่านั้นมาตีความ การศึกษาตามแนวคิดนี้จะทำให้เข้าใจทฤษฎีของการพูด ในฐานะที่เป็นรูปแบบพฤติกรรมทางวัฒนธรรม ซึ่งเกี่ยวข้องกับการแยกความแตกต่างของสังคม อีกทั้งมีจุดมุ่งหมายที่จะค้นพบขอบเขตที่สมบูรณ์ของกฎการสร้างสรรคในการใช้ภาษาและแสดงให้เห็นถึงความสามารถของบุคคลในการใช้ภาษาตามกฎดังกล่าว ทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสารเป็นแนวคิดที่ เดลล์ ไฮมส์ (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2544; อ้างอิงจาก Hymes. 1974) ได้เสนอแนวคิดผ่านบทความอันหลากหลายของเขา โดยระบุว่า ทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร "เป็นการศึกษาบทบาทของภาษาในการสื่อสารของคนในชุมชน หรือการศึกษาโดยละเอียดถึงวิธีการใช้ภาษาในวัฒนธรรมต่างๆ เช่น การศึกษาหน้าที่และการใช้วัจนลีลาต่างๆ รวมทั้งภาษาย่อย และภาษาต่างๆ ตลอดจนวิเคราะห์ศิลปะในการพูดและวัจนกรรมในแต่ละสังคม" โดยมีความคิดหลักในการวิเคราะห์ คือ เพื่อเข้าถึงพฤติกรรมการพูด หรือ การสื่อสารจากมุมมองของมโนทัศน์ที่เรียกว่า เหตุการณ์สื่อสาร (Speech event / Communication event) ซึ่งหมายถึงเหตุการณ์ที่ผู้พูดใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารตามวัตถุประสงค์ที่เขาต้องการ โดย ไฮมส์ ได้เสนอตัวแบบที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ภาษา ตามแนวชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร สรุปเป็นคำย่อว่า SPEAKING ซึ่งอักษรแต่ละตัวในคำนี้เป็นอักษรต้นขององค์ประกอบที่ต้องใช้ในการวิเคราะห์ตามแนวทฤษฎีของเขา ได้แก่

S = Setting หรือ Scene (กาลเทศะ หรือ ฉาก)

P = Participants (ผู้ร่วมเหตุการณ์)

E = Ends (จุดหมาย)

A = Act sequence (การลำดับวัจนกรรม)

K = Key (กุญแจ)

I = Instrumentalities (เครื่องมือ)

N = Norm of International & Interpretation (บรรทัดฐานของปฏิสัมพันธ์และการตีความ)

G = Genre (ประเภทการสื่อสาร)

1. Setting / Scene (กาลเทศะ /ฉาก) กาลเทศะ หมายถึง เวลาและสถานที่ ซึ่งเป็นสภาวะแวดล้อมทางกายภาพของการสื่อสาร ฉาก หมายถึง สภาวะแวดล้อมที่เป็นนามธรรม เป็นสิ่งสมมติหรือมีผลทางด้านจิตใจ

2. Participants (ผู้ร่วมเหตุการณ์) หมายถึง ผู้พูด – ผู้ฟัง หรือ ผู้ส่งสาร – ผู้รับสาร
3. Ends (จุดหมาย) หมายถึง เป้าหมายหรือผลลัพธ์ที่ผู้ร่วมเหตุการณ์ประสงค์จะได้จากการสื่อสาร และเป็นเป้าหมายของทั้งเหตุการณ์ด้วย
4. Act sequence (การลำดับวัจนกรรม) หมายถึง รูปแบบ หรือ เนื้อหาคำพูด ได้แก่ ถ้อยคำที่ใช้เป็นอย่างไร ใช้อย่างไร เรียงลำดับอย่างไร ในการวิเคราะห์ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์หน่วยถ้อยคำที่เรียกว่า วัจนกรรม ซึ่งหมายถึง ถ้อยคำที่มีเจตนาความหมายของผู้พูด
5. Key (กุญแจ) หมายถึง นำเสียง ท่าทาง อารมณ์ หรือสีหน้าในการสื่อสาร
6. Instrumentalities (เครื่องมือ) หมายถึง การเลือกวิธีการสื่อสาร เช่น คำพูด ปากเปล่า การเขียน
7. Norms of International & Interpretation (บรรทัดฐานของปฏิสัมพันธ์และการตีความ) หมายถึง การพูด หรือการสื่อสาร ที่ผู้พูดใช้เชื่อมมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้ฟัง กฎเหล่านี้ต้องตีความด้วยความรู้และความเข้าใจในวัฒนธรรมของคนในสังคมนั้นๆ
8. Genre (ประเภทการสื่อสาร) หมายถึง ประเภทของถ้อยคำที่สื่อสาร ซึ่งมักมีชื่อเรียกเฉพาะ เช่น ร้อยกรอง ร้อยแก้ว ปรศนาคำทาย บทสวดมนต์ ฯลฯ การวิเคราะห์องค์ประกอบเหล่านี้ รวมกันทั้งหมด จะทำให้เรามองเห็นภาพของเหตุการณ์สื่อสารได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

ทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสารของซาวิลล์-ทรอยก์

ซาวิลล์-ทรอยก์ (พิกุลกานต์ รุจิราภา.2537;อ้างอิงจาก Saville-Troike.1982) ดำเนินรอยตามทฤษฎีของ ไโฮมส์ และแบ่งหน่วยที่ใช้ในการสื่อสารออกเป็น 3 หน่วย คือ สถานการณ์สื่อสาร (Communicative situation) เหตุการณ์สื่อสาร (Communicative event) และวัจนกรรมสื่อสาร (Communicative act) โดยใน 3 หน่วยนี้ เขาถือว่า “เหตุการณ์สื่อสาร” เป็นหน่วยที่สำคัญที่สุด และเป็นหัวใจของการวิเคราะห์ชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า สถานการณ์สื่อสารหนึ่งสถานการณ์ ประกอบด้วยเหตุการณ์สื่อสารหลายเหตุการณ์ และแต่ละเหตุการณ์สื่อสารประกอบด้วย วัจนกรรมสื่อสารหลายวัจนกรรม ดังแผนภูมิดังนี้

ภาพประกอบ 1 หน่วยในการสื่อสารของซาวิลล์-ทรอยก์

ในส่วนของการวิเคราะห์ ซาวิลล์-ทรอยก์ ได้เสนอองค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสาร 10 องค์ประกอบ ซึ่งดัดแปลงมาจาก 8 องค์ประกอบ (SPEAKING) ที่โฮมส์ ได้เสนอไว้ (สุตาดวง เกิดโมพี. 2537: 15 – 16) โดยมีรายละเอียดต่างๆ ดังนี้

1. ชนิดของเหตุการณ์ (Genre or type of event) เช่น เรื่องตลก เรื่องเล่า การบรรยายทางวิชาการ การสนทนา การทักทาย เป็นต้น
2. หัวข้อ (Topic) หรือ จุดเน้นของการสื่อสารที่วิเคราะห์
3. วัตถุประสงค์ หรือหน้าที่ (Purpose or Function) คือ จุดมุ่งหมายของการปฏิสัมพันธ์ของผู้ร่วมสนทนาแต่ละคน
4. กาลเทศะ หรือ เวลา – สถานที่ (Setting) ซึ่งรวมถึงเวลาของวัน ฤดูของปี สถานที่สื่อสารและแ่งมุม ต่างๆ ทางกายภาพของสถานการณ์ เช่น ขนาดห้อง การวัดวางสิ่งของ เครื่องใช้ เป็นต้น องค์ประกอบทั้ง 4 ส่วนข้างต้นรวมกันเรียกว่า Scene ซึ่งหมายถึงบริบทนอกตัวบุคคลในเหตุการณ์สื่อสาร คำถามที่ใช้ตรวจสอบ Scene ว่า พรรณนาได้ครอบคลุมหรือไม่ คือ เหตุการณ์นั้นเป็นเหตุการณ์ชนิดใด เป็นเรื่องเกี่ยวกับเรื่องอะไร ทำไมจึงเกิดขึ้น และเกิดขึ้นที่ไหน เมื่อไร
5. ผู้ร่วมเหตุการณ์ (Participant) ซึ่งรวมถึง อายุ เพศ ชาติพันธุ์ ฐานะทางสังคม และอื่นๆ คำถามที่ใช้คือ ใครมีส่วนร่วมในเหตุการณ์
6. รูปแบบการสื่อสาร (Message form) องค์ประกอบนี้เหมือนกับ Instrumentalities ของ โฮมส์ รวมถึงการใช้เสียง (Vocal) และไม่ใช้เสียง (Non-vocal) และลักษณะของรหัสที่ใช้ เช่น ใช้วัจนภาษา หรือ อวัจนภาษา ซึ่งได้แก่ภาษาท่าทาง การใช้สายตา รูปภาพ การ์ตูน ฯลฯ

7. เนื้อหาการสื่อสาร (Message content) ผู้วิเคราะห์จะต้องตั้งคำถามว่า การสื่อสารดังกล่าวเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร ประเด็นสำคัญได้แก่อะไรบ้าง เป็นต้น

8. การลำดับวจนกรรม (Act sequence) เหมือนกันกับของ ไโฮมส์ คือ หมายถึงการเรียงลำดับวจนกรรมสื่อสาร ซึ่งเข้มงวดมากในเหตุการณ์สื่อสารที่เป็นพิธีกรรม เช่น การอวยพร การอำลา

9. กฎการปฏิสัมพันธ์ (Rule of interaction) ได้แก่ การอธิบายกฎของการใช้ภาษาพูดและคำพูด ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้กับเหตุการณ์สื่อสาร กฎเช่นนี้เกิดจากค่านิยมของชุมชนภาษาแต่ละชุมชน และเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมว่าควรแสดงออกอย่างไร เราอาจเห็นกฎเหล่านี้ได้จากคำพังเพย สุภาษิต และกฎหมายของชุมชนนั้นๆ

10. บรรทัดฐานของการตีความ (Norm of interpretation) สร้างขึ้นจากมาตรฐานความเข้าใจของสมาชิกในชุมชนภาษาร่วมกัน รวมถึงความรู้ทั่วไปที่มีอยู่ และข้อสมมติฐานทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง ความเข้าใจของชุมชนภาษานั้นๆ

จากการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีทางชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร ได้แก่ ไโฮมส์ (Hymes. 1974) และ ซาวิลล์-ทรอยก์ (Saville – Troike. 1982) พบว่า ซาวิลล์-ทรอยก์ ได้นำแนวคิดของ ไโฮมส์ ไปสานต่อและเสนอให้มีการศึกษาทางด้านชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารโดยแบ่งหน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์ไว้ 3 หน่วย ดังนี้

สถานการณ์สื่อสาร (Communicative situation) เป็นบริบทของการสื่อสารที่ถือว่าเป็นหน่วยที่ใหญ่ที่สุดในการวิเคราะห์สถานการณ์สื่อสาร เช่น พิธีกรรมในโบสถ์ การพิจารณาคดี งานเลี้ยง คอกเทล กิจกรรมภายในห้องเรียน เป็นต้น สถานการณ์สื่อสารนี้อาจจะยังคงเป็นสถานการณ์เดิมได้ ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนสถานที่ หรือสถานการณ์สื่อสารนี้อาจเปลี่ยนไปถึงแม้จะยังคงดำเนินอยู่ในสถานที่เดิม ถ้าหากมีกิจกรรมที่แตกต่างกันมากเกิดขึ้น

เหตุการณ์สื่อสาร (Communication event) เป็นหน่วยที่ใช้ในการพรรณนาทางชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสาร เหตุการณ์สื่อสารหลายเหตุการณ์รวมกันเป็นหนึ่งสถานการณ์สื่อสาร และเหตุการณ์สื่อสาร 1 เหตุการณ์จะประกอบด้วย วัตถุประสงค์ในการสื่อสารเดียวกัน หัวข้อเดียวกัน ผู้ร่วมสถานการณ์เดียวกัน รวมถึง กฎการปฏิสัมพันธ์และกาลเทศะเดียวกัน เหตุการณ์สื่อสารแต่ละเหตุการณ์มีขอบเขตของการสื่อสารนั้นเสมอ กล่าวคือ เหตุการณ์ของการสื่อสารจะขึ้นอยู่กับผู้ร่วมเหตุการณ์หลัก (Major participant) และความสัมพันธ์ทางบทบาทของพวกเขาเหล่านั้น หรือการเปลี่ยนจุดมุ่งหมายของความสนใจ โดยที่ขอบเขตระหว่างเหตุการณ์นั้นอาจแสดงออกโดยช่วงเวลาของความเงียบ (Period of silence) และการเปลี่ยนอากัปกริยา (body position) ของผู้ร่วมสถานการณ์

สรุปได้ว่า เหตุการณ์สื่อสารเป็นส่วนประกอบของสถานการณ์สื่อสารที่ถูกกำหนดโดยการกระทำต่างๆ ที่มีกฎและบรรทัดฐานการใช้ภาษาของชุมชนเป็นตัวควบคุม และเหตุการณ์สื่อสารประกอบด้วยองค์ประกอบ 10 อย่างตามลำดับดังที่กล่าวไว้ตอนต้น

จากแนวคิดของ ไทมส์ และ ซาวิลล์-ทรอยก์ ดังกล่าวข้างต้นทำให้สรุปได้ว่า เหตุการณ์สื่อสารเป็นส่วนประกอบของสถานการณ์สื่อสารที่ถูกกำหนดโดยการกระทำต่างๆ ที่มีกฎ และบรรทัดฐานการใช้ภาษาของชุมชนเป็นตัวควบคุม

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้ทฤษฎีของ ไทมส์ เป็นหลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์ โดยมีทฤษฎีของ ซาวิลล์-ทรอยก์ เป็นส่วนเสริมเนื่องจากซาวิลล์-ทรอยก์ เพื่อให้แต่ละเหตุการณ์สื่อสารมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

วัจนกรรมสื่อสาร (Communicative act) วัจนกรรมสื่อสารโดยทั่วไปแล้วอยู่ในขอบเขตเดียวกันกับหน้าที่ทางการปฏิสัมพันธ์ เช่น การขอร้อง การสั่ง ซึ่งวัจนกรรมการสื่อสารนี้อาจจะอยู่ในรูปของภาษาหรือไม่ใช่ภาษาก็ได้อย่างใดอย่างหนึ่ง

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตามแนวคิดพันธู์วรรณนาแห่งการสื่อสาร

สุดาดวง เกิดโมพี (2537) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาการปราศรัยหาเสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎรตามแนวคิดพันธู์วรรณนาแห่งการสื่อสาร : กรณีศึกษาผู้สมัครพรรคพลังธรรม” เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างของสถานการณ์สื่อสาร เหตุการณ์สื่อสาร และวัจนลีลาของภาษาในการปราศรัยหาเสียง โดยการแยกแยะองค์ประกอบและคำพูดอย่างละเอียด ซึ่งการถอดคำพูดจากเทปบันทึกภาพสามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่า สถานการณ์สื่อสาร การปราศรัยหาเสียงเลือกตั้งบนเวที ประกอบด้วยเหตุการณ์ย่อยทั้งหมด 17 เหตุการณ์ แบ่งเป็น 4 ประเภทใหญ่ๆ ได้ดังนี้ คือ การกล่าวเปิด การปราศรัย การแนะนำ และการสรุป นอกจากนี้ ยังวิเคราะห์องค์ประกอบของการสื่อสารแต่ละประเภทพบว่าชนิดของเหตุการณ์ หัวเรื่อง วัตถุประสงค์ เนื้อหาการสื่อสาร และลำดับวัจนกรรม จะเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละเหตุการณ์ ในขณะที่องค์ประกอบรูปแบบของการสื่อสาร กฎปฏิสัมพันธ์ และบรรทัดฐานการตีความในแต่ละเหตุการณ์มีลักษณะใกล้เคียงกัน สำหรับวัจนลีลาของการปราศรัยหาเสียง พบว่าผู้พูดใช้กลวิธีโน้มน้าวใจโดยการซ้ำคำมากที่สุด และการใช้สัมผัสคล้องจองรองลงมา พิภูลกานต์ รุจิราภา (2537) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทย์ : การศึกษาแนว ชาติพันธู์วรรณนาแห่งการสื่อสาร” เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์สื่อสาร พร้อมทั้งวิเคราะห์และพรรณนารูปแบบและองค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ ในการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทย์ สามารถสรุปผลวิจัยได้ว่า มีองค์ประกอบและการเรียงลำดับที่ชัดเจนเป็นระบบ โดยประกอบด้วยเหตุการณ์สื่อสารทั้งสิ้น 15 เหตุการณ์ ซึ่งมีการเกิดเป็นลำดับเรียงกับแบบตายตัว ดังนี้ การเปิดการแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทย์ การประกาศอุโบสถ การอาราธนาอุโบสถศีล การกล่าวนมัสการโดยพุทธศาสนิกชน การถึงสรณคมน์ การสมาทานอุโบสถศีล การบอกอานิสงส์ของศีล การอาราธนาธรรม การกล่าวนมัสการโดยพระภิกษุองค์เทศน์ การกล่าวบทอุเทศ การเทศน์ การกล่าวคำอนุโมทนา การกล่าวคำสาธุการ การประกาศตนเป็นอุบาสก อุบาสิกา และการกล่าวปิดการแสดงพระธรรมเทศนา

ณิศณชชา เหล่าตระกูล (2549) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาสถานการณ์สื่อสารการสืบพยานคดีอาญาในศาลไทยตามแนวคิดพันธู์วรรณนาแห่งการสื่อสาร” เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างของสถานการณ์สื่อสาร “การสืบพยานคดีอาญา” ว่าประกอบด้วยเหตุการณ์สื่อสารใดบ้าง และเรียงลำดับอย่างไร และเพื่อ

พรรณนาองค์ประกอบของแต่ละเหตุการณ์สื่อสารในสถานการณ์สื่อสารดังกล่าว โดยเก็บข้อมูลจากการบันทึกการสืบพยานคดีอาญาที่เกิดขึ้นจริงในศาลจังหวัดนครปฐมจำนวน 6 คดี แบ่งเป็นการสืบพยานโจทก์ 3 คดี และการสืบพยานจำเลย 3 คดี แต่ละคดีมีข้อหาแตกต่างกัน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า สถานการณ์สื่อสาร “การสืบพยานคดีอาญา” ประกอบด้วยเหตุการณ์สื่อสารทั้งหมด 8 เหตุการณ์ ตามลำดับ ได้แก่ เหตุการณ์สื่อสารการเปิดการสืบพยาน การสาบานตน การถามข้อมูลส่วนตัวพยาน การซักถาม การถามคำถาม การถามตึง การอ่านคำเบิกความ และการปิดการสืบพยาน ทั้งนี้ผู้วิจัยใช้วัตถุประสงค์เป็นเกณฑ์ในการแยกเหตุการณ์สื่อสารออกจากกัน

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสารสรุปภาพรวมได้ว่า ผู้ร่วมเหตุการณ์สื่อสารการสืบพยานมีผู้พิพากษาเจ้าของคดี ทนายฝ่ายที่นำพยานเบิกความ ทนายฝ่ายตรงข้าม และพยานเป็นฝ่ายถามตอบ ส่วนผู้พิพากษาที่ปรึกษา เจ้าหน้าที่บัลลังก์ เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ จำเลยและผู้ร่วมฟังการสืบพยานคนอื่นๆ เป็นฝ่ายผู้ฟังซึ่งไม่มีบทบาทในการพูด สถานที่ของเหตุการณ์สื่อสารทั้งหมดคือ ห้องพิจารณาคดีของศาลซึ่งจัดแบ่งเป็นส่วนต่างๆ แก่ผู้ร่วมเหตุการณ์อย่างชัดเจน คือ บัลลังก์ศาลของผู้พิพากษา คอกพยานสำหรับพยาน โต๊ะประจำตำแหน่งของทนายทั้ง 2 ฝ่าย และเจ้าหน้าที่หน้าบัลลังก์และที่นั่งสำหรับเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ ผู้ต้องขัง และผู้ร่วมฟังการสืบพยานคนอื่นๆ เวลาของการสืบพยานคือ 9.00 น. ถึง 12.00 น. และเวลา 13.00 น. ถึง 16.30 น. เหตุการณ์สื่อสารทั้งหมดมี 5 ชนิด ได้แก่ การเปิด การสาบาน การถามตอบ การสรุป และการปิด หัวข้อหลักของการสืบพยานคือ การหาความจริงจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นคดีความ และวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อให้รายละเอียดของข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเป็นคดีความจากโจทก์และจำเลยสำหรับพิจารณาตัดสินคดีดังกล่าวต่อไป เนื้อหาหลักของการสื่อสารคือ การถามตอบเกี่ยวกับรายละเอียดของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นคดีพิพาทของผู้พิพากษา ทนายทั้ง 2 ฝ่าย และพยานในทุกเหตุการณ์สื่อสารมีการใช้ภาษาไทยมาตรฐาน ศัพท์กฎหมาย และวจนภาษาต่างๆ ประกอบการสื่อสาร ในการสื่อสารปรากฏวจนกรรมสื่อสาร จำนวน 17 วจนกรรม ได้แก่ สั่ง เคารพ สาบานอ้างอิง ถาม ตอบ เล่าความ อธิบาย ตัดบท เตือน แย้ง เน้นย้ำ ขออนุญาต ขอร้อง ตอบรับ ขอบคุณ และแจ้งให้ทราบ ซึ่งเกิดขึ้นสลับกันได้ และยังพบว่า วจนกรรมการแสดงความเคารพเป็นวจนกรรมที่เด่นที่สุดในเหตุการณ์สื่อสารทั้งหมด กฎการปฏิสัมพันธ์ที่ปรากฏในการสื่อสารแบ่งออกเป็น กฎทางพิธีกรรม และกฎในการกล่าวข้อความและการถามตอบของผู้ร่วมเหตุการณ์ ซึ่งผู้วิจัยนำกฎการปฏิสัมพันธ์ดังกล่าวตีความบรรทัดฐานได้ว่าคนในสังคมไทยให้ความสำคัญกับสถานภาพทางสังคมเป็นอย่างมาก

ปอรัรัมย์ ยอดเณร (2544) ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างพิธีกร และวิทยากรรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ ในเชิงชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร” เพื่อศึกษากระบวนการผลิตและกำหนดประเด็นในการนำเสนอ แบบแผนปฏิสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรและวิทยากร และทัศนคติของผู้ชมที่มีต่อรายการสุขภาพทางโทรทัศน์กรณีศึกษารายการพลิกฟื้นสุขภาพคนเมือง และรายการวไรตี้พลิกฟื้นสุขภาพ โดยใช้แนวเรื่องระบบการแพทย์แผนไทยและการแพทย์สมัยใหม่ ทฤษฎีชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสารของ เดลล์ ไฮมส์ และ ซาวิลล์-ทรอยก์ แนวคิดเรื่องภาษาแสดงความรู้สึกของบราวน์ และ เลวินสัน และแนวคิดเรื่องวาทกรรมกับการวิเคราะห์วาทกรรม เพื่อศึกษาวิธีการกำหนดประเด็นความคิดในการนำเสนอ โครงสร้างของเนื้อหารายการ รูปแบบรายการและแบบแผนปฏิสัมพันธ์ระหว่าง

พิธีกรและวิทยากร และทัศนคติของผู้รับสารที่มีต่อการชมรายการและต่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างพิธีกร และวิทยากร โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารกำหนดประเด็น การมีส่วนร่วมในรายการของผู้วิจัยในฐานะพิธีกรรายการ และการจัดสนทนากลุ่มย่อยจากผู้ชมรายการ ผลการวิจัยพบว่า รายการพลิกฟื้นสุขภาพคนเมืองจะมีการกำหนดประเด็นในการนำเสนอ โดยมุ่งเน้นเรื่องโรคที่เกี่ยวกับอวัยวะเฉพาะส่วนมากที่สุด ส่วนรายการวาไรตี้พลิกฟื้นสุขภาพจะเน้น การนำเสนอในเรื่องการดูแลสุขภาพทั่วไป โดยทั้งสองรายการเน้นแนวคิดเรื่องระบบการแพทย์สมัยใหม่และการพึ่งสถาบันแพทย์ แบบแผนปฏิสัมพันธ์ระหว่างวิทยากรและพิธีกรร่วมรายการ สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 เหตุการณ์สื่อสารใหญ่ๆ คือ การกล่าวเปิดช่วง การแนะนำวิทยากร การถามตอบ การกล่าวปิดช่วง โดยใช้เกณฑ์การเปลี่ยนวัตถุประสงค์ของการสื่อสาร และในแต่ละเหตุการณ์สื่อสารประกอบด้วยวัจนกรรมสื่อสารดังนี้ วัจนกรรมการเกริ่นนำ วัจนกรรมแนะนำวิทยากร วัจนกรรมทักทาย วัจนกรรมเรียกขาน วัจนกรรมแจ้งให้ทราบ วัจนกรรมอธิบาย วัจนกรรมย้ำเตือน วัจนกรรมสั่งการ วัจนกรรมเล่าความ วัจนกรรมอ้างอิง วัจนกรรมขอขอบคุณ และวัจนกรรมเชิญชวน ทัศนคติของผู้ชมที่มีต่อรายการ คือ ต้องการให้รายการสุขภาพทางโทรทัศน์ มีทั้งสาระและความสนุกสนานผสมกัน และผู้ชมจะเชื่อในสิ่งที่แพทย์พูดมากกว่าวิทยากรทั่วไป และยังคงต้องการให้รูปแบบรายการเป็นแบบการสัมภาษณ์ โดยมีพิธีกรเป็นตัวแทนของผู้ชมในการขอความรู้จากวิทยากร

3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัจนกรรม

จอห์น อาร์ เซอร์ล (ณศณัชชา เหล่าตระกูล. 2549; อ้างอิงจาก Searle. 1969) ผู้เสนอแนวคิดวัจนกรรมได้ให้ความสนใจในส่วนของกรกล่าวถ้อยและการแสดงเจตนา ซึ่งเซอร์ล มีความเห็นว่าการกล่าวถ้อยนั้นไม่ใช่เป็นเพียงการเปล่งวาจาเท่านั้น หากแต่ผู้กล่าวถ้อยมีเจตนาที่ชัดเจนออกมาพร้อมกับการกล่าวถ้อยทุกครั้ง ดังนั้นเจตนาของผู้พูดเป็นหน่วยหลักในการวิเคราะห์ (Main unit of analysis) ภาษาเพื่อใช้การสื่อสาร เนื่องจากการรับรู้ถึงเจตนาและความตั้งใจของผู้พูดจะทำให้เข้าใจถึงข้อความที่ผู้พูดได้กล่าวออกมาได้ดีขึ้น โดยเซอร์ลได้เสนอ มโนทัศน์วัจนกรรมปฏิบัติ (Illocutionary points) โดยจัดประเภทวัจนกรรมออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่

1. การกล่าวยืนยัน (Assertive) เป็นการกล่าวถ้อยที่มีจุดหมายเพื่อบอกข้อเท็จจริง ในเรื่องต่างๆ แก่ผู้ฟัง เช่น รายงานตัว การพรรณนา
2. การกล่าวชี้แนะ (Directives) เป็นการกล่าวถ้อยที่มีจุดประสงค์ให้ผู้ฟังทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น การสั่ง การขอร้อง การแนะนำ การเตือน
3. การกล่าวผูกพัน (COM missives) เป็นการกล่าวถ้อยที่ผู้พูดต้องทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งในอนาคต เช่น การสัญญา การปฏิญาณ การเสนอตัว
4. การกล่าวแสดงออก (Expressive) เป็นการกล่าวถ้อยที่แสดงอารมณ์ความรู้สึกของผู้พูด เช่น การชม การขอบคุณ การแสดงความยินดี

5. การกล่าวประกาศ (Declarations) เป็นการกล่าวถ้อยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างชัดเจน เช่น การตัดสินใจ โทษ การลาออก การแต่งตั้ง

ไฮมส์ (ณิศนัชชา เหล่าตระกูล. 2549; อ้างอิงจาก Hymes. 1947) กล่าวว่า รูปแบบของประโยคแบบเดี่ยวอาจสื่อถึงวัจนกรรมได้หลายอย่าง เช่น ประโยคคำถามอาจแสดงวัจนกรรมสั่ง หรือวัจนกรรมขอร้อง ซึ่งการตีความประโยคเหล่านั้นว่า แสดงวัจนกรรมแบบใดขึ้นอยู่กับความรู้ร่วมกันของผู้ใช้ภาษาของชุมชนภาษานั้น ซาวิลล์-ทรอยก์ (ณิศนัชชา เหล่าตระกูล. 2549; อ้างอิงจาก Saville-Troike. 1982) กล่าวว่า วัจนกรรมสื่อสารอยู่ในขอบเขตเดียวกับหน้าที่การปฏิสัมพันธ์ ซึ่งอาจแสดงออกมาเป็นวัจนภาษา (Verbal) หรือ อวัจนภาษา (Non-verbal) ก็ได้ เช่น การขอร้อง การออกคำสั่ง เช่น วัจนกรรมสื่อสารแสดงการขอร้อง “I'd like a cigarette.” และ “Do you have a cigarette?” หรือแสดงออกทางอวัจนภาษา เช่น การเลิกคิ้ว การใช้สายตามองแทนการแสดงคำถาม หรือการถอนหายใจยาว

นอกจากนั้นในบริบทของเหตุการณ์สื่อสารความเจียม อาจจะเป็นแสดงเจตนาของวัจนกรรมสื่อสารอย่างหนึ่งก็ได้ เช่น อาจหมายถึง การถาม การสัญญา การปฏิเสธ การเตือน การตักเตือน การขอร้อง หรือการออกคำสั่ง ซึ่งการแสดงเจตนาตามความหมายต่างๆ ดังกล่าว ขึ้นอยู่กับธรรมเนียมปฏิบัติของชุมชนภาษานั้นๆ

บุญโชค เขียวมา (2551) ศึกษาวัจนกรรมบนป้ายหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ปี 2547 โดยการเก็บข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาได้มาจากการเก็บข้อมูลป้ายหาเสียงของผู้รับสมัครเลือกตั้ง ตั้งแต่วันที่ 10 – 28 สิงหาคม 2547 จำนวน 113 แผ่นป้าย และนำมาถอดเป็นถ้อยคำได้ข้อมูลทั้งสิ้น 162 ถ้อยคำ ผลการวิจัยวัจนกรรมที่ใช้บนป้ายหาเสียงของผู้สมัครเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ปี 2547 พบวัจนกรรม 4 ประเภท เรียงลำดับดังนี้ 1) วัจนกรรมกลุ่มผูกมัด (Commissive) วัจนกรรมที่พบคือ วัจนกรรมสัญญา และวัจนกรรมเสนอตัว 2) วัจนกรรมกลุ่มชี้แนะ (Directives) วัจนกรรมที่พบ คือ วัจนกรรมการขอร้อง วัจนกรรมการแนะนำ วัจนกรรมการจูงใจ วัจนกรรมการทักทาย และวัจนกรรมเชิญชวน 3) วัจนกรรมกลุ่มบอกกล่าว (Assertive) วัจนกรรมที่พบ คือ วัจนกรรมการให้ข้อมูล และ 4) วัจนกรรมประเภทแสดงความรู้สึก (Expressive) วัจนกรรมที่พบ คือ วัจนกรรมการเตือน ผลการศึกษาวัจนกรรมตรงและวัจนกรรมอ้อมของข้อความบนป้ายหาเสียงของผู้สมัครเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ปี 2547 พบว่า มีวัจนกรรมตรงมากกว่าวัจนกรรมอ้อม วัจนกรรมที่ปรากฏบางวัจนกรรมสามารถเป็นได้ทั้ง วัจนกรรมตรงและวัจนกรรมอ้อม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับถ้อยคำ และบริบทที่ใช้ เช่น การสัญญา การเสนอตัว และเจตนาของผู้ส่งสาร ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์วัจนกรรมสื่อสารตามแนวคิดของ เซอร์ล ร่วมกับแนวคิดของนักวิจัยตามแนวชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสารเป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์วัจนกรรมที่พบในเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ การสวดสรภัญญะ ปัจจุบันยังเป็นที่นิยมของชาวบ้านและคงวิวัฒนาการไปเรื่อยๆ ตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสวดสรภัญญะ ทำให้เห็นรูปแบบ ความสำคัญ กลวิธีการสวด การเลือกสรรการใช้ภาษาในการสื่อสาร ซึ่งผู้วิจัยจะนำไปวิเคราะห์โครงสร้าง และองค์ประกอบเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ ในการสวดสรภัญญะ

จากงานวิจัยต่างๆ ที่ศึกษาเกี่ยวกับชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารและลักษณะต่างๆ ของการวาดสร้อยขี้ผึ้งขังตัน ไม่พบว่า มีผลงานใดที่ศึกษาภาพรวมของการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในการวาดสร้อยขี้ผึ้ง ซึ่งเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของชาวอีสาน ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษารูปแบบการสื่อสารที่เกิดขึ้นในสถานการณ์สื่อสารการแข่งขันวาดสร้อยขี้ผึ้ง ของจังหวัดนครพนม และเพื่อเพิ่มพูนความรู้ด้านชาติพันธุ์วรรณนาแห่งการสื่อสารต่อไป

บทที่ 3

สถานการณ์สื่อสาร “การสวดสรภัญญะ”

สถานการณ์สื่อสาร “การสวดสรภัญญะ” จังหวัดนครพนม เป็นกิจกรรมทางสังคมที่มีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อและความศรัทธาในพระพุทธศาสนา การสวดสรภัญญะนอกจากจะเป็นการสวดเพื่อบูชาพระรัตนตรัยแล้ว บทสวดมีความหมายที่ให้อุทิศและหลักธรรมในการดำเนินชีวิต การสวดสรภัญญะ มีขั้นตอนการปฏิบัติที่แสดงความอ่อนน้อมและเคารพต่อสัญลักษณ์ของพุทธองค์ (พระพุทธรูป) สวาทของพุทธองค์ (พระสงฆ์) และยึดมั่นในคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า (พระธรรม) การสวดสรภัญญะ มีเครื่องประกอบในการบูชา มีการแต่งกาย ตกแต่งสถานที่จัดงาน และดำเนินงานตามขั้นตอน ทำให้เห็นภาพกิจกรรมการสวดสรภัญญะที่มีระเบียบแบบแผน

ในบทนี้ ผู้วิจัยนำเสนอสถานการณ์สื่อสาร “การสวดสรภัญญะ” โดยเริ่มต้นจากองค์ประกอบของสถานการณ์สื่อสาร วัตถุประสงค์ของการสื่อสารในแต่ละเหตุการณ์สื่อสาร ความสำคัญของเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ และภาพรวมของโครงสร้างสถานการณ์สื่อสาร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. องค์ประกอบของสถานการณ์สื่อสาร “การสวดสรภัญญะ”

ผู้วิจัยวิเคราะห์องค์ประกอบของสถานการณ์สื่อสาร “การสวดสรภัญญะ” ของจังหวัดนครพนม ที่มีเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ กล่าวคือ เหตุการณ์ที่ผู้พูดใช้ภาษาเพื่อสื่อสารตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ การลำดับเหตุการณ์สื่อสารพิจารณาจาก วัตถุประสงค์หลักของการสื่อสารเป็นเกณฑ์ในการแยกแต่ละเหตุการณ์สื่อสารออกจากกัน

สถานการณ์สื่อสารใน “การสวดสรภัญญะ” จังหวัดนครพนม ประกอบด้วยเหตุการณ์สื่อสารทั้งหมด 9 เหตุการณ์ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดชื่อของแต่ละเหตุการณ์สื่อสารจากการกระทำที่เกิดขึ้นในแต่ละลำดับขั้นตอน ดังนี้

- 3.1 เหตุการณ์สื่อสารการทักทาย
- 3.2 เหตุการณ์สื่อสารพิธีเปิดการสวดสรภัญญะ
- 3.3 เหตุการณ์สื่อสารการแนะนำ
- 3.4 เหตุการณ์สื่อสารการแสดงความสามารถของคณะกรรมการ
- 3.5 เหตุการณ์สื่อสารการสวดสรภัญญะ
- 3.6 เหตุการณ์สื่อสารการให้รางวัลผู้สวดสรภัญญะ
- 3.7 เหตุการณ์สื่อสารการค้นหาดาวเสียง
- 3.8 เหตุการณ์สื่อสารการมอบรางวัลดาวเสียง
- 3.9 เหตุการณ์สื่อสารพิธีปิดการสวดสรภัญญะ

2. วัตถุประสงค์หลักในการแยกเหตุการณ์สื่อสารในสถานการณ์สื่อสาร “การสวดสรภัญญะ”

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยพบว่า ลำดับเหตุการณ์สื่อสารทั้ง 9 เหตุการณ์สามารถแบ่งออกเป็น 3 ส่วน กล่าวคือ เหตุการณ์สื่อสารลำดับที่ 1 ถึง 4 ได้แก่ เหตุการณ์สื่อสารการทักทาย เหตุการณ์สื่อสารพิธีเปิด เหตุการณ์สื่อสารการแนะนำ และเหตุการณ์สื่อสารการแสดงความสามารถของคณะกรรมการ จัดเป็นส่วนที่หนึ่งของสถานการณ์สื่อสารนี้ซึ่งจัดว่า เป็นส่วนของบทนำของ “การสวดสรภัญญะ” เนื่องจากเหตุการณ์สื่อสารทั้ง 4 เหตุการณ์ดังกล่าวบอกถึงการเริ่มต้นของ “การสวดสรภัญญะ” ส่วนเหตุการณ์สื่อสารลำดับที่ 5 ถึง 8 ได้แก่ เหตุการณ์สื่อสารการสวดสรภัญญะ เหตุการณ์สื่อสารการให้รางวัลผู้สวดสรภัญญะ เหตุการณ์สื่อสาร การค้นหาดาวเสียง และการมอบรางวัลดาวเสียง จัดเป็นส่วนที่สองของสถานการณ์สื่อสารนี้ ซึ่งเป็นส่วนของเนื้อหาการสวดสรภัญญะ บอกถึงขั้นตอนสำคัญของการสวดสรภัญญะ กล่าวคือ จะได้เห็นรายละเอียดของสรภัญญะทั้งการแสดงท่าทาง วิธีการสวดว่าคณะผู้สวดคณะใดสามารถสวดได้ไพเราะ เพื่อให้คณะกรรมการและผู้ชมผู้ฟังได้เห็นถึงสิ่งที่บ่งบอกความเป็นสรภัญญะ อันจะนำไปสู่การตัดสินของคณะกรรมการด้วย และเหตุการณ์ที่ 9 คือ เหตุการณ์สื่อสารพิธีปิดการสวดสรภัญญะ ซึ่งจัดเป็นส่วนที่สามของสถานการณ์สื่อสารนี้ซึ่งเปรียบเหมือนบทสรุปของการจัดงานสวดสรภัญญะ เนื่องจากเมื่อการดำเนินงานมาถึงขั้นตอนการค้นหาดาวเสียงและการมอบรางวัลต่างๆ เสร็จสิ้นแล้ว เหตุการณ์สื่อสารพิธีปิดการสวดสรภัญญะบอกถึงการสิ้นสุดกิจกรรมการสวดสรภัญญะ

เหตุการณ์สื่อสารต่างๆ ในสถานการณ์การสวดสรภัญญะทั้ง 3 ช่วงมีรายละเอียดของเหตุการณ์ และมีวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

2.1 เหตุการณ์สื่อสารการทักทาย มีวัตถุประสงค์เพื่อเกริ่นนำก่อนเข้าสู่พิธีการต่างๆ กล่าวคือ เป็นการกล่าวถึงผู้ที่มีส่วนสำคัญที่ให้การสนับสนุนให้งานนี้เกิดขึ้นได้ กล่าวถึงช่องทางการติดตามการถ่ายทอดสดของการสวดสรภัญญะนี้โดยการรับชมและรับฟังตามช่องทางการถ่ายทอดต่างๆ เช่น รับฟังตามคลื่นวิทยุต่างๆ เคเบิลทีวี และทางเว็บไซต์ และเพื่อเป็นการรอเวลาที่ผู้ร่วมเหตุการณ์สำคัญมาครบทุกคน ซึ่งหากมาไม่ครบพิธีการต่างๆ ก็ดำเนินต่อไปไม่ได้

2.2 เหตุการณ์สื่อสารพิธีเปิดการสวดสรภัญญะ เหตุการณ์สื่อสารนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงความเคารพต่อสถาบันศาสนาที่พุทธศาสนิกชนต้องแสดงออกต่อพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เช่น การจุดเทียน รูป บูชาพระรัตนตรัย การสวดมนต์ไหว้พระ เป็นต้น

2.3 เหตุการณ์สื่อสารการแนะนำ เหตุการณ์สื่อสารนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ทราบถึงผู้ที่มีความสำคัญในการสวดสรภัญญะ กล่าวคือ เพื่อให้ทราบว่า มีใครเป็นแขกผู้ทรงคุณวุฒิ ใครเป็นผู้มีประสบการณ์ในการสวดสรภัญญะ ใครเป็นคณะกรรมการจัดงาน และมีกลุ่มบุคคลใดบ้างที่เข้าร่วมสวดสรภัญญะ

2.4 เหตุการณ์สื่อสารการแสดงความสามารถของคณะกรรมการเป็นเหตุการณ์หลังจากที่พิธีกรแนะนำกรรมการ ซึ่งเหตุการณ์สื่อสารนี้มีจุดประสงค์เพื่อยืนยันความสามารถของกรรมการว่า เป็นผู้

มีความรู้ความสามารถ เป็นผู้มากด้วยประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการสวดสรภัญญะ จึงมีความสามารถ ในการประเมิน ตัดสิน และให้รางวัลแก่ผู้สวดสรภัญญะได้ ในส่วนของคณะกรรมการได้แสดงความสามารถ ในการร้องและการใช้เสียง เช่น การร้องบทสวดวิญ การร้องหมอลำ และการแห่ โดยเฉพาะการแสดง ความสามารถของกรรมการในการร้องบทสวดวิญเป็นการเรียกขวัญของคณะผู้สวดสรภัญญะ และผู้เข้าร่วมงาน ทุกคน เป็นการสร้างขวัญกำลังใจ สร้างพลังศรัทธา และสร้างสมาธิให้แก่กลุ่มผู้สวดสรภัญญะ และ ผู้เข้าร่วมงานทุกคน

2.5 เหตุการณ์สื่อสารการสวดสรภัญญะ มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีของคน ในสังคมและสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสาน โดยการแสดงออกและการปฏิบัติที่เหมาะสมกับการเป็น พุทธศาสนิกชนที่ดีทั้งในเรื่องของการแต่งกายที่สุภาพเรียบร้อย กิริยาที่สำรวม และวาจาที่สุภาพ ฯลฯ เป็นการแสดงพลังแห่งความศรัทธาและพลังแห่งความสามัคคีของคนในสังคมเพื่อแสดงความเคารพบูชา ต่อศาสนาและความเชื่อที่พวกเขายึดเหนี่ยว

2.6 เหตุการณ์สื่อสารการให้รางวัลแก่ผู้สวดสรภัญญะ มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการสวด สรภัญญะ ด้วยการให้กำลังใจและเฟ้นหาบุคคลและบุคคลที่มีความเหมาะสมในการรับรางวัล โดย คณะกรรมการได้จัดอันดับรางวัลทั้งสิ้นเป็น 3 รางวัล ได้แก่ รางวัลอันดับที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ รางวัลเหล่านี้ เป็นเครื่องมือในการสร้างแรงจูงใจให้มีการกระชั้นการสวดสรภัญญะ และทำให้บรรยากาศ การสวดครึกครื้น และนำเสนอใจว่ากลุ่มคณะใดจะได้รับรางวัลอันดับใดบ้าง นอกจากนี้ยังเป็นแนวทาง ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น และทำนุบำรุงพุทธศาสนาควบคู่กันไปโดยการจัดการของคนในท้องถิ่น

2.7 เหตุการณ์สื่อสารการค้นหาดาวเสียงมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความสำคัญกับผู้ที่เป็นต้นเสียง หรือผู้ที่มีเสียงดี มีเสียงไพเราะในการสวดสรภัญญะ กล่าวคือ คนที่สามารถจะมาเป็นต้นเสียงได้นั้น ต้องนอกจากจะต้องมีน้ำเสียงไพเราะแล้ว เสียงต้องมีพลัง สามารถร่อนนำในการขึ้นต้นบทสวดได้ อย่าง ไม่ผิดเพี้ยน นอกจากคุณสมบัติดังกล่าวข้างต้นแล้ว ผู้ที่เป็นต้นเสียงย่อมหมายถึงผู้ที่มีบทบาทในการเป็น ผู้นำที่สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกในกลุ่ม

2.8 เหตุการณ์สื่อสารการมอบรางวัลดาวเสียงมีวัตถุประสงค์ เพื่อสนับสนุนต้นเสียงของคณะ สรภัญญะ ด้วยการให้กำลังใจและเฟ้นหาบุคคลที่มีความเหมาะสมในการรับรางวัล โดยคณะกรรมการ ได้จัดอันดับรางวัลทั้งสิ้นเป็น 3 รางวัล ได้แก่ รางวัลอันดับที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ รางวัลเหล่านี้เป็น เครื่องมือที่ใช้ในการสร้างแรงจูงใจให้คณะผู้สวดสรภัญญะแต่ละคณะเลือกหัวหน้า หรือต้นเสียงที่เสียงดี สามารถเป็นผู้นำในการสวดสรภัญญะ อีกทั้งยังช่วยให้บรรยากาศการสวดสรภัญญะครึกครื้น

2.9 เหตุการณ์สื่อสารพิธีปิดงานสวดสรภัญญะเป็นเหตุการณ์ที่บอกให้ทราบว่ากิจกรรมการสวด สรภัญญะได้ถึงเวลาสิ้นสุดลงแล้ว สิ่งที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์นี้เป็นเรื่องของการลา เป็นการลาพระพุทธรูป พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นการกราบไหว้เพื่อลา มีการทำพิธีทางศาสนา มีการประกาศ เพื่อแจ้งลา และและปิดงาน พิธีปิดอย่างเป็นทางการเริ่มจากการสวดมนต์เพื่อกราบลา และรับศีล รับพรจากภิกษุ สงฆ์ อุบาสกอุบาสิกาจะถวายต้นกล้วยพฤกษ์แก่พระสงฆ์ เพื่อแสดงความเป็นชาวพุทธที่ดีในการถวาย เครื่องบูชาและมอบปัจจัยเพื่อทำนุบำรุงพุทธศาสนา และนับเป็นนัยแห่ง “สิริมงคล” เนื่องจากชาวอีสาน

เชื่อว่า “ต้นกล้วยพฤกษ์” เป็นต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ที่จะเกิดในยุคของพระศรีอาริยะ ต้นไม้นี้เชื่อกันว่าสามารถบันดาลผลให้แก่ผู้ที่อธิษฐานขอพรได้

กล่าวโดยสรุปแล้ว การวิเคราะห์สถานการณ์สื่อสาร “การสวดสรภัญญะ” ผู้วิจัยพบว่า ในแต่ละเหตุการณ์สื่อสาร มีผู้ร่วมเหตุการณ์หลัก ซึ่งมีบทบาทสำคัญที่ทำให้เหตุการณ์สื่อสารแต่ละเหตุการณ์สามารถดำเนินต่อไปได้ ดังแสดงในตารางข้างล่างต่อไปนี้

ตาราง 1 แสดงผู้ร่วมเหตุการณ์หลักของแต่ละเหตุการณ์สื่อสาร

เหตุการณ์สื่อสาร	ผู้ร่วมเหตุการณ์	
1. การทักทาย	พิธีกร พระสงฆ์ ประธาน แขกผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ชมผู้ฟัง ผู้รับชมรับฟังที่อยู่ทางบ้าน	
2. พิธีเปิดการสวดสรภัญญะ	พระสงฆ์ พิธีกร แขกผู้ทรงคุณวุฒิ คณะกรรมการ คณะสรภัญญะ ผู้ชมผู้ฟัง ผู้รับชมรับฟังที่อยู่ทางบ้าน	ส่วนนำ
3. การแนะนำ	พิธีกร แขกผู้ทรงคุณวุฒิ คณะกรรมการ คณะสรภัญญะ และผู้ชมผู้ฟัง ผู้รับชมรับฟังที่อยู่ทางบ้าน	
4. คณะกรรมการแสดงความสามารถ	พิธีกร คณะกรรมการ คณะสรภัญญะ ผู้ชมผู้ฟัง ผู้รับชมรับฟังที่อยู่ทางบ้าน	
5. การสวดสรภัญญะ	พระสงฆ์ พิธีกร แขกผู้ทรงคุณวุฒิ คณะกรรมการ คณะสรภัญญะ และผู้ชมผู้ฟัง ผู้รับชมรับฟังที่อยู่ทางบ้าน	
6. การให้รางวัลผู้สวดสรภัญญะ	พิธีกร คณะกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้อาวุโสหรือผู้มีประสบการณ์ในการสวดสรภัญญะ ผู้รับชมรับฟังที่อยู่ทางบ้าน	ส่วนเนื้อหา
7. การค้นหาดาวเสียง	พิธีกร ต้นเสียงของคณะสรภัญญะ พิธีกร แขกผู้ทรงคุณวุฒิ คณะกรรมการ คณะสรภัญญะ และผู้ชมผู้ฟัง ผู้รับชมรับฟังที่อยู่ทางบ้าน	
8. การให้รางวัลดาวเสียง	พิธีกร ต้นเสียงของคณะสรภัญญะ พิธีกร แขกผู้ทรงคุณวุฒิ คณะกรรมการ คณะสรภัญญะ และผู้ชมผู้ฟัง ผู้รับชมรับฟังที่อยู่ทางบ้าน	
9. พิธีปิดการสวดสรภัญญะ	พระสงฆ์ พิธีกร แขกผู้ทรงคุณวุฒิ คณะกรรมการ คณะผู้สวดสรภัญญะ และผู้ชมผู้ฟัง ผู้รับชมรับฟังที่อยู่ทางบ้าน	ส่วนสรุป

3. ความสำคัญของแต่ละเหตุการณ์สื่อสาร

ผู้ที่เข้าร่วมในเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ ล้วนมีบทบาท มีความสำคัญ และมีส่วนในการทำให้เหตุการณ์สื่อสารดำเนินไปสู่เป้าหมายและประสบความสำเร็จ ผู้วิจัยพบว่า ในแต่ละเหตุการณ์สื่อสารต่างมีความสำคัญและมีความหมาย ดังต่อไปนี้

3.1 เหตุการณ์สื่อสารการทักทาย เหตุการณ์สื่อสารนี้เริ่มต้นด้วยการกล่าวทักทายของพิธีกรกล่าวต่อผู้ชมที่มาร่วมงาน ณ วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร และผู้ชมที่อยู่ทางบ้านที่ได้รับชมรับฟังการแข่งขันผ่านช่องทางการสื่อสารต่างๆ เช่น เคเบิลทีวี ช่อง NP เคเบิลทีวี คลื่น อ. เมือง 98.75 Mz. คลื่น ต. หนองฮี 93.0 Mz. เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นกรกล่าวถึงรายละเอียดอื่นๆ เพื่อรอเวลาให้ผู้ร่วมเหตุการณ์สำคัญมาพร้อมกัน ณ สถานที่ดำเนินงานการสดสรภัญญะเพื่อจะได้เข้าสู่พิธีเปิดต่อไป

3.2 เหตุการณ์สื่อสารพิธีเปิดการสดสรภัญญะ เหตุการณ์สื่อสารนี้แสดงให้เห็นถึงพิธีกรรมทางศาสนาที่พุทธศาสนิกชนปฏิบัติ พิธีทางศาสนาเริ่มต้นขึ้นด้วยการจุดเทียน รูป และถวายดอกไม้ เป็นเครื่องบูชาคุณพระศรีรัตนตรัย และ สวดมนต์ไหว้พระพุทธรูป ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แห่งองค์ศาสดา ไหว้พระสงฆ์ผู้สืบทอดพระศาสนา เป็นการแสดงความเคารพบูชาและรำลึกถึงพระธรรมคำสั่งสอนของพุทธองค์ หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งคือเป็นการไหว้พระรัตนตรัย พระสงฆ์มีบทบาทในการเป็นประธานของพิธีสดสรภัญญะ ในการนี้พระสงฆ์จะแสดงธรรมที่ให้คติ ข้อคิด ตามคำสั่งสอนขององค์ศาสดา

3.3 เหตุการณ์สื่อสารการแนะนำ ความสำคัญของเหตุการณ์สื่อสารนี้เป็นการให้ความสำคัญกับผู้ประกอบการดูแลการจัดงานสดสรภัญญะ ซึ่งมักจะเป็นผู้ที่มีฐานะทางสังคมที่ชุมชนให้ความเคารพนับถือ เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนม เจ้าคณะจังหวัดนครพนม เป็นต้น และการแนะนำผู้ร่วมเหตุการณ์ที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความสามารถในการตัดสินใจ ประเมิน และให้รางวัลแก่คณะผู้สดสรภัญญะ กรรมการที่ได้รับเชิญมาร่วมงานนั้นล้วนแต่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้มีความรู้เป็นที่ยอมรับในสังคม เช่น เป็นครู อาจารย์ และเป็นผู้ที่เคยบวชเรียนมาเป็นเวลานาน เป็นผู้อาวุโส หรือมีความเชี่ยวชาญในการสดสรภัญญะ บุคคลต่างๆ เหล่านี้เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสม จึงได้รับเชิญให้มาเป็นคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในงานสดสรภัญญะ

3.4 เหตุการณ์สื่อสารการแสดงความสามารถของคณะกรรมการ คณะกรรมการที่มาตัดสินแล้วแต่เป็นผู้ที่มีความสามารถและได้รับคัดเลือกมาเป็นอย่างดี เหตุการณ์นี้เป็นการเน้นย้ำถึงคุณสมบัติ และความสามารถของคณะกรรมการบางท่านที่ได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่พิจารณาให้รางวัลหรือตัดสินผลการประชันเสียงสดสรภัญญะ และพิจารณาผลการค้นหาผู้เป็นดาวเสียง การแสดงความสามารถดังกล่าว เพื่อให้เป็นที่ประจักษ์ว่า กรรมการที่มาตัดสินนั้น มีความรู้ความสามารถจริง และเป็นผู้เชี่ยวชาญ การแสดงความสามารถจึงเป็นการแสดงศักยภาพของการใช้เสียง ซึ่งผู้สดสรภัญญะฟังมี เกิดความน่าเชื่อถือแก่บุคคลทั้งหลาย การแสดงความสามารถคณะกรรมการ จะแสดงพลังเสียงของตนเองในการขับร้องหรือสวด เช่น การร้องหมอลำ การร้องบทสູ່ขวัญ และการแห่แบบไทย โดยเฉพาะการร้องบทสູ່ขวัญนั้นถือเป็นพิธีกรรมสำคัญอย่างหนึ่งของชาวอีสานที่สะท้อนความเชื่อในเรื่อง “ขวัญ” และเป็นการสร้างกำลังใจและความเชื่อมั่นให้ก่อเกิดในการทำงาน

3.5 เหตุการณ์สื่อสารการประกวดการสวดสรภัญญะ เหตุการณ์นี้เป็นการแสดงให้เห็นว่า คณะผู้สวดสรภัญญะที่มาร่วมงานนั้นได้สื่อความเป็นพุทธศาสนิกชนที่มีความศรัทธาต่อศาสนาด้วยการใช้ วัจนภาษาในการสวดสรภัญญะ และแสดงออกทางอวัจนภาษาที่สื่อถึงความศรัทธาที่มีต่อศาสนาด้วยการ แต่งกายที่เหมาะสม โดยผู้หญิงจะนุ่งผ้าถุง สวมเสื้อแขนยาวมิดชิด แสดงถึงแบบแผนในการแต่งกาย เข้าวัดที่ต้องแต่งกายแบบพื้นเมืองที่สุภาพ นอกจากนี้ก็ริยาท่าทาง การเคลื่อนไหว และการปฏิบัติ ล้วนสื่อถึงการให้ความสำคัญกับกิจกรรมการสวดสรภัญญะ เช่น การเดินเข้า การกราบไหว้ เป็นการ แสดงออกถึงมารยาทในการแสดงความเคารพต่อคุณพระศรีรัตนตรัย การสวดสรภัญญะแสดงถึงการ ใช้ วาจาอย่างสุภาพ อ่อนโยน น่ารัก ต่อพระสงฆ์ การขับร้องพร้อมเพรียง การกราบไหว้ การนั่งที่ปฏิบัติ อย่างพร้อมเพรียงกันนั้นแสดงถึงการฝึกซ้อม และตั้งใจมาอย่างดีและแสดงถึงพลังความสามัคคี พลัง ความศรัทธาของทุกคนที่ต่างต้องการทำบุญร่วมกันด้วยกุศลจิตอันแน่วแน่

3.6 เหตุการณ์สื่อสารการให้รางวัลผู้สวดสรภัญญะ เป็นการเลือกคณะผู้สวดสรภัญญะ และจัดอันดับความเหมาะสมเพื่อให้รางวัล ในงานสวดสรภัญญะ มีคณะทำงานที่เฝ้าติดตามการสวด ของคณะบุคคลต่างๆ คณะกรรมการได้แสดงให้เห็นให้ผู้เข้าร่วมงานได้ทราบถึงตัวอย่างการสวดที่ดีและเหมาะสม ด้วยการเชิญคณะบุคคลที่เคยได้รับรางวัลในการสวดสรภัญญะในปีก่อนๆ มาแสดงความสามารถให้เป็น ที่ประจักษ์แก่ทุกคน เป็นการสื่อความหมายถึงมาตรฐานหรือตัวอย่างที่ควรปฏิบัติตาม คณะผู้สวดสรภัญญะ เป็นกลุ่มผู้ร่วมเหตุการณ์ที่สร้างสีสัน และสร้างความครึกครื้นให้กับการจัดงานสวดสรภัญญะ

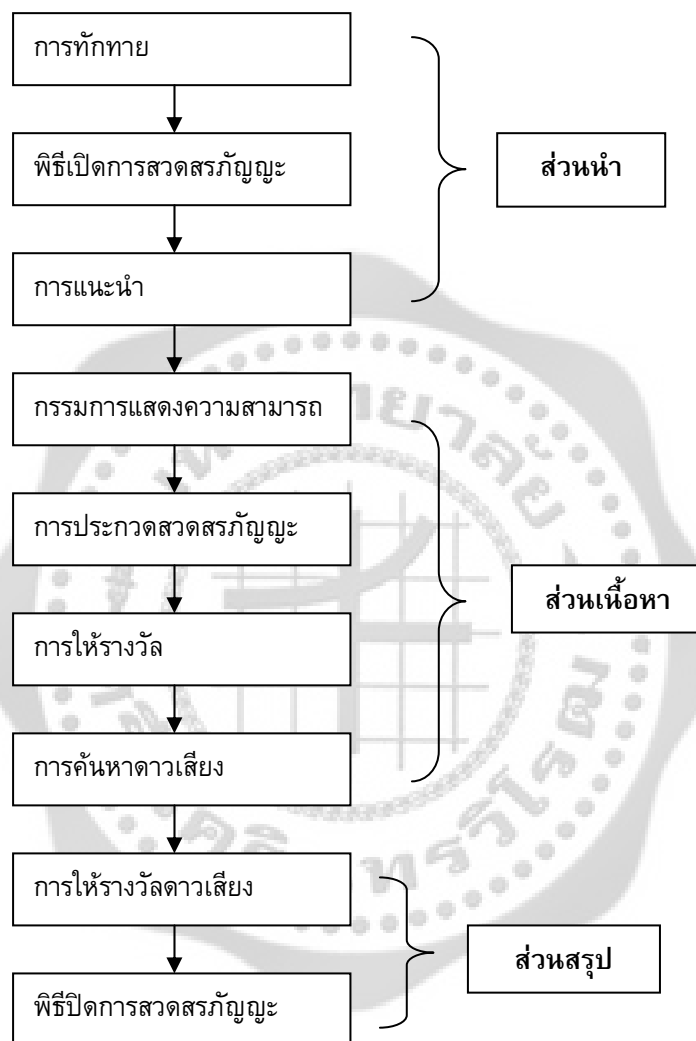
3.7 เหตุการณ์สื่อสารการค้นหาดาวเสียง ในการสวดสรภัญญะจะมี “ต้นเสียง” หมายถึง “ผู้นำสวด” ซึ่งเป็นผู้ที่มีน้ำเสียงดี ร้องสวดได้ไม่ผิดจังหวะ สามารถขึ้นต้นเสียงให้ลูกทีมร้องต่อได้ อย่างไพเราะไม่ผิดเพี้ยน การที่จะเป็นผู้นำได้นั้น ต้องเป็นผู้ที่ได้รับคัดเลือกจากสมาชิกในกลุ่ม และ ได้รับการไว้วางใจให้เป็นผู้นำ แสดงให้เห็นถึงการทำงานกลุ่มและการร่วมแรงร่วมใจกันในการทำงาน

3.8 เหตุการณ์สื่อสารการให้รางวัลดาวเสียง เป็นการเฟ้นหาต้นเสียงและจัดอันดับความ เหมาะสมเพื่อให้รางวัล เป็นการแสดงให้เห็นว่า ผู้นำสวดสรภัญญะต้องมีน้ำเสียงนำฟัง ใช้คำชัดเจ นเสียงดังฟังชัด จังหวะการนำสวดไม่ผิดเพี้ยน เพราะถ้าต้นเสียงขึ้นต้นกลอนสวดเพี้ยน ผู้สวดคนอื่นๆ ในคณะก็จะสวดผิดเพี้ยนตามไปด้วย ดังนั้นจึงต้องมีการค้นหาและมอบรางวัลให้ดาวเสียงว่า ได้รับ การรับรองแล้วว่าเป็นต้นเสียงที่ดีได้

3.9 เหตุการณ์สื่อสารพิธีปิดการสวดสรภัญญะ ดังได้กล่าวไปแล้วในพิธีเปิดว่า การสวด สรภัญญะ มีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา อีกทั้งยังสอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยที่มีคำกล่าวว่ “ไปให้ลา มาให้ไหว้” ดังนั้นเหตุการณ์นี้ จึงเป็นการสวดมนต์เพื่อลาพระสงฆ์กลับบ้าน และขอพรจาก พระสงฆ์ เพื่อให้เดินทางกลับอย่างปลอดภัย จากนั้นจะถวายต้นกล้วยพฤกษ์ที่พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ที่มีจิตศรัทธาถวาย เพื่อเป็นการทำนุบำรุงศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองต่อไป

4. โครงสร้างของสถานการณ์สื่อสาร “การสวดสรภัญญะ” จังหวัดนครพนม

สถานการณ์สื่อสารการสวดสรภัญญะ ของจังหวัดนครพนมในปี พ.ศ. 2551 – 2552 ประกอบด้วย เหตุการณ์สื่อสารจำนวนทั้งสิ้น 9 เหตุการณ์ ดังแสดงในภาพประกอบ ต่อไปนี้

ภาพประกอบ 2 แสดงโครงสร้างสถานการณ์สื่อสาร “การสวดสรภัญญะ”

สรุป สถานการณ์สื่อสารประกอบด้วยเหตุการณ์สื่อสาร 9 เหตุการณ์ มีการเรียงตามลำดับเวลาซึ่งแต่ละเหตุการณ์สื่อสารมีขอบเขตที่แน่นอน โดยใช้วัตถุประสงค์ และความสำคัญเป็นเกณฑ์ในการแยกแต่ละเหตุการณ์สื่อสารออกจากกัน

บทที่ 4

เหตุการณ์สื่อสาร “การสวดสรภัญญะ”

เหตุการณ์สื่อสารในสถานการณ์สื่อสาร “การสวดสรภัญญะ”ของจังหวัดนครพนม มี 9 เหตุการณ์ ได้แก่ การทักทาย พิธีเปิดการสวดสรภัญญะ การแนะนำ การแสดงความสามารถของคณะกรรมการ การสวดสรภัญญะ การให้รางวัล การค้นหาดาวเสียง การให้รางวัลดาวเสียง และพิธีปิดการสวดสรภัญญะ ในบทนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารต่างๆ ในเรื่องของชนิดเหตุการณ์ หัวข้อ วัตถุประสงค์ เวลา สถานที่ ผู้ร่วมเหตุการณ์ รูปแบบการสื่อสาร เนื้อหาการสื่อสาร ลำดับวัจนกรรม กฎการปฏิสัมพันธ์ และบรรทัดฐานการตีความ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. องค์ประกอบของแต่ละเหตุการณ์สื่อสาร

การวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารตามแนวของซาวิลล์-ทรอยก์ เป็นการศึกษาองค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสารแต่ละเหตุการณ์ ดังนี้

1. ชนิดของเหตุการณ์ เพื่อบอกว่าเหตุการณ์สื่อสารนั้นเป็นเหตุการณ์สื่อสารประเภทใด เช่น การทักทาย การประกาศ การแสดงความสามารถ เป็นต้น โดยจะดูจากภาพรวมของเหตุการณ์สื่อสารนั้นๆ
2. หัวข้อ หมายถึง เรื่องที่พูด ซึ่งวิเคราะห์จากประเด็นหลักของการสื่อสาร
3. วัตถุประสงค์ คือ จุดมุ่งหมายหลักของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สนทนา
4. เวลา-สถานที่ เพื่อบอกว่าเหตุการณ์สื่อสารนั้นเกิดขึ้นเวลาใด ที่ไหนสถานที่ที่มีลักษณะทางกายภาพอย่างไร เช่น การจัดวางสิ่งของเครื่องใช้ในการตกแต่งสถานที่ เป็นต้น
5. ผู้ร่วมเหตุการณ์ เพื่อวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารแต่ละเหตุการณ์ว่ามีผู้ใดมีส่วนร่วมในเหตุการณ์สื่อสารนั้นๆ บ้าง และวิเคราะห์จากรายละเอียดของผู้ร่วมเหตุการณ์เหล่านั้น เช่น อายุ เพศ ชาติพันธุ์ สถานะทางสังคม การแต่งกาย เป็นต้น
6. รูปแบบการสื่อสาร เพื่อวิเคราะห์ว่าผู้ร่วมเหตุการณ์ใช้รูปแบบการสื่อสารอย่างไรบ้าง เช่น มีการใช้ภาษาอย่างไร และมีการใช้วัจนภาษาและอวัจนภาษาหรือไม่ ใช้อย่างไร
7. เนื้อหาการสื่อสาร เพื่อวิเคราะห์ว่าเหตุการณ์สื่อสารนั้นมีสาระสำคัญอย่างไร มีการอ้างถึงอะไรบ้าง
8. ลำดับวัจนกรรมในการวิเคราะห์วัจนกรรมผู้วิจัยจะศึกษาตามแนวคิดของ ซาวิลล์-ทรอยก์ เป็นการวิเคราะห์ว่า มีวัจนกรรมใดบ้างในแต่ละเหตุการณ์สื่อสาร และ วัจนกรรมเหล่านั้นมีการเรียงลำดับอย่างไร ส่วนการกำหนดวัจนกรรมผู้วิจัยจะตีความจากเจตนาที่ผู้พูดมีต่อผู้ฟังซึ่งแสดงออกโดยรูปภาพและบริบทที่ปรากฏในข้อมูลที่ได้จากคำพูด การขบร้อง และอากัปกริยาของผู้ร่วมเหตุการณ์

9. กฎการปฏิสัมพันธ์ เป็นการวิเคราะห์การกระทำของผู้ร่วมเหตุการณ์ว่า ผู้ร่วมเหตุการณ์ปฏิบัติตัวอย่างไร มีข้อกำหนดหรือกฎสำหรับการปฏิบัติอย่างไร เช่น กฎทางพิธีกรรม ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความเป็นแบบแผน เป็นต้น และธรรมเนียมปฏิบัติที่พบในเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ ในสถานการณ์สื่อสาร “การสวดสรภัญญะ” จังหวัดนครพนม

10. บรรทัดฐานการตีความ เป็นการวิเคราะห์สาเหตุและความหมายของคำพูด กลอนสวด และการกระทำที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ ว่า เหตุใดจึงมีคำพูด การขับร้อง และการกระทำเหล่านั้นปรากฏในเหตุการณ์ อีกทั้งคำพูด กลอนสวด และการกระทำนั้นหมายถึงอะไร โดยใช้พื้นฐานของวัฒนธรรมและประเพณีในสังคมเป็นหลัก

2. เวลา-สถานที่

เหตุการณ์สื่อสารต่างๆในสถานการณ์สื่อสารการแข่งขัน “การสวดสรภัญญะ” จังหวัดนครพนม มักจัดขึ้นในวันหยุดสุดสัปดาห์ คือ วันอาทิตย์ เนื่องจากเป็นวันหยุดพักผ่อนจากการทำงาน คนทั้งหลายจึงสามารถเดินทางมาร่วมชมการแข่งขัน ณ วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหารได้ บางครอบครัวที่อยากพักผ่อนที่บ้านก็สามารถรับชมรับฟังทางบ้านได้จากคลื่นวิทยุท้องถิ่น เว็บไซต์ และเคเบิลทีวีท้องถิ่นได้ เวลาที่ดำเนินการในปี พ.ศ. 2551 มีการจัดการแข่งขันในวันที่ 27 กันยายน และวันที่ 14 ตุลาคม 2551 ส่วนในปี พ.ศ. 2552 จัดแข่งขันในวันที่ 13, 20 และ 27 กันยายน 2552 เวลาในการจัดแข่งขันคือช่วงเวลา 9.00 น. – 16.00 น. และเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ จะดำเนินการแข่งขันที่ศาลาตรีมุข และศาลาพระธรรมราชานุวัตร

การจัดวางตกแต่งสิ่งของ เครื่องใช้ภายในของทั้ง 2 ศาลานั้นจะจัดวางคล้ายๆ กัน ซึ่งพบว่าการจัดตกแต่งภายใน และการจัดวางสิ่งของ เครื่องใช้ในการแข่งขันกลอนร้องทำนองสรภัญญะ แบ่งออกได้เป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นส่วนหน้าสุดของศาลา จะตั้งโต๊ะหมู่บูชาพระศรีรัตนตรัย ซึ่งประกอบด้วยพระพุทธรูป แจกันดอกไม้ ที่จุดเทียน รูปบูชา และแท่นกราบ ด้านขวาของโต๊ะหมู่บูชาเป็นพระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ด้านหน้าโต๊ะหมู่บูชา พรหมใช้สำหรับเป็นที่การแข่งขันการสวดสรภัญญะ การจัดวางสิ่งของ เครื่องใช้ในส่วนที่ 1 ดังกล่าวข้างต้นสังเกตได้ว่าพิธีกรรมใดๆ ก็ตามที่เป็นพิธีการมักจะมีการไหว้บูชาคุณพระศรีรัตนตรัยและพระมหากษัตริย์ ทั้งนี้เพราะจะทำให้การประกอบพิธีนั้นๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และให้ดูว่าพิธีการนั้นเป็นที่น่าเชื่อถือ ทุกคนที่ร่วมงานต้องสำรวม และแสดงความเคารพด้วย

ส่วนที่ 2 เป็นส่วนด้านขวาของศาลา จัดเป็นอาสนสงฆ์ ปูผำรองนั่ง จัดให้อยู่สูงกว่าพื้นที่อื่นๆ ในศาลา เนื่องจากเป็นที่นั่งของพระสงฆ์ และเป็นพระพุทธรูปขนาดใหญ่ตั้งอยู่ด้านขวาของอาสนสงฆ์ ดังนั้นเพื่อเป็นการแสดงความเคารพต่อสถาบันศาสนาจึงจัดให้อยู่สูงกว่าที่นั่งของพุทธศาสนิกชนทั่วไป ผู้ที่นับถือพุทธศาสนาทุกคนทราบกันดีว่าพระรัตนตรัยนั้นควรแก่การเคารพบูชา ดังนั้นอาสนสงฆ์และพระพุทธรูป เพราะถือว่า ท่านเหล่านั้นเป็นผู้อยู่ในศีลในธรรมจึงต้องอยู่สูงกว่าคนธรรมดาทั่วไป

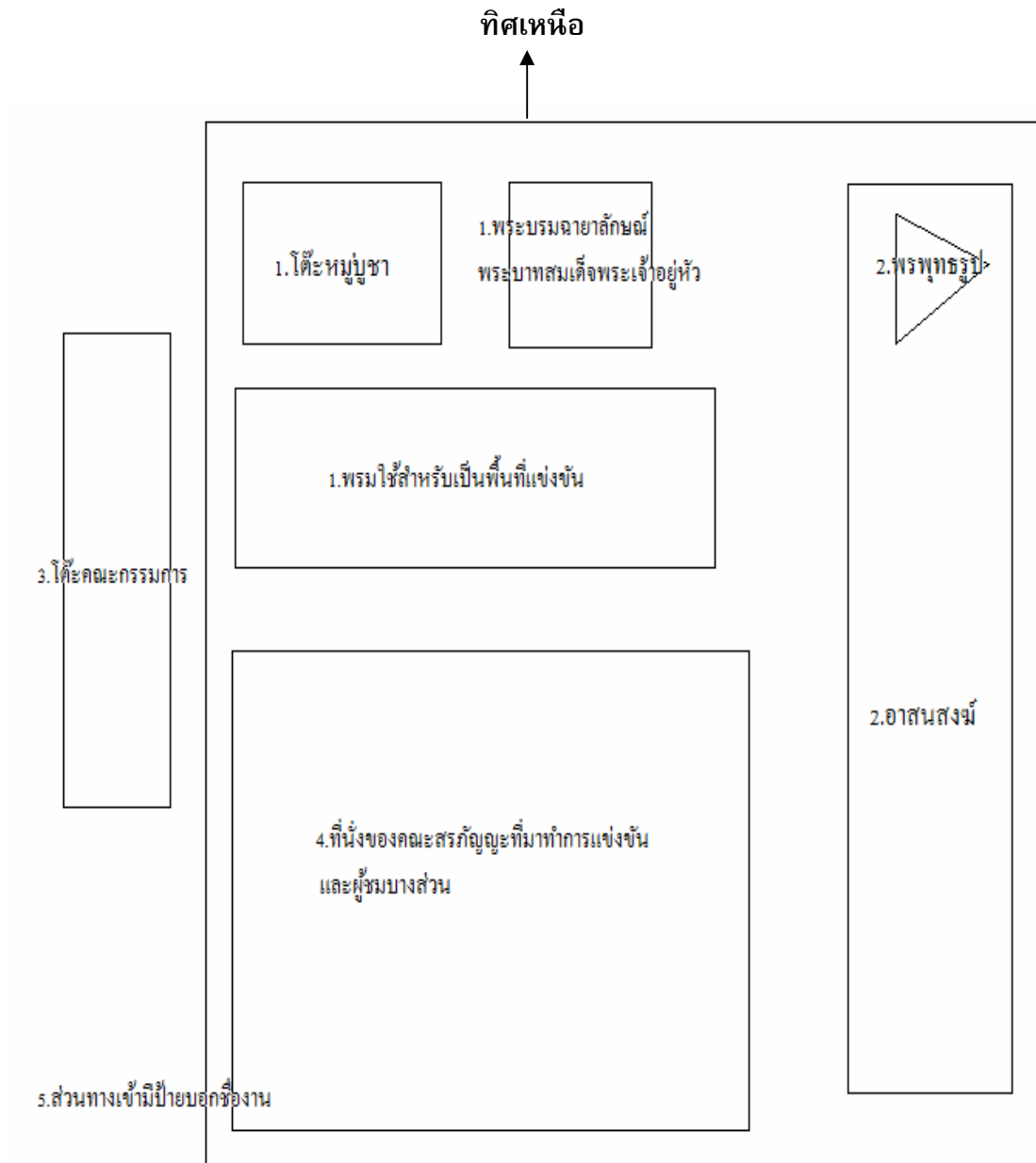
ส่วนที่ 3 เป็นส่วนด้านซ้ายของศาลา มีการจัดวางโต๊ะเก้าอี้สำหรับคณะกรรมการ และมีม้านั่งไม้ยาวๆ วางเยื้องมาด้านหน้า และอยู่ทางซ้ายมือของโต๊ะคณะกรรมการจัดเตรียมสำหรับเป็นที่นั่งชมการสดุดศรัทธาของแขกผู้ทรงคุณวุฒิ ค่านิยมของสังคมไทยมักให้เกียรติผู้ที่ได้รับตำแหน่งทางสังคม ดังนั้นผู้ที่ได้รับเลือกให้เป็นกรรมการ ซึ่งทุกคนล้วนเป็นครู อาจารย์ จึงจัดที่ให้มีที่เฉพาะคณะกรรมการ ผู้ที่ถือว่า ได้รับการยอมรับในสังคมแล้วว่านั่งเสมอพระรัตนตรัยได้ แต่ก็จัดให้ห่างจากพระสงฆ์คือนั่งฝั่งตรงข้ามกัน

ส่วนที่ 4 ส่วนกลางของศาลา เป็นพื้นที่ที่เหลือของพื้นที่ในศาลา ปูด้วยเสื่อ ใช้สำหรับเป็นที่นั่งของคณะผู้สดุดศรัทธาที่มาทำการแข่งขัน และผู้ชมบางส่วน ในส่วนนี้คณะผู้สดุดศรัทธาและผู้ชมบางส่วนได้นั่งกับพื้นเพราะที่นั่งใกล้กับพระสงฆ์ หากจะนั่งสูงกว่าก็ไม่สมควร

ส่วนที่ 5 มุมด้านขวาของศาลา เป็นทางเข้าจะมีการวางป้ายซึ่งบอกชื่อของงาน การมีป้ายชื่องานเพื่อชี้แจงแก่คนทั่วไปที่พบเห็นได้ว่า ขณะนั้นมีการจัดกิจกรรมอันใดอยู่ และการแสดงป้ายทำให้ทราบว่างานนั้นมีความสำคัญพอสมควร เพราะถ้าไม่สำคัญก็คงจะบอกต่อๆ กันได้

การจัดสถานที่การสดุดศรัทธาแสดงให้เห็นความสำคัญของลำดับชั้นทางสังคมของผู้ร่วมเหตุการณ์ ที่ให้ความเคารพต่อผู้มีศีลธรรมเช่น อาสนสงฆ์ และพระพุทธรูปจะจัดวางสูงกว่าที่นั่งของผู้สดุดศรัทธาและผู้ชมผู้ฟัง เป็นต้น

ส่วนต่างๆ ของการจัดตกแต่งภายใน และการจัดวางสิ่งของ เครื่องใช้ ของศาลาที่จัดดำเนินการแข่งขัน ณ วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร แสดงเป็นแผนผังได้ดังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 3 การจัดตกแต่ง และการจัดวางสิ่งของ เครื่องใช้ภายในศาลาตรีมุข และศาลาพระธรรมราชานุวัตร

เหตุการณ์สื่อสารในสถานการณ์สื่อสาร “การสวดสรภัญญะ” ของจังหวัดนครพนม มี 9 เหตุการณ์ ได้แก่ การทักทาย พิธีเปิดการสวดสรภัญญะ การแนะนำ การแสดงความสามารถของคณะกรรมการ การประกวดการสวดสรภัญญะ การให้รางวัล การค้นหาดาวเสียง การให้รางวัลดาวเสียง และพิธีปิด

การสดสรวงัญญะ เรียงตามลำดับ ซึ่งจะแสดงผลการวิเคราะห์ในหัวข้อต่อไปนี้ ยกเว้นองค์ประกอบด้าน เวลา – สถานที่ ซึ่งได้กล่าวแล้วข้างต้นใน ภาพประกอบ 3

3. เหตุการณ์สื่อสาร

3.1 เหตุการณ์สื่อสารที่ 1 : การทักทาย

3.1.1 ชนิดของเหตุการณ์ เหตุการณ์สื่อสารการทักทายนี้ จัดเป็นเหตุการณ์สื่อสารประเภท การเกริ่นนำ และการทักทาย

3.1.2 หัวข้อ หัวข้อของเหตุการณ์สื่อสารการทักทายนี้คือ การกล่าวทักทาย แจ่มให้ทราบว่าการแข่งขันการสดสรวงัญญะนี้ มีใครเป็นผู้ให้การสนับสนุน และอธิบายความสำคัญของการจัดการแข่งขันการสดสรวงัญญะ

3.1.3 วัตถุประสงค์ เหตุการณ์สื่อสารการทักทาย มีวัตถุประสงค์เพื่อกล่าวทักทาย ผู้ร่วมเหตุการณ์ก็มาร่วมในการสดสรวงัญญะ เพื่อแจ่มให้ทราบเกี่ยวกับผู้ให้การสนับสนุน ความสำคัญของการสดสรวงัญญะ ช่องทางการรับชมรับฟังการสดสรวงัญญะของคนที่อยู่ทางบ้าน และเพื่อเชิญชวนให้ผู้สนใจการสดสรวงัญญะติดตามการดำเนินงานตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดการดำเนินงาน

3.1.4 ผู้ร่วมเหตุการณ์ ในเหตุการณ์สื่อสารนี้มีผู้ร่วมเหตุการณ์หลัก 6 ฝ่าย ได้แก่ พิธีกร พระสงฆ์ กรรมการ แยกผู้ทรงคุณวุฒิ คณะสดสรวงัญญะ และผู้ชมผู้ฟัง มีผู้ร่วมเหตุการณ์รอง 1 ฝ่าย คือ ผู้รับชมรับฟังทางบ้าน ซึ่งแต่ละฝ่ายอธิบายได้ ดังนี้

3.1.4.1 ผู้ร่วมเหตุการณ์หลัก 6 ฝ่าย ได้แก่

พิธีกร เป็นชาย 1 คน ทำหน้าที่ดำเนินงานให้เป็นไปตามขั้นตอน ในช่วงนี้พิธีกรจะทักทายผู้ร่วมเหตุการณ์ที่เพิ่งเข้ามาในงาน

พระสงฆ์ มีทั้งหมด 4 รูป มาเป็นประธาน และรอกการประกอบพิธีทางศาสนาที่จะเริ่มขึ้นในพิธีเปิด

คณะกรรมการ ทำหน้าที่เตรียมเอกสารที่ต้องใช้ในการตัดสินคณะสดสรวงัญญะ เช่น เกณฑ์การให้คะแนน รายชื่อผู้เข้าแข่งขัน เป็นต้น

แยกผู้ทรงคุณวุฒิ ทำหน้าที่รับชม และคอยให้กำลังใจคณะสดสรวงัญญะ

คณะสดสรวงัญญะ เป็นกลุ่มผู้สดสรวงัญญะ จำนวน 5 – 6 คน

ผู้ชมผู้ฟัง เป็นผู้ที่มาร่วมงาน ณ สถานที่ประชันการสดสรวงัญญะ วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร มีประมาณ 200 คน

3.1.4.2 ผู้ร่วมเหตุการณ์รอง คือ

ผู้รับชมรับฟังที่อยู่ทางบ้าน เป็นบุคคลทั่วไปที่ติดตามการดำเนินงานสดสรวงัญญะทางสถานีวิทยุกระจายเสียงจังหวัดนครพนม ทางเคเบิลทีวีของจังหวัดนครพนม และทางเว็บไซต์ www.takho.com ซึ่งผู้ร่วมเหตุการณ์รองไม่สามารถประมาณการได้ว่า มีจำนวนเท่าไร

3.1.5 รูปแบบการสื่อสาร ในเหตุการณ์สื่อสารการทักทายนี้ ปรากฏการใช้รูปแบบการสื่อสาร โดยการพูดกล่าวคือ พิธีกรกล่าวทักทายผู้ชมและผู้ฟังทางวิทยุ และการกล่าวถึงผู้สนับสนุน ความสำคัญของการสวดสรภัญญะ และการแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับช่องทางการรับฟังการแข่งขันทักทายการสวดสรภัญญะ สำหรับคนที่ติดตามอยู่ทางบ้าน ตัวอย่างเหตุการณ์สื่อสารการทักทาย เช่น

“ครับสวัสดิ์ครับ ผมพร้อมพันธ์ กุลพา วันนี้พร้อมทีมงานจังหวัดนครพนม มีทางสภาวัฒนธรรม จังหวัดนครพนม สำนักงานจังหวัดนครพนม ได้รับฉันทานุมัติจากพระเดชพระคุณท่านพระราชธีรจารย์ ให้ทำการประกวดสรภัญญะทำนองพื้นบ้านประจำปี พ.ศ. 2552 ที่ ศาลาตรีมุข วัดพระธาตุพนม แห่งนี้... สำหรับพี่น้องที่อยู่ทางบ้านนะครับ จังได้ๆ (อย่างไร) ตอนนีสำหรับในอำเภอธาตุพนม ของเฮารับฟังคลื่น...”

“...ก็ถือโอกาสสวัสดิ์บรรดาพี่น้องที่รับฟังอยู่ทางเว็บไซต์ ทำค้อดคอมและสถานีวิทยุชุมชน ต่างๆ นะครับ... กลอนสรภัญญะจะเป็นกลอนสวดที่รับมาจากคำกลอนที่กลั่นกรองมาแล้ว เป็น คำกลอนที่มีคติธรรม ฟังแล้วเพราะหูครับ”

3.1.6 เนื้อหาการสื่อสาร จากการวิเคราะห์พบว่า เหตุการณ์สื่อสารการทักทายมีเนื้อหา เกี่ยวกับการทักทาย โดยพิธีกรกล่าวสวัสดิ์ผู้ร่วมเหตุการณ์ และแนะนำชื่อพิธีกรเอง ถือว่าเป็นการทักทาย ตามวัฒนธรรมไทยพบเจอกันต้องมีการทักทาย นอกจากการทักทายแล้วยังกล่าวถึงผู้ให้การสนับสนุน ที่ทำให้มีงบประมาณที่นำมาเป็นรางวัลให้กับคณะผู้สวดสรภัญญะ และแนะนำช่องทางการติดตามรับชม รับฟังของคนที่ต้องการติดตามการสวดสรภัญญะ ซึ่งอยู่ทางบ้านว่าสามารถรับชมรับฟังได้ตามคลื่นวิทยุ ชุมชนต่างๆ หรือคนที่อยู่อำเภอเมืองสามารถรับชมได้ที่ช่อง NP เคเบิล TV และผู้ที่ยอยู่นอกเขตจังหวัด นครพนม สามารถติดตามรับฟังการแข่งขันทักทายได้ที่ <http://www.fm.Takho.com>

3.1.7 การลำดับวัฒนธรรม วัฒนธรรมที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสารนี้ ได้แก่

แสดงความเคารพ วิเคราะห์จากคำกล่าวของพิธีกร คือ ถือโอกาสนมัสการองค์พระ ธาตุพนมขออาราธนาพระคุณท่านพระราชธีรจารย์...” ซึ่งการแสดงความเคารพดังกล่าวเป็นการแสดงความเคารพต่อสถาบันศาสนาที่พุทธศาสนิกชนทุกคนให้ความเคารพนับถือ

การทักทาย วิเคราะห์จากการยกมือไหว้ของพิธีกร พร้อมกล่าวคำว่า “สวัสดิ์...”

การอธิบาย วิเคราะห์จากวัจนภาษาของพิธีกรที่มีการอธิบายถึงผู้สนับสนุน ฝ่ายต่างๆ ก็ร่วมมือกันทำให้การแข่งขันทักทายการสวดสรภัญญะเกิดขึ้นซึ่งพิธีกรอธิบายว่า “...สภาวัฒนธรรมจังหวัด นครพนม สำนักงานจังหวัดนครพนมได้รับฉันทานุมัติ จากพระเดชพระคุณพระราชธีรจารย์ ให้ทำ การประกวดสรภัญญะทำนองพื้นบ้าน...”

นอกจากการอธิบายถึงผู้สนับสนุนดังกล่าว ยังอธิบายเกี่ยวกับรางวัลที่ผู้ชนะการ แข่งขันในลำดับที่ 1, 2 และ 3 แต่ละรุ่นอายุจะได้รับ เช่น “...เราจัดการแข่งขันแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ระดับเยาวชน คือ อายุ 15 – 25 ปี ระดับแม่บ้านหรือว่าวัยกลางคน คืออายุ 26 – 50 ปี ระดับผู้สูงอายุ คือ 51 ปีขึ้นไปครับ รางวัลที่ 1 สำหรับเยาวชนครับ โฉ่เกียรติยศซึ่งนำมาโชว์ให้เห็นแล้ว พร้อมกับ

เงินรางวัล 5,000 บาท จาก ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ท่าน ศุภชัย โปธิ์สุ...”

การขอบคุณ วิเคราะห์จากการกล่าวของพิธีกรซึ่งจะปรากฏคำว่า “ขอบคุณ” ในข้อความ เช่น “ต้องขอขอบคุณหลายๆ เด้อ สำหรับผู้หลักผู้ใหญ่ในนครพนม... ขอขอบพระคุณสำหรับ ท่านรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ขอขอบคุณมายังพระคุณท่านพระราชธีรราชย์” เป็นการกล่าวถึงผู้ให้การสนับสนุนเพื่อขอบคุณและให้เกียรติผู้สนับสนุน ที่ช่วยส่งเสริมงบประมาณจนเกิดงานนี้ขึ้นได้ และสังเกตว่าพิธีกรกล่าวคำขอบคุณซ้ำๆ เพื่อแสดงให้เห็นว่า ผู้พูดมีความซาบซึ้งปลาบปลื้มใจที่หลายฝ่ายให้การสนับสนุน ช่วยเหลือจนงานนี้ได้ดำเนินงานตามเป้าหมายที่ต้องจัดการสวัสดิบัญญัติของจังหวัดนครพนมทุกๆปี

การขอร้อง โดยวิเคราะห์จากข้อความซึ่งปรากฏคำว่า ขออนุญาต และ กรุณา... เช่น “...เฮาสีเริ่มพิธีนะครับ โดยจะเริ่มจากพระเดชพระคุณท่านพระราชธีรราชย์ พี่น (ท่าน)สิได้พาพวกเฮาสีมัมาคาราวะพระธาตุพนมในวัดพระธาตุพนมก่อนครับ ขออนุญาตนมัสการครับผม ได้กรุณานำ พี่ ป้า น้าน้อง ได้คาราวะพระธาตุพนมก่อนที่จะเริ่มพิธีเปิดครับ ...”

3.1.8 กฎการปฏิสัมพันธ์ ของเหตุการณ์สื่อสารการทักทาย คือ พิจารณาจากผู้ร่วมเหตุการณ์หลัก คือ พิธีกรกล่าวทักทายผู้ชมผู้ฟังตั้งการใช้ภาษาโดยกล่าวคำว่า “สวัสดี” และใช้ อวัจนภาษา โดยการยกมือไหว้ และผู้รับสารจะแสดงท่าทางตอบกลับด้วยการยกมือไหว้ และส่งยิ้มกล่าวทักทายเช่นกัน แสดงวัฒนธรรมของคนไทย เมื่อเจอกันจะทักทายกัน และการส่งยิ้มคือ การแสดงความมีมิตรไมตรี ความเป็นกันเองของคนในชุมชน

นอกจากการกล่าวทักทายดังกล่าวแล้ว ผู้ร่วมเหตุการณ์ทุกคนที่เข้ามา ณ วัดพระธาตุพนม วรมหาวิหาร ทุกคนจะแสดงการไหว้ หรือกราบโบราณสถาน ที่ทุกคนให้ความเคารพนับถือ เมื่อไหว้พระธาตุพนมเสร็จ ผู้ร่วมเหตุการณ์เข้ามาในศาลาการแข่งขัน จะกราบบูชาคุณพระศรีรัตนตรัย เพื่อแสดงออกถึงความเป็นพุทธศาสนิกชนที่ปฏิบัติต่อพระพุทธรูปด้วยความศรัทธา

3.1.9 บรรทัดฐานการตีความ พิจารณาจากการทักทายระหว่างบุคคล และการแสดงความเคารพต่อคุณพระศรีรัตนตรัย ที่แสดงออกมาเป็นวัจนภาษาและอวัจนภาษา กล่าวคือ การทักทายกันของผู้ร่วมเหตุการณ์ที่มาพบกันครั้งแรกของวันนั้น จะกล่าวทักทายกันด้วยคำว่า สวัสดี พร้อมกับยกมือไหว้ ทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของความเป็นไทยที่ดีงาม การเคารพนอบน้อมต่อกันดังกล่าวยังปรากฏให้เห็นในสังคมไทย

เมื่อมาถึงวัดเป็นครั้งแรก ทุกคนจะนั่งในท่าที่สุภาพ ส้ารวมกาย วาจา ใจ และกราบไหว้คุณพระศรีรัตนตรัยอย่างอ่อนน้อม แสดงให้เห็นถึงการเคารพบูชาต่อพระพุทธรูป พระธรรม และพระสงฆ์ของผู้ที่นับถือพระพุทธรูปศาสนา

จากบรรทัดฐานการตีความข้างต้นเห็นได้ว่าสังคมไทยยังคงรักษาเอกลักษณ์ที่ดีงามของไทยเอาไว้ เช่น การกราบ การไหว้

3.2 เหตุการณ์สื่อสารที่ 2 : พิธีเปิดงาน “การสวดสรภัญญะ”

3.2.1 ชนิดของเหตุการณ์ เหตุการณ์สื่อสารพิธีเปิดการสวดสรภัญญะ จัดเป็นเหตุการณ์สื่อสารประเภทการเปิด

3.2.2 หัวข้อ หัวข้อของเหตุการณ์สื่อสารพิธีเปิดการแข่งขันการสวดสรภัญญะนี้คือ การเริ่มต้นก่อนการเข้าสู่การสวดสรภัญญะ

3.2.3 วัตถุประสงค์ เหตุการณ์สื่อสารพิธีเปิดการสวดสรภัญญะ มีวัตถุประสงค์ เพื่อแจ้งให้ทราบว่า ก่อนจะเริ่มการแข่งขันต้องแสดงความเคารพนับถือต่อสถานที่ และคุณพระรัตนตรัย โดยการสวดมนต์ไหว้พระ และแจ้งให้ผู้ชมผู้ฟังทราบว่า พิธีเปิดการสวดสรภัญญะได้เริ่มขึ้นแล้ว

3.2.4 ผู้ร่วมเหตุการณ์ ในเหตุการณ์สื่อสารนี้มีผู้ร่วมเหตุการณ์หลัก 6 ฝ่าย ได้แก่ พิธีกร พระสงฆ์ กรรมการ แขกผู้ทรงคุณวุฒิ คณะสรภัญญะ และผู้ชมผู้ฟัง มีผู้ร่วมเหตุการณ์รอง 1 ฝ่าย คือ ผู้รับชมรับฟังทางบ้าน ซึ่งแต่ละฝ่ายอธิบายได้ ดังนี้

3.2.4.1 ผู้ร่วมเหตุการณ์หลัก 6 ฝ่าย ได้แก่

พิธีกร เป็นชาย 1 คน ทำหน้าที่ดำเนินงานให้เป็นไปตามขั้นตอน

พระสงฆ์ มีทั้งหมด 4 รูป ทำหน้าที่สวดมนต์ และเจ้าคณะจังหวัด 1 รูป ทำหน้าที่เป็นประธานในงานสวดสรภัญญะ

คณะกรรมการ ทำหน้าที่เตรียมเอกสารที่ต้องใช้ในการตัดสินคณะสรภัญญะ เช่น เกณฑ์การให้คะแนน รายชื่อผู้เข้าแข่งขัน เป็นต้น

แขกผู้ทรงคุณวุฒิ ทำหน้าที่รับชม และคอยให้กำลังใจคณะสวดสรภัญญะ

คณะสรภัญญะ เป็นกลุ่มผู้สวดสรภัญญะจำนวน 5 – 6 คน

ผู้ชมผู้ฟัง เป็นผู้ที่มาร่วมงาน ณ สถานที่ประชันการสวดสรภัญญะ วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร ผู้ชมผู้ฟังมีประมาณ 200 คน

3.2.4.2 ผู้ร่วมเหตุการณ์รอง คือ

ผู้รับชมรับฟังที่อยู่ทางบ้าน เป็นบุคคลทั่วไปที่ติดตามการดำเนินงานสวดสรภัญญะทางสถานีวิทยุกระจายเสียงจังหวัดนครพนม ทางเคเบิลทีวีของจังหวัดนครพนม และทางเว็บไซต์ www.takho.com ซึ่งไม่สามารถประมาณการได้ว่ามีจำนวนเท่าไร

3.2.5 รูปแบบการสื่อสาร การใช้รูปแบบของเหตุการณ์สื่อสาร พิธีเปิดการสวดสรภัญญะนี้ ปรากฏทั้งรูปแบบที่เป็นวัจนภาษาและอวัจนภาษา ดังนี้

รูปแบบการสื่อสารแบบวัจนภาษา ในการสื่อสารนี้ผู้ร่วมเหตุการณ์คือพิธีกรใช้ภาษาไทยมาตรฐานในการปฏิบัติหน้าที่พิธีกรโดยพิธีกรเริ่มจากการกล่าวเชิญกรรมการชาย 1 ท่าน ที่เคยบวชมาเป็นผู้นำสวดมนต์ทำวัตรเช้า เป็นการเริ่มต้นพิธีเปิดทางการ และควรแก่การแสดงความรักต่อศาสนา ภาษาของผู้ร่วมเหตุการณ์ใช้ภาษาไทยมาตรฐาน เช่น

พิธีกร : เชิญท่านมหาสุริยันต์มานำสวดมนต์ไหว้พระครับเดี๋ยวผมจะได้ไปจุดเทียน
 รูปบูชาพระรัตนตรัย เชิญครับ

กรรมการชาย 1: ขอเชิญทุกท่านน้อมรับประนมมือให้สูง พร้อมจุดเทียน รูปบูชาพระรัตนตรัย (ทุกคนประนมมือ) ทุกท่านกล่าว อารารนาศีล พร้อมๆ กัน...

นอกจากการใช้ภาษาไทยกลางในเหตุการณ์สื่อสารพิธีเปิดงานแล้ว ยังปรากฏการใช้ภาษาบาลี เพราะพิธีเปิดเกี่ยวข้องกับศาสนา และเป็นการสร้างความเป็นมงคลให้แก่งาน และผู้ร่วมงาน ให้ความเคารพต่อสถานที่ ดังนั้นจึงมีการสวดมนต์ไหว้พระ ทั้งพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนที่มาร่วมงานทุกคน

อมรา ประสิทธิรัฐสินธุ์ (2548: 46) กล่าวว่า การใช้วจนลีลาตายตัว เป็นรูปแบบภาษาที่ใช้ในกาลเทศะที่ศักดิ์สิทธิ์และเป็นพิธีการมาก มักเป็นรูปแบบที่สืบทอดกันมาในสังคมเป็นประเพณี สะท้อนวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ เนื่องจากเป็นเหตุการณ์สื่อสารด้านพิธีกรรมและมีการอ้างถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ลักษณะของรูปแบบการใช้ภาษา เป็นภาษาบาลีในเหตุการณ์สื่อสาร เป็นการสวดมนต์เพื่ออารารนาศีลห้า เช่น

ผู้นำสวด : มะยังภันเต วิสุังวิสุังรับนะภายะ ติสระเน นะสะหะ ปัญจะศีลานิยาจามะ

ทุกคนกล่าวพร้อมกัน : ทุดิยัมปิมะยังภันเต วิสุังวิสุังรับนะภายะ ติสระเน นะสะหะ ปัญจะศีลานิยาจามะ...

พระสงฆ์ : นะโมตัสสะมะคะวะโต อะระหะโตสัมมาสัมพุทธัสสะ (3ครั้ง)

ทุกคน : (กล่าวตามพระสงฆ์...)

รูปแบบการสื่อสารที่เป็นอวัจนภาษา อวัจนภาษาที่ปรากฏในเหตุการณ์สื่อสารพิธีเปิด การสวดสรภัญญะ คือ การแสดงออกโดยใช้ภาษาท่าทางในการทำพิธีทางศาสนา เช่น พิธีกรจุดเทียนรูปบูชาพระรัตนตรัย เพื่อแสดงความเคารพต่อพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ อีกทั้งยังเป็นธรรมเนียมของความเป็นพิธีการ เมื่อเปิดงานต้องมีพิธีจุดเทียนรูปบูชาพระรัตนตรัย การกราบ 3 ครั้ง เพื่อเคารพสถาบันศาสนา และการประนมมือของผู้ร่วมสถานการณ์ทุกคน ในขณะที่พิธีกรทำการจุดเทียนรูป

3.2.6 เนื้อหาการสื่อสาร เหตุการณ์สื่อสารพิธีเปิดการสวดสรภัญญะ มีเนื้อหาการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ซึ่งต่างกับพิธีเปิดงานทั่วไป เนื่องจากการสวดสรภัญญะ มีต้นกำเนิดมาจากพระพุทธศาสนา ดังนั้น เมื่อจะมีการจัดการสวดสรภัญญะ ผู้จัดจะไม่ละเลยที่จะสอดแทรกความเป็นศาสนาพุทธเข้าไปในบางขั้นตอน เช่น การสวดมนต์อารารนาศีลห้าของพระสงฆ์ และพุทธศาสนิกชน เช่น

พระสงฆ์ : นะโมตัสสะมะคะวะโต อะระหะโตสัมมาสัมพุทธัสสะ (3 ครั้ง) ทุกคนกล่าวตาม...

พระสงฆ์ : พุทธังสระระนังคัจจามิ

ทุกคน : (กล่าวตามพระสงฆ์)...

พระสงฆ์ : ฐัมมังสระระนังคัจจามิ

ทุกคน : (กล่าวตามพระสงฆ์)...

พระสงฆ์ : สังฆังสระระนังคัจฉามิ

ทุกคน : (กล่าวตามพระสงฆ์)...ฯ

3.2.7 การลำดับวัจจนกรรม เหตุการณ์สื่อสารพิธีเปิดการสวดสรภัญญะนี้ มีลำดับวัจจนกรรมที่เกิดขึ้น ได้แก่ การแสดงความเคารพ การกล่าวนำ การกล่าวตาม ซึ่งอธิบายได้ ดังนี้

การแสดงความเคารพ วิเคราะห์ได้จากผู้ร่วมเหตุการณ์ใช้วัจจนภาษาต่างๆ ในการประกอบพิธีทางศาสนา กล่าวคือ ทุกคนประนมมือเมื่อพิธีกรจุดเทียนธูปบูชาพระรัตนตรัย และการกราบ การสวดมนต์ ไหว้พระ การแสดงวัจจนกรรมเหล่านี้ เป็นการกระทำตามพิธีการและธรรมเนียมของพุทธศาสนิกชน และผู้ที่นับถือพุทธศาสนา

การกล่าวนำ วิเคราะห์ได้จากการสวดมนต์ไหว้พระ โดยผู้ร่วมเหตุการณ์เป็นกรรมกรชาย 1 ท่าน ซึ่งเคยออกบวชมาก่อนเป็นผู้นำสวดมนต์ เช่น

กรรมกรชาย : มะยังกันเต...

และการกล่าวนำของพระสงฆ์ เช่น

พระสงฆ์ : นะโมตัสสะ ภาคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ...

การกล่าวตาม วิเคราะห์จากการสวดมนต์ไหว้พระและเป็นวัจจนกรรมที่ต่อเนื่องกับวัจจนกรรมกล่าวนำ คือ เมื่อผู้นำสวดมนต์ไหว้พระขึ้นต้นการสวดมนต์ว่า “มะยังกันเต...” ทุกคนก็จะกล่าวต่อไปจากผู้นำพร้อมๆ กันว่า “วิสุวิสุรชณะถายะ...”

และการกล่าวตามพระภิกษุสงฆ์หลังจากที่ท่านกล่าวจบในแต่ละประโยค ผู้ร่วมเหตุการณ์ทุกคนก็จะกล่าวตาม เช่น

พระสงฆ์ : ปานาติปาตา เวระมะณีสิขาปะทังสัมมาทิยามิ

ทุกคน : ปานาติปาตา เวระมะณีสิขาปะทังสัมมาทิยามิ...ฯ

3.2.8 กฎการปฏิสัมพันธ์

กฎการปฏิสัมพันธ์ของเหตุการณ์สื่อสารพิธีเปิดการสวดสรภัญญะวิเคราะห์จากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรกับผู้ร่วมเหตุการณ์หลักที่เป็นพุทธศาสนิกชนทุกคน เป็นกฎทางพิธีกรรมที่แสดงออกทั้งวัจจนภาษา และอวัจจนภาษา ได้แก่

3.2.8.1 อวัจจนภาษาวิเคราะห์จากพิธีกรจุดเทียนธูปบูชาพระรัตนตรัย ผู้ร่วมเหตุการณ์ทุกคนจะประนมมือและยกมือวันทาเมื่อสิ้นสุดการจุดเทียนธูปบูชาพระรัตนตรัย

3.2.8.2 วัจจนภาษาวิเคราะห์จาก พุทธศาสนิกชนอาราธนาศีลห้าจบลง พระสงฆ์จะสวดมนต์เพื่อให้ศีลให้พรตอบกลับ และพุทธศาสนิกชนทุกคนจะกล่าวตามเมื่อพระสงฆ์สวดมนต์ เมื่อสิ้นสุดการอาราธนาศีลห้าทุกคนจะกราบ 3 ครั้ง

การสิ้นสุดในพิธีสวดมนต์ไหว้พระ เมื่อพระสงฆ์ให้ศีลให้พรจบ ทุกคนจะแสดงการปฏิสัมพันธ์โดยการประนมมือ พร้อมกับการกล่าวประโยค ว่า

สาธุ สาธุ สาธุ อนุโมวันทามิ สาธุกันเต อามะกันเต

3.2.9 บรรทัดฐานการตีความ

ในพิธีเปิดการสวดสรภัญญะจะใช้ทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษาที่อิงพิธีกรรมทางศาสนาเป็นหลักในการดำเนินงานเกือบทุกขั้นตอน แสดงให้เห็นถึงความนอบน้อมต่อพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เช่น ใช้วัดเป็นสถานที่ดำเนินงาน การสวดมนต์ทำวัตรเช้า และมีพระสงฆ์มาร่วมในพิธีการเกือบทุกขั้นตอน เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีบทบาททางสังคมของพุทธศาสนิกชนที่แสดงออกถึงความเคารพ นอบน้อมต่อพุทธศาสนา เช่น การเลือกวัดเป็นสถานที่ดำเนินงาน การตกแต่งสถานที่ การแต่งกาย เวลาในการดำเนินงาน บุคคลสำคัญที่มาร่วมงาน และลำดับขั้นตอนการดำเนินงาน

3.3 เหตุการณ์สื่อสารที่ 3 : การแนะนำ

3.3.1 ชนิดของเหตุการณ์ จัดเป็นเหตุการณ์สื่อสารประเภทการแนะนำ

3.3.2 หัวข้อ เพื่อแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับคณะกรรมการ และเกณฑ์ที่ใช้ในการตัดสิน การประชันของคณะผู้สวดสรภัญญะ

3.3.3 วัตถุประสงค์ เหตุการณ์สื่อสารการแนะนำนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อแจ้งให้ทราบว่าการสวดสรภัญญะจะมีการดำเนินงานอย่างไรตามลำดับเวลา และมีผู้ร่วมงานฝ่ายต่างๆ เช่น คณะกรรมการ คณะผู้สวดสรภัญญะ แขกผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นต้น

3.3.4 ผู้ร่วมเหตุการณ์ ในเหตุการณ์สื่อสารนี้มีผู้ร่วมเหตุการณ์หลัก 6 ฝ่าย ได้แก่ พิธีกร พระสงฆ์ กรรมการ แขกผู้ทรงคุณวุฒิ คณะสรภัญญะ และผู้ชมผู้ฟัง มีผู้ร่วมเหตุการณ์รอง 1 ฝ่าย คือ ผู้รับชมรับฟังที่บ้าน ซึ่งแต่ละฝ่ายอธิบายได้ ดังนี้

3.3.4.1 ผู้ร่วมเหตุการณ์หลัก 6 ฝ่าย ได้แก่

พิธีกร เป็นชาย 1 คน ทำหน้าที่แนะนำชื่อกรรมการ และตำแหน่งหน้าที่การงานที่ละคน แนะนำผู้ให้การสนับสนุน แขกผู้ทรงคุณวุฒิที่มาร่วมงาน และแนะนำคณะสรภัญญะที่มาร่วมประชันจากหมู่บ้านต่างๆ

พระสงฆ์ มีทั้งหมด 4 รูป นั่งฟังการแนะนำของพิธีกร

คณะกรรมการ จำนวน 7 ท่าน รอพิธีกรแนะนำ และยืนแสดงตัวเพื่อให้ผู้ร่วมเหตุการณ์ทุกคนรู้จัก

แขกผู้ทรงคุณวุฒิ มีจำนวน 3 ท่าน มาร่วมชมการสวดสรภัญญะ

คณะสรภัญญะ เป็นกลุ่มผู้สวดสรภัญญะจำนวน 5 – 6 คน ฟังการแนะนำของพิธีกร

ผู้ชมผู้ฟัง เป็นผู้ที่มาร่วมงาน ณ สถานที่จัดสวดสรภัญญะ วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร ซึ่งผู้ร่วมงานมีประมาณ 200 คน

3.3.4.2 ผู้ร่วมเหตุการณ์รอง คือ

ผู้รับชมรับฟังที่อยู่ทางบ้าน เป็นบุคคลทั่วไปที่ติดตามการดำเนินงานสวัสดิการทางสถานีวิทยุกระจายเสียง ทางเคเบิลทีวีของจังหวัดนครพนม และทางเว็บไซต์ www.takho.com ซึ่งไม่สามารถประมาณการผู้ชมได้ว่ามีจำนวนเท่าไร

3.3.5 รูปแบบการสื่อสาร ในเหตุการณ์สื่อสารการแนะนำนี้พบว่า มีรูปแบบการสื่อสารที่เป็นวัจนภาษาและอวัจนภาษา

3.3.5.1 รูปแบบที่เป็นวัจนภาษามี 2 ลักษณะ ดังนี้

3.3.5.1.1 ใช้ภาษาไทยมาตรฐานในการแนะนำ เช่น

พิธีกร : คณะที่จะมาแข่งขันในวันนี้ มีคณะจากอำเภอเมือง มีคณะลูกแก้ว วัฒนากร คณะโพรงามธรรมชาติ คณะโพนแก้วบันเทิงธรรม ซึ่งมีพระครูโสภณรัตนากรเจ้าคณะตำบลนาทราย อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม เป็นหัวหน้าคณะนำมา คณะศรีชมชื่นบ้านนาขามเฒ่า คณะน้องใหม่ศรีปทุม อันนี้คืออำเภอเมืองที่จะทำการแข่งขันในวันนี้ อำเภอธาตุพนมมี 2 คณะ คือ คณะบ้านซุ่มหม้า คณะบ้านโพรงามพัฒนา อำเภอนาหว้า มีทั้งหมด 3 คณะ... (การแนะนำคณะสวัสดิการที่มาร่วมการสวัสดิการ)

พิธีกร : ...เชิญคณะกรรมการทางด้านหน้าเลยนะครับ กรรมการแต่ละท่านที่เราเชิญมาได้รับประกาศแต่งตั้งจาก ผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนม ประธานกรรมการ ได้แก่ ท่านผู้อำนวยการศุภวิทย์ ศรีมุงคุณศรี ผู้อำนวยการชุมชนหนองย่างขึ้นเรณูนครศรี ท่านผู้อำนวยการนิยม ไผ่โสภณ (ลูกขึ้นยืน ยกมือไหว้) ท่านอาจารย์พิลาวรรณ พลโล่ ท่านอาจารย์วัฒนา แสงรัง...(การแนะนำคณะกรรมการที่มาตัดสินการสวัสดิการ)

3.3.5.1.2 ใช้ภาษาไทยมาตรฐานปนภาษาถิ่นอีสาน เช่น

ประธานกรรมการ : ขออนุญาตที่นัดที่มาประกวด มื้อนี้ (วันนี้) มีโอกาสมาลุ้นพร้อมให้เกียรติ 2 ปี มาเป็นประธานกรรมการ ปีนี้ก็เป็นปีที่ 3 แล้ว ในการตัดสินหาสิเน่เรื่องเสียงเป็นหลักนะครับ เน้นเรื่องเสียงเรื่องทำนอง เพราะฉะนั้นคนที่เป้นต้นเสียงหนี พยายามหาคนที่เสียงดีจริงๆ มาเป้นต้นเสียง สมาชิกที่อยู่ในแต่ละคณะก็ให้เสียงดีคือกัน (เหมือนกัน) เพราะว่า ใช้ไม้ค้กันทุกคน คะแนนเสียงให้ 50 คะแนน ส่วนที่เหลืออีก 50 คะแนน กะสิเป้น (ก็จะเป้น) อีกขออ้นคำว่า ปั้งปลากะ ให้เป้นปั้งปาแต่คำเว้า (คำพูด) บัด (ถ้า) ยาม (เมื่อ) สวดให้เว้า (พูด) ปั้งปาเป้นภาษาบ้านเฮา เพราะเป้นลาวอีสาน บ่แม่นว้าร้องปั้งปลาบได้ได้ (ไม่ได้นะ) กรรมการเพิ่นสิ (ท่านจะ) หักคะแนนนะครับ เวลาในการร้องก็สำคัญ อย่าให้เกินเวลาที่กำหนดไว้ คณะหนึ่งบ่เกิน 15 นาที ถ้าเกินนั้นกรรมการสิทอนลงเถื่อละหน่อยๆ (ที่ละหน่อยๆ)... (การแนะนำเกณฑ์การให้คะแนนในการสวัสดิการ)

3.3.5.2 รูปแบบการสื่อสารที่เป็นอวัจนภาษา คือ เมื่อพิธีกรแนะนำชื่อคณะกรรมการคนใด คณะกรรมการคนนั้นก็แสดงตนเพื่อให้ทราบว่าเป็นคนไหน โดยมีวิธีการแสดงตนหลายรูปแบบ เช่น โดยการยื่นขึ้นแล้วยิ้ม โบกมือ ไค้ศีรษะ พยักหน้า เป้นต้น และยกมือไหว้เพื่อทักทายตามมารยาทของคนไทย

ในส่วนของผู้ชมและคณะผู้สดสรภัญญะ เมื่อกรรมการไหว้เสร็จทุกคนก็จะแสดงการรับทราบ และให้เกียรติคณะกรรมการด้วยการปรบมือ

3.3.6 เนื้อหาการสื่อสาร เหตุการณ์สื่อสารการแนะนำมีเนื้อหาการสื่อสารเกี่ยวกับการให้รายละเอียด เพื่อให้ผู้ร่วมเหตุการณ์รับทราบว่า คณะผู้สดสรภัญญะมีจำนวนหลายคน และมาจากต่างสถานที่กัน คณะกรรมการตัดสิน และเกณฑ์การตัดสินให้รางวัลการสดสรภัญญะ ประกอบด้วยอะไรบ้าง

3.3.7 การลำดับวาทกรรม ในเหตุการณ์สื่อสารการแนะนำ ได้แก่ การแนะนำ การชี้แจงกฎเกณฑ์ ซึ่งอธิบายได้ ดังนี้

การแนะนำ วิเคราะห์ได้จากการแนะนำคณะผู้สดสรภัญญะ และการแนะนำคณะกรรมการที่มาตัดสิน โดยพิธีกรเป็นผู้แนะนำรายละเอียดต่างๆ เช่น

พิธีกร : คณะที่จะมาแข่งขันในวันนี้มี คณะจากอำเภอเมือง มีคณะลูกแก้ววัฒนากร คณะโพรงามธรรมชาติ คณะโพนแก้วบันเทิงธรรม ซึ่งมีพระครูโสภณรัตนากรเจ้าคณะตำบลนาทราย อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม เป็นหัวหน้าคณะนำมา คณะศรีชมชื่นบ้านนาขามเฒ่า คณะน้องใหม่ศรีปทุม อันนี้คือ อำเภอเมืองที่จะทำการแข่งขันในวันนี้ อำเภอธาตุพนมมี 2 คณะ คือ คณะบ้านซุ่มเหมา คณะบ้านโพรงามพัฒนา อำเภอนาหว้า มีทั้งหมด 3 คณะ... (การแนะนำคณะสรภัญญะที่มาร่วมการสดสรภัญญะ)

พิธีกร : ...เชิญคณะกรรมการทางด้านหน้าเลยนะครับ กรรมการแต่ละท่านที่เราเชิญมาได้รับประกาศแต่งตั้งจาก ผู้ว่าราชการจังหวัดนครพนม ประธานกรรมการ ได้แก่ ท่านผู้อำนวยการศุภวิทย์ ศรีมุงคุณศรี ผู้อำนวยการชุมชนหนองย่างขึ้นเรณูนครศรี ท่านผู้อำนวยการนิยม ไผ่โสภาก (ลูกขึ้นยืน ยกมือไหว้) ท่านอาจารย์พิลาวรรณ พลโล่ ท่านอาจารย์วัฒนา แสนรัง...

ชี้แจงกฎเกณฑ์ วิเคราะห์จากการให้รายละเอียดเกณฑ์การตัดสินของคณะกรรมการ ซึ่งประธานกรรมการเป็นผู้อธิบาย ดังนี้

ประธานกรรมการ : ขออนุญาตที่นัดที่มาประกวด มื้อนี้ (วันนี้) มีโอกาสมา ลุงพร้อมให้เกียรติ 2 ปี มาเป็นประธานกรรมการ ปีนี้ก็เป็นที่ 3 แล้วในการตัดสินหาสินเน้นเรื่องเสียงเป็นหลักนะครับ เน้นเรื่องเสียงเรื่องทำนอง เพราะฉะนั้นคนที่เป้นต้นเสียงหนี พยายามหาคนที่เสียงดีจริงๆ มาเป็นต้นเสียง สมาชิกที่อยู่ในแต่ละคณะก็ให้เสียงดีคือกัน (เหมือนกัน) เพราะว่า ใช้ไมค์กันทุกคน คะแนนเสียงให้ 50 คะแนน ส่วนที่เหลืออีก 50 คะแนน กะสิเป้น (ก็จะเป็น) อีกขระอันคำว่า ปิงปลา กะให้เป้นปิงปลาแต่คำเว้า (คำพูด) บัด (ถ้า) ยามสดให้เว้าปิงปลาเป้นภาษาบ้านเฮา เพราะเป้นลาวอีสาน บ่แม่นว่า ร้องปิงปลาได้ได้ (ไม่ได้นะ) กรรมการเพิ่นสิ (ท่านจะ) หักคะแนนนะครับ เวลาในการร้องก็สำคัญ อย่าให้เกินเวลาที่กำหนดไว้ คณะหนึ่งเป้น 15 นาที ถ้าเกินนั้นกรรมการสิทอนลงเถื่อละหน่อยๆ (ทีละน้อย ๆ) ...

3.3.8 กฎการปฏิสัมพันธ์ กฎการปฏิสัมพันธ์ของเหตุการณ์สื่อสารการแนะนำคือ กฎทางพิธีการ วิเคราะห์จากช่วงที่พิธีกรแนะนำคณะกรรมการ เมื่อพิธีกรแนะนำกรรมการท่านใด กรรมการ

คนนั้นก็ลุกขึ้นยืนพร้อมกับยกมือไหว้ และการปฏิสัมพันธ์ของผู้ชมและคณะผู้สดสรภัญญะที่แสดง การปรบมือเมื่อคณะกรรมการแต่ละท่านลุกขึ้นยืน เพื่อเป็นการให้เกิดฤติคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง มา

3.3.9 บรรทัดฐานการตีความ บรรทัดฐานการตีความของเหตุการณ์สื่อสารการแนะนำ จะ เห็นได้ว่า คณะผู้จัดงานได้กำหนดกฎ กติกา ตามระเบียบ กฎเกณฑ์ที่เคยมีมาในสังคม ซึ่งสังคมต้องมีข้อตกลงกันอย่างมีระบบ ถ้าจะสร้างกฎระเบียบสังคมให้เป็นไปตามทิศทางเดียวกัน จะมีการชี้แจง กฎเกณฑ์เพื่อสร้างความเข้าใจให้ทราบโดยการอธิบายระเบียบต่างๆ ให้ชัดเจน ซึ่งการที่จะทำให้อคน ในสังคมรับฟังข้อตกลงและเชื่อถือระเบียบทางสังคม สังคมนั้นๆ ต้องมีบุคลากร หรือผู้นำของสังคมที่ มีความสามารถ สามารถแสดงศักยภาพให้คนทั่วไปยอมรับในความสามารถ ยอมรับในความคิด และ ระเบียบข้อตกลงที่ต้องการให้ปฏิบัติ

3.4 เหตุการณ์สื่อสารที่ 4 : การแสดงความสามารถของคณะกรรมการ

3.4.1 ชนิดของเหตุการณ์ เหตุการณ์สื่อสารนี้จัดเป็นเหตุการณ์สื่อสารประเภทการสร้าง ความน่าเชื่อถือ

3.4.2 หัวข้อ หัวข้อของเหตุการณ์สื่อสารการแสดงความสามารถของคณะกรรมการ คือ แสดงพลังเสียงของคณะกรรมการ เน้นย้ำความสามารถของคณะกรรมการที่ตัดสินใจเรื่องเสียง และการแสดงความสามารถโดยสอดแทรกการอวยพร

3.4.3 วัตถุประสงค์ เหตุการณ์สื่อสารการแสดงความสามารถของคณะกรรมการมีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือของคณะกรรมการให้กับผู้ชม คณะผู้สดสรภัญญะได้ทราบ ว่าผู้ที่มาตัดสิน นั้น มีความรู้ความสามารถมาก และเพื่อให้การดำเนินงานที่เป็นทางการได้มีช่วงที่ผ่อนคลาย

3.4.4 ผู้ร่วมเหตุการณ์ ในเหตุการณ์สื่อสารนี้มีผู้ร่วมเหตุการณ์หลัก 6 ฝ่าย ได้แก่ พิธีกร พระสงฆ์ กรรมการ แขกผู้ทรงคุณวุฒิ คณะสรภัญญะ และผู้ชมผู้ฟัง มีผู้ร่วมเหตุการณ์รอง 1 ฝ่าย คือ ผู้รับชมรับฟังทางบ้าน ซึ่งแต่ละฝ่ายอธิบายได้ ดังนี้

3.4.4.1 ผู้ร่วมเหตุการณ์หลัก 6 ฝ่าย ได้แก่

พิธีกร เป็นชาย 1 คน ทำหน้าที่เชิญคณะกรรมการที่จะแสดงความสามารถ จำนวน 3 คน ให้ออกมาแสดงความสามารถทีละคน

พระสงฆ์ มีทั้งหมด 4 รูป ชมการแสดงความสามารถของคณะกรรมการ

คณะกรรมการ กรรมการจำนวน 3 คน ออกมาแสดงความสามารถ ส่วนกรรมการ ที่เหลือหนึ่งชมการแสดงความสามารถของคณะกรรมการ

แขกผู้ทรงคุณวุฒิ ทำหน้าที่ชมการแสดงความสามารถของคณะกรรมการ

คณะสรภัญญะ เป็นกลุ่มผู้สดสรภัญญะจำนวน 5 – 6 คน ชมการแสดง ความสามารถของคณะกรรมการ

ผู้ชมผู้ฟัง เป็นผู้ที่มาร่วมงาน ณ สถานที่ประชันการสดสรภัญญะ วัดพระธาตุ พนมวรรมหาวิหาร ผู้ชมผู้ฟังมีประมาณ 200 คน

3.4.4.2 ผู้ร่วมเหตุการณ์ร้อง คือ

ผู้ชมรับฟังที่อยู่ทางบ้าน เป็นบุคคลทั่วไปที่ติดตามการดำเนินงานสดสรภัญญะทางสถานีวิทยุกระจายเสียง ทางเคเบิลทีวีของจังหวัดนครพนม และทางเว็บไซต์ www.takho.com ซึ่งไม่สามารถประมาณการได้ว่ามีจำนวนเท่าไร

3.4.5 รูปแบบการสื่อสาร รูปแบบการสื่อสารของเหตุการณ์สื่อสาร การแสดงความสามารถของคณะกรรมการ คือ ใช้รูปแบบที่เป็นวีดิทัศน์ ซึ่งมีทั้งการพูดภาษาการขับร้อง เช่น

คณะกรรมการชาย : ครบพี่น้องที่เคารพ ผมบุญมี เครือพันธ์ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นการกรรมการ ขออนุญาตสวัญให้แหงจักหนอยเนาะ (สวัญให้ก่อนนิตหนอย) (ร้อง) บัดนี้ จะได้พรรณนาเรื่องเป็นแนวทาง ก่อเกิดเพื่อฟังกับพญาพอให้เป็นหนังสือกล้วยกลองดิน เป็นอาหารดิน ของผู้ผู้คนบนพื้นดิน เพื่อเป็นทุนนำให้ปัจจัยอยู่...วัฒนธรรมท้องถิ่น ศิลปินม่วนจั้น สรภัญญ์ซัดหนอม่วนหุ เชิญพ่อตุ่มแม่ตุ่มมาประกวดสรภัญญ์ แข่งขันกันหลายทีมให้เลือกซัดดอกเต๋อทำนนะ มันสิหวานหรือสิสัมผัสเต็มให้เลือกเบิ่ง...ประกวดสรภัญญ์ฮ่านี้ มีเจตจำนงหมาย ขอถวายบูชา ศาสนาองค์ล้ำ ทางพระธรรมพระสงฆ์ พร้อมบูชาคุณสนองกอบปร มอบสรภัญญ์ทั้งนี้ หน่วยแก้วแมนหน่วยสาม ป่เคยคิดล่วงข้ามคุณแห่งพระรัตนตรัย ได้ขจัดโทษภัยให้อยู่เย็นหายฮ้อน... สาธุ

3.4.6 เนื้อหาการสื่อสาร เหตุการณ์สื่อสารการแสดงความสามารถของคณะกรรมการ มีเนื้อหาการสื่อสารเพื่อนำเสนอคุณสมบัติของคณะกรรมการให้เป็นที่ประจักษ์แก่สายตาผู้เข้ามาร่วมงาน ด้วยการแสดงความสามารถเพื่อยืนยันว่า คณะกรรมการที่มาตัดสินนั้นมีความรู้ความสามารถจริง จึงได้รับคัดเลือกมาเป็นคณะกรรมการตัดสินการประกวดสรภัญญะ กรรมการสร้างความน่าเชื่อถือ โดยการแสดงความสามารถทางด้านการใช้เสียง และออกมาแสดงให้ผู้ชมผู้ฟังได้เห็นชัดจริงถึงความสามารถและความรู้ที่จะมาตัดสินในเรื่องการใช้เสียงในการประกวดสรภัญญะ

การแสดงความสามารถของคณะกรรมการแต่ละท่าน เลือกการแสดงที่แตกต่างกัน เพื่อแสดงให้เห็นถึงศิลปวัฒนธรรมของชาวอีสานที่หลากหลาย แต่เนื้อหาของการแสดงแต่ละท่านคล้ายกัน คือ การขอพรและการอวยพรทั้งนี้ เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับคณะผู้ประกวดสรภัญญะ ให้มีความมั่นใจในการประกวดสรภัญญะ คณะกรรมการมี 3 ท่าน ที่ออกมาแสดงความสามารถ ทำการสวัญกรรมการร้องหมอลำ และสอดแทรกวัฒนธรรมของภาคกลางด้วยการแหล่ เช่น

การสวดสวัญของ อาจารย์บุญมี เครือพันธ์ ซึ่งบทสวัญถือว่าเป็นวัฒนธรรมหนึ่งในสังคมอีสานที่สืบทอดกันมายาวนาน ใช้ร้องเพื่อเรียกขวัญให้กลับมา เช่น ถ้าไปอยู่ไกลบ้าน เมื่อกลับมาเยี่ยมบ้านก็จะทำพิธีเรียกขวัญ หรือเผชิญเรื่องชั่วร้าย ประสบอุบัติเหตุมา ก็จะเรียกขวัญให้มาอยู่กับตัว เด็กมีความเชื่อว่าถ้าคนตกใจมาก ๆ ขวัญจะหายไปมาอยู่กับตัวต้องเรียกให้กลับมา เป็นต้น

ในการเรียกขวัญของการแข่งขันการประกวดสรภัญญะ เป็นการเรียกขวัญ เพื่อลดความตื่นเต้น สร้างความมั่นใจและกำลังใจให้กับคณะสรภัญญะที่มาแข่งขัน เนื้อหาการสวัญ เช่น

อาจารย์บุญมี : (พูด)มือนี่ที่นัดเฮา ถือว่าเป็นรอบคัดเลือกมีสุดท้าย ทั้งอาทิตย์หน้าชิงชนะเลิศ กะขออวยพรให้พี่น้องเฮาที่ได้มาฮ่วม (ร่วม) แข่งสรภัญญ์ ได้ประสบความสำเร็จ

(ร้อง) เออ... ให้หายหวัดหายไข้อย่างไปทุกอย่างให้คง (กาย) เย็นคือน้ำค้ำฮั่นอย่าให้มี ในมือนี้และมือหน้าในมือนี้และมือหน้าไซคหลังมาโฮม สมพรจา อย่าคลอนแคลน ให้ไซคมาพายุ (ผลักตัน) ฟุคือ ขอนพูน้า อย่ามียามจมจอตตลอดไป...

การร้องหมอลำของอาจารย์นลินี เช่น

โอ้...โอ้โอโย...ละน้อ...ละสิบนี้้วยกใส่เกศบุชายิ่งคุณมิ่งรัตนา สามพระองค์จงชวยชวงค์ ข้าบิดาพร้อม คุณครูผู้สอนสั่ง อย่าได้ผิดพลาดพลั้ง ยามข้าลิโอ้ล้า...

มือนี้ขัดติฤกษ์วันดี วันดีดีโสภาหมู่ประชาเกโฮฮ้อง พวกพี่น้องหญิงชายน้อยใหญ่พากันไหลหลังเข้าโอโย โฮมเข้าอยู่บ่คนเดียว ด้วยความฮักกลมเกลียวมันประชันกลอน พร้อมแต้มแต่งศิลป์แสดงพื้นบ้าน แม่พระคุณทนต์แทนไซเออ...แม่พระคุณบุญนำเออ... เออ...ละนา...

3.4.7 ลำดับวิจารณ์กรรม ลำดับวิจารณ์กรรมที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์สื่อสารการแสดงความสามารถของคณะกรรมการ ได้แก่ การกล่าวเชิญ การไหว้ครู การอวยพร ซึ่งอธิบายได้ ดังนี้

การกล่าวเชิญ วิเคราะห์จากการพูดเชิญกรรมการของพิธีกร เช่น เดี่ยวขอทดสอบความสามารถสักหน่อยครับ ขอสัก 2 นาที ให้อาจารย์ไซวี่เสียง เพราะว่า ท่านจะเป็นคนให้คะแนนในเรื่องของเสียงเป็นหลักนะครับ เชิญอาจารย์ครับ ขอเสียงปรบมือให้กับอาจารย์บุญมี เครือพันธ์ ครับ เริ่มครับ..."

อันดับแรก ขอเชิญ อาจารย์นลินี จันทนะครับ เชิญอาจารย์ทางนี้ อากาศร้อนต้องฟังเสียงขับกล่อมเย็นๆ ครับ...

การไหว้ครู วิเคราะห์จากการแสดงความสามารถของกรรมการที่ร้องบทไหว้ครูก่อนการร้องหมอลำ เช่น

อาจารย์นลินี : (ลำ) โอ... โอ... โอ... ละนอ ละสิบนี้้วยกใส่เกล้า วันทายกใส่เกศทุกๆ เพศชนชั้น ขอให้งคอยดู บูชายิ่งคุณมิ่งรัตนา สามพระองค์ จงชวยชวงค์ปวงข้า บิดาพร้อมคุณครูผู้สอนสั่ง...

การอวยพร วิเคราะห์จากการแสดงความสามารถของคณะกรรมการ เช่น

อาจารย์บุญมี : (พูด) มือนี้ที่นี้ตเฮา ถือว่าเป็นรอบคัดเลือกมื่อสุดท้าย ทั้งอาทิตย์หน้าชิงชนะเลิศ กะขออวยพรให้พี่น้องเฮาที่ได้มาฮ่วม (ร่วม) แข่งสรภัญญ์ ได้ประสบความสำเร็จ (ร้อง)เออ... ให้หายหวัดหายไข้อย่างไปทุกอย่างให้คง (กาย) เย็นคือน้ำค้ำฮั่นอย่าให้มี ในมือนี้และมือหน้าในมือนี้และมือหน้าไซคหลังมาโฮม สมพรจา อย่าคลอนแคลน ให้ไซคมาพายุ (ผลักตัน) ฟุคือ ขอนพูน้า อย่ามียามจมจอตตลอดไป...

การร้องหมอลำของอาจารย์นลินี เช่น

โอ้...โอ้โอโย...ละน้อ...ละสิบนี้้วยกใส่เกศบุชายิ่งคุณมิ่งรัตนา สามพระองค์จงชวยชวงค์ ข้าบิดาพร้อมคุณครูผู้สอนสั่ง อย่าได้ผิดพลาดพลั้ง ยามข้าลิโอ้ล้า... มือนี้ขัดติฤกษ์วันดี วันดีดีโสภาหมู่ประชาเกโฮฮ้อง พวกพี่น้องหญิงชายน้อยใหญ่พากันไหลหลังเข้า โอโยโฮมเข้าอยู่บ่คนเดียว

ด้วยความฮักกลมเกลียวมันประชันกลอน พร้อมแถมแต่งศิลป์แสดงพื้นบ้าน แม่พระคุณทดแทนใช่ เออ... แม่พระคุณบุญน้ำเออ... เออ... ละนะ...

3.4.8 กฎการปฏิสัมพันธ์

การปฏิสัมพันธ์ของเหตุการณ์สื่อสารการแสดงความสามารถของคณะกรรมการคือ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรกับผู้ฟังและคณะกรรมการ และระหว่างคณะกรรมการและผู้ฟัง กล่าวคือ พิธีกรจะแนะนำคณะกรรมการที่จะออกมาแสดงความสามารถ และความสามารถที่กรรมการผู้นั้น จะมาแสดงให้เป็นที่ประจักษ์แก่ผู้ฟัง จากนั้นกรรมการที่พิธีกรแนะนำก็จะออกมาทักทายและแสดงความสามารถของแต่ละคนให้ผู้ฟังได้เห็นจริง คณะกรรมการแต่ละคนที่ออกมาแสดงความสามารถ จะสอดแทรกมุขตลกเพื่อสร้างสีสัน สร้างความผ่อนคลายของงานที่เป็นทางการ เช่น

อ.นลินี : ...แม่พระคุณทดแทนใช่เออ...แม่พระคุณบุญน้ำ...เออ เอ้ยละนา (ขอบคุนค่ะ)

พิธีกร : อันผู้ใดสืได้รางวัลดาวเสียงต้องล่ำม่วนกว่าเพิ่นแต่อรับแต่อ (หัวเราะ)...

อ.บุญมี : ...โอยละนอ...สาธุ

พิธีกร : โอยออนซอนแต่(น้ำอิจฉา)ปะเมื่อเฮา(ปะกลับเถอะเรา) ได้ฟังม่วนๆ (เพราะๆ) แล้วกะเมื่อแหละ (หัวเราะ)

เมื่อผู้ชมผู้ฟังได้ชมการแสดงความสามารถของคณะกรรมการของแต่ละคนจบลง หลายคนยิ้มและปรบมือแสดงให้เห็นว่า ผู้ชมพึงพอใจในความสามารถ เกิดความเชื่อมั่นคณะกรรมการที่มาตัดสินว่า มีความรู้ความสามารถจริง

3.4.9 บรรทัดฐานการตีความ เมื่อกรรมการแต่ละคนได้แสดงความสามารถเสร็จสิ้นลงการปรบมือเป็นการให้เกียรติเป็นการแสดงออกถึงการยอมรับและความพึงพอใจปฏิริยาจากผู้ฟัง เป็นนัยที่แสดงให้เห็นว่ากรรมการคือผู้ที่มีความสามารถจริง มีคุณสมบัติและความเหมาะสมในการมาเป็นกรรมการตัดสินอีกทั้งเป็นการเน้นย้ำว่า ผลการตัดสินย่อมมีความน่าเชื่อถือ

ส่วนการสอดแทรกความตลกขบขันและเสียงหัวเราะในการสวดสรภัญญะเป็นการสร้างความรู้สึกที่ผ่อนคลายจากบรรยากาศที่เป็นพิธีการ

3.5 เหตุการณ์สื่อสารที่ 5: การสวดสรภัญญะ

3.5.1 ชนิดของเหตุการณ์

เหตุการณ์สื่อสารการประกวดสวดสรภัญญะ เป็นเหตุการณ์สื่อสารประเภทการดำเนินงาน

3.5.2 หัวข้อ

หัวข้อของเหตุการณ์สื่อสารนี้ คือ การประชันของกลุ่มผู้สวดสรภัญญะ ในเขตพื้นที่จังหวัดนครพนม

3.5.3 วัตถุประสงค์

เหตุการณ์สื่อสารนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะผู้สวดสรภัญญะแต่ละคณะได้แสดงความสามารถในการสวดสรภัญญะ

3.5.4 ผู้ร่วมเหตุการณ์ ในเหตุการณ์สื่อสารนี้ มีผู้ร่วมเหตุการณ์หลัก 6 ฝ่าย ได้แก่ พิธีกร พระสงฆ์ กรรมการ แยกผู้ทรงคุณวุฒิ คณะสรภัญญะ และผู้ชมผู้ฟัง มีผู้ร่วมเหตุการณ์รอง 1 ฝ่าย คือ ผู้รับชมรับฟังทางบ้าน ซึ่งแต่ละฝ่ายอธิบายได้ ดังนี้

3.5.4.1 ผู้ร่วมเหตุการณ์หลัก 6 ฝ่าย ได้แก่

พิธีกร เป็นชาย 1 คน ทำหน้าที่เรียกคณะสวดสรภัญญะให้มาประสานกันที่ละคณะ

พระสงฆ์ มีทั้งหมด 4 รูป ชมการสวดสรภัญญะ และให้คำแนะนำคณะผู้สวดสรภัญญะ

คณะกรรมการ ชมการสวดสรภัญญะ ให้คะแนนคณะผู้สวดสรภัญญะ

แยกผู้ทรงคุณวุฒิ ทำหน้าที่รับชม และคอยให้กำลังใจคณะสวดสรภัญญะ

คณะสรภัญญะ เป็นกลุ่มผู้สวดสรภัญญะจำนวน 5-6 คน แสดงความสามารถในการสวดสรภัญญะตามบทกลอนที่เตรียมมา

ผู้ชมผู้ฟัง เป็นผู้ที่มาร่วมงาน ณ สถานที่ประสานการสวดสรภัญญะ วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร ผู้ชมผู้ฟังมีประมาณ 200 คน

3.5.4.2 ผู้ร่วมเหตุการณ์รอง คือ

ผู้รับชมรับฟังที่อยู่ทางบ้าน เป็นบุคคลทั่วไปที่ติดตามการดำเนินงานสวดสรภัญญะทางสถานีวิทยุกระจายเสียงจังหวัดนครพนม ทางเคเบิลทีวีของจังหวัดนครพนม และทางเว็บไซต์ www.takho.com ซึ่งไม่สามารถประมาณการได้ว่ามีจำนวนเท่าไร

3.5.5 รูปแบบการสื่อสาร

รูปแบบการสื่อสารของเหตุการณ์สื่อสารนี้ใช้ทั้งรูปแบบที่เป็นวัจนภาษาและอวัจนภาษา

3.5.5.1 รูปแบบการสื่อสารที่เป็นวัจนภาษา ใช้ทั้งการพูด และการสวด

3.5.5.1.1 รูปแบบที่เป็นการพูด วิเคราะห์จากการทักทาย แนะนำตัวและกลอนสวดในการเกริ่นก่อนการสวดสรภัญญะของแต่ละคณะ ผู้สวดสรภัญญะจะมีการเกริ่นแตกต่างกัน เช่น เกริ่นด้วยกลอน เกริ่นด้วยคำขวัญประจำอำเภอ หรือหมู่บ้าน เป็นต้น เช่น

คณะผู้ไทรำลึก

หัวหน้าคณะ : ขอรายนมัสการพระเดชพระคุณท่าน พระราชธีรจารย์
พวกดิฉันคณะผู้ไทรำลึก ต่อไปนี้จะมาขับร้องสรภัญญ์ จำนวน 3 กลอน

กลอนที่ 1 กลอนร้อยมาลาบูชาคุณ

กลอนที่ 2 เทิดพระเกียรติในหลวง

กลอนที่ 3 สรภัญญ์กราบลา

เชิญรับชมรับฟังได้แล้วเจ้าค่ะ...

คณะซุ่มหม้อประชาสรรค์

หัวหน้าคณะ : กราบบุญของค์พระธาตุพนม กราบนมัสการพระราชพิธีจารีกรย์
เจ้าคณะจังหวัดนครพนม พระเถรานุเถระทุกรูป คณะกรรมการ และ ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพอย่างยิ่ง
ดิฉันคณะสรภัญญะ โรงเรียนซุ่มหม้อประชาสรรค์กลอนที่นำมาแข่งขันมี 2 กลอน สมาชิกกลุ่ม ประกอบด้วย
นางสาวอรอุมา...

สมาชิกทุกคน : เชิญรับชมรับฟังได้แล้วเจ้าคะ

คณะห้องใหม่ศรีปทุม

หัวหน้าคณะ : การขับร้องสรภัญญะสำคัญยิ่ง เพราะเป็นสิ่งนำพาหากุศล
ได้เข้าวัดฟังธรรมบำเพ็ญตน พร้อมฝึกฝนให้ศีลประทีนหอม... ขอกราบนมัสการพระคุณเจ้า และคณะกรรมการ
ทุกท่าน และแขกผู้มีเกียรติที่มาในวันนี้ กลุ่มดิฉันเป็นตัวแทนสวดสรภัญญะวัดบ้านใหม่ศรีปทุม วันนี้
มาสวดสรภัญญะ 2 กลอน ... เชิญรับชมรับฟังได้แล้ว

คณะห้องใหม่ขวัญใจไทยหนองฮี

หัวหน้าคณะ : (คำขวัญ) ข้าวมะลิหอม ออมทรัพย์ดีเด่น เน้นคุณธรรม
ผู้นำล้ำยุค ทุกฝ่ายสามัคคี คำขวัญตำบลหนองฮีคะ กราบนมัสการพระคุณเจ้า เรียนคณะกรรมการ
และแขกผู้มีเกียรติทุกท่าน พวกดิฉันคณะสรภัญญ์ห้องใหม่ไทยหนองฮี ตำบล หนองฮี อำเภอปลาปาก
จังหวัด นครพนม ประกอบโดย...

นอกจากการเกริ่นนำก่อนการสวดแล้ว ยังมีการใช้ฉันทนาในการกล่าว
เมื่อจบการสวดสรภัญญะ ของกลอนที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ คณะผู้สวดสรภัญญะจะ
กล่าวพร้อมกัน ว่า

(กราบ 1 ครั้ง) “ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ” หรือ “ด้วยเกล้าด้วย
กระหม่อมข้าพระพุทธเจ้าคณะสรภัญญะ บ้าน ตำบล อำเภอ
จังหวัดนครพนม และการกล่าววลีลงท้ายเมื่อสวดกลอนทั่วไปสิ้นสุดลง เช่น จบคะ จบ จบแล้วคะ และ
จบแล้ว เจ้าคะ

3.5.5.1.2 รูปแบบการสื่อสารที่เป็นการสวดซึ่งเป็นการสื่อสารหลัก และเป็นหัวใจ
ของการสวดสรภัญญะ โดยการเลือกกลอนสวดมาแข่งขันนั้น แต่ละคณะจะเลือกจากข้อตกลงของผู้จัด
การแข่งขันว่า ให้คณะสวดสรภัญญะเลือกกลอนแข่งขันมาตามหัวข้อที่กำหนด คือ กลอนบังคับเป็น
กลอนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการส่งเสริมในเรื่องของศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์

กลอนอิสระ คือ กลอนอะไรก็ได้ ที่คณะผู้สวดนั้นๆ เห็นว่า จะแสดงพลังเสียง
และความไพเราะ ให้จับใจคนฟังมากที่สุด

ตัวอย่าง กลอนบังคับ เช่น

กลอนอีสานเขียวเทิดพระเกียรติ

เชิญฟังเป็นบทกลอน	ฟังสุนทรน้ำพระทัย
ทุกคนจงตั้งใจ	ฟังกันไว้เพื่อดำรง
ฟังคำสอนของพระองค์	เป็นโครงการอีสานเขียว
เป็นปีที่ทองเที่ยว	อีสานเขียวพัฒนา
เร่งรัดจัดสรรหา	ให้ปลูกป่าและน้ำกิน ฯ

ตัวอย่างกลอนอิสระ เช่น

กลอนกาเว้าวอน

กาเอ๋ย กาเว้าวอน	ร้องเสียงอ่อนตอนเย็น ๆ
กาเว้าร้องเสียงเย็น	ตะวันรอนอ่อนมนโน ฯ

กลอนอิสระบางคณะเลือกกลอนที่เป็นกลอนสวดไหว้ครู หรือบางคณะใช้ทั้งกลอนไหว้ครู กลอนบังคับ และกลอนอิสระในการแข่งขัน ทั้งนี้เพื่อจะได้ครบโครงสร้างของการสวด¹ สรรกัญญะที่สืบต่อกันมา ซึ่งโครงการในการสวดนั้น อุดม บัวศรี (2537) ได้กล่าวไว้ว่า กลอนสรรกัญญะประกอบด้วย กลอนไหว้ครู กลอนบังคับ กลอนอิสระ กลอนลาหรืออวยพร แต่ในปัจจุบันโครงสร้างของการสวดสรรกัญญะไม่ค่อยครบขั้นตอน เนื่องจากการจัดการแข่งขันมีคณะผู้สวดสรรกัญญะหลายคณะ และการจำกัดเวลา ในการแข่งขัน ทำให้การสวดสรรกัญญะมีบางโครงสร้างหายไป แล้วแต่คณะใดจะเลือกสวดกลอนใด เช่น กลอนไหว้ครู กลอนบังคับ กลอนอิสระ หรือ กลอนไหว้ครู¹ กลอนบังคับ กลอนลา เป็นต้น

ตัวอย่างกลอนไหว้ครู เช่น

กลอนมาลาบูชาคุณ

มาลาดวงดอกไม้	มาตั้งไว้เพื่อบูชา
ขอบูชาคุณพระพุทธ	ผู้สูงสุดในโลกา
ขอบูชาคุณพระธรรม	ผู้ได้นำคำสอนมา ฯ

¹ กลอนไหว้ครู เป็นการเรียกกลอนที่เป็นภาษาบาลีที่ชาวบ้านใช้เริ่มต้นการสวดสรรกัญญะหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “กลอนบังคับ”

ตัวอย่างกลอนลา และอวยพร เช่น

กลอนลาและอวยพร

พวกดิฉันบ้านดอนกาโพธิ์	ชื่รถยนต์มาร่วมงาน
เสร็จแล้วอาจารย์	ผู้ใหญ่บ้านและกำนัน
ขอลากรรมการ	หรือพวกท่านสารภัญ
วันนี้ของจากกัน	มิตรสัมพันธ์ยิ่งเจริญฯ

3.5.5.2 รูปแบบการสื่อสารที่ใช้วจนภาษา วิเคราะห์จากการใช้ภาษาท่าทางของผู้สวดสรภัญญะ เริ่มจากท่าทางก่อนการสวดสรภัญญะ จะแสดงออกตั้งแต่ การคลานเข้าออกมาหน้าเวทีพร้อมชั้นหมากเบ็ง เมื่อเดินเข้าผ่านมาถึงพระสงฆ์ คณะสวดสรภัญญะจะนั่งในท่าเทพธิดา และกราบแสดงความเคารพต่อพระสงฆ์ 3 ครั้ง จากนั้น เมื่อเดินเข้ามาถึงโต๊ะหมู่บูชา คณะผู้สวดสรภัญญะ จะตั้งชั้นหมากเบ็งไว้ด้านหน้าของตน และกราบลง 3 ครั้งเพื่อบูชาคุณพระรัตนตรัย จากนั้นหันหน้ามาหาคณะกรรมการและท่านผู้ชม ยกมือไหว้ 1 ครั้ง เพื่อแสดงการทักทาย และความเคารพ ซึ่งทุกท่าทางจะทำพร้อมเพียงสวยงาม ทำนั่งตอนกราบพระสงฆ์และกราบบูชาคุณพระศรีรัตนตรัยจะนั่งในท่าเทพธิดา ซึ่งเป็นท่าที่กำหนดไว้ตามมารยาทของคนไทย ในการแสดงการเคารพต่อสถาบันศาสนา เมื่อจะเริ่มการสวดสรภัญญะผู้สวดสรภัญญะจะเปลี่ยนท่าหนึ่งเป็นท่าหนึ่งพับเพียบไปในทางเดียวกัน มือจะวางทับกันบนข้างใดข้างหนึ่ง ในการสวดสรภัญญะบางครั้งได้มีการสวดกลอนไหว้ครู ทุกคนจะประนมมือ เพื่อแสดงความเคารพนบถน้อมต่อครูบาอาจารย์ แต่หลังจากกลอนไหว้ครูจบ ทุกคนก็จะวางมือไหว้บนตักเช่นเดิมในส่วนของกลอนบังคับที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ เมื่อคณะสรภัญญะสวดกลอนบังคับเสร็จสิ้น ทุกคนจะแสดงท่าถวายบังคม แสดงความเคารพด้วยการกราบพร้อมกัน 1 ครั้ง โดยไม่แบมือ การแต่งกายของผู้สวดสรภัญญะทุกคนแต่งกายด้วยผ้าถุง เสื้อแขนยาว มัดผมในทรงที่เรียบร้อย เพื่อแสดงออกถึงความสุภาพเรียบร้อยในการแต่งกายของผู้หญิง เมื่ออยู่ในวัด

3.5.6 เนื้อหาการสื่อสาร

เหตุการณ์สื่อสารนี้ มีเนื้อหาการสื่อสารเกี่ยวกับขั้นตอนการสวดสรภัญญะ ตั้งแต่การแต่งกาย การใช้ท่าทางตามมารยาทไทยก่อนการสวด คณะสวด และสิ้นสุดการสวด นอกจากนั้นกลอนดังกล่าว ยังมีเนื้อหาการสื่อสารเกี่ยวข้องกับการเลือกกลอนสวด ซึ่งประกอบด้วย

กลอนไหว้ครู เป็นกลอนที่ร้องเพื่อแสดงความเคารพต่อ ครู อาจารย์ ก่อนจะร้องกลอนบังคับ กลอนนิสระ และกลอนลา

กลอนบังคับ เป็นกลอนเกี่ยวกับ การเกิดทุนสถาบันพระมหากษัตริย์ ศาสนา และกลอนที่สร้างสรรค์สังคม เสริมสร้างความสามัคคีของคนในชาติ

กลอนนิสระ เป็นกลอนที่คณะผู้สวดสรภัญญะ มีอิสระในการเลือกกลอนมาสวดส่วนมากมักมีเนื้อหาเกี่ยวกับปัญหาสังคม วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต เกิดพระเกียรติพระมหากษัตริย์ พระราชินีและพระบรมวงศานุวงศ์ เป็นต้น

กลอนลา หรือ อวยพร เป็นกลอนที่บอกกล่าวว่าการสวดสรภัญญะได้ดำเนินมาถึงช่วงสุดท้ายและกำลังจะสิ้นสุดลงแล้ว แสดงแทนคำพูดและการกล่าวลา อวยพร

3.5.7 ลำดับวัจนกรรม ลำดับวัจนกรรมของเหตุการณ์สื่อสาร ได้แก่

การทักทาย การแนะนำ การสั่งสอน การแสดงความเคารพ อธิบายได้ ดังนี้

การทักทาย วิเคราะห์จากการทักทายของคณะผู้สวดสรภัญญะ แต่ละคณะที่ออกมาสวดสรภัญญะ เช่น

“กราบนมัสการพระคุณเจ้า เรียนคณะกรรมการ และท่านผู้ชมผู้ฟังทุกท่าน...”
“สวัสดีค่ะ พวกดิฉันคณะศรีชมชื่น ต.ขามเฒ่า อ.เมือง จ.นครพนม...”

การแนะนำ วิเคราะห์จากการแนะนำตัว และแนะนำกลอนที่ใช้สวดของคณะผู้สวดสรภัญญะ แต่ละคณะ เช่น

“...ต่อไปนี้จะมาขับร้องสรภัญญะ จำนวน 2 กลอน

กลอนที่ 1 บุญกิริยาวัตถุ 3 กลอนที่ 2 กลอนกล่อมข้าวน้อยฆ่าแม่...” “...ผู้ขับร้องมีด้วยกัน 5 คน

1. แม่สำลี เรื่องฤทธิ์ อายุ 72 ปี
2. แม่อุ่ม ตะโม อายุ 71 ปี
3. แม่ภรรตา ทองมา อายุ 60 ปี...

การสั่งสอน วิเคราะห์จากเนื้อหาของกลอนสวดสรภัญญะ เช่น กลอนกล่อมข้าวน้อยฆ่าแม่ เป็นกลอนที่ให้ข้อคิด คติธรรม ว่าเมื่อความอยากของคน ทำให้คนขาดสติ เกิดความโมโห โกรธา ไม่รู้จักยับยั้งหยุดอารมณ์ของตน สิ่งเหล่านี้ก็อาจเกิดการทำความร้ายคนรอบข้างของเราได้ โดยเฉพาะคนที่เรารัก เป็นต้น

การแสดงความเคารพ เป็นอวัจนภาษา ซึ่งวิเคราะห์จากการแสดงท่าทางของคณะผู้สวดสรภัญญะ ตั้งแต่การคลานเข้า การกราบ การนั่ง การแต่งกาย ล้วนแล้วแต่แสดงออกด้วยความสุภาพอ่อนน้อมต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ พระรัตนตรัย คณะกรรมการ ท่านผู้ชม

3.5.8 กฎการปฏิสัมพันธ์

“กฎการปฏิสัมพันธ์ของเหตุการณ์สื่อสารนี้คือ กฎทางพิธีกรรม และกฎการกล่าวข้อความของผู้ร่วมเหตุการณ์”

3.5.8.1 กฎทางพิธีกรรม ได้แก่ การคลานเข้า ของคณะผู้สวดสรภัญญะเมื่อออกมาสวดสรภัญญะด้านหน้าเวที

การแสดงความเคารพต่อคุณพระศรีรัตนตรัย ของคณะผู้สวดสรภัญญะ โดยใช้ขันทมหากเบ็ง เป็นเครื่องบูชาแทนดอกไม้ธูปเทียน จากนั้นคณะผู้สวดสรภัญญะนั่งในท่าเทพธิดา และกราบพร้อมกัน 3 ครั้ง

การแข่งขันการสวดสรภัญญะในกลอนบังคับ คณะผู้สวดสรภัญญะจะกราบลาพร้อมกัน 1 ครั้ง เมื่อสวดกลอนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์เสร็จสิ้น นอกจากกลอน

บังคับบางขณะที่สวดกลอนไหว้ครู ในขณะที่สวดจะนั่งอยู่ในท่าเทพธิดา พร้อมกับการประนมมือ แต่หลังจากกลอนไหว้ครูจบจะเปลี่ยนท่านั่งเป็นการนั่งพับเพียบและเอามือวางทับกันบนข้างใดข้างหนึ่ง

3.5.8.2 กฎการกล่าวข้อความของผู้ร่วมเหตุการณ์ หลังจากการบูชาคุณพระศรีรัตนตรัย เสร็จสิ้น คณะผู้สวดสรภัญญะจะเริ่มการสวดสรภัญญะ แต่ก่อนการสวดนั้นจะแนะนำสมาชิก กลอนที่ใช้สวด การกล่าวทักทาย ซึ่งทุกคนต้องกระทำตามกฎการกล่าวข้อความดังกล่าว

3.5.9 บรรทัดฐานการตีความ สังคมอีสานยังคงมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ให้ความเคารพบูชาต่อพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นอย่างมาก เห็นได้จากการสืบสานและอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ถ้าใช้พระพุทธศาสนาเป็นองค์ประกอบหลักทางวัฒนธรรม และคนในสังคมปัจจุบันก็สามารถสืบทอดภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ใช้วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องทางศาสนา เป็นกระบวนการที่สามารถขัดเกลาจิตใจของคนในสังคมได้

นอกจากการเคารพศรัทธาในพระพุทธศาสนาดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังสะท้อนการเคารพต่อครู อาจารย์ ซึ่งเห็นได้จากการสวดกลอนไหว้ครู ด้วยการประนมมือพร้อมกับการสวด การเคารพต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ด้วยการถวายบังคม เมื่อร้องกลอนเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์จบลง

นอกจากการแสดงความเคารพต่อสถาบันศาสนา และพระมหากษัตริย์แล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงการแสดงมารยาทที่เหมาะสมกับสถานที่ เช่น การนั่งท่าเทพธิดา และการนั่งพับเพียบในการสวดสรภัญญะ และการใช้ภาษาในการพูดให้เหมาะสม เช่น การพูดก่อนการสวดสรภัญญะ จะใช้ภาษาที่เป็นทางการ ใช้คำที่เป็นศัพท์ทางพระพุทธศาสนา และคำราชาศัพท์

เห็นได้ว่าการสวดสรภัญญะของชาวอีสานเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเคารพบูชาต่อพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เน้นการสืบทอดพิธีกรรมทางศาสนา เน้นการได้ทำบุญร่วมกันได้ความสุขทางใจมากกว่าการแข่งขันและรางวัล

ตัวอย่างการใช้ภาษาที่เป็นทางการ เช่น

หัวหน้าคณะ : กราบนมัสการพระคุณเจ้า พระราชาธิราชจารย์ พระเถรานุเถระทุกรูป
เรียนคณะกรรมกร และแขกผู้มีเกียรติทุกท่าน พวกดิฉันคณะสรภัญญะ...

ตัวอย่างข้างต้นเป็น ภาษาที่เป็นทางการและใช้ศัพท์เฉพาะทางพระพุทธศาสนา ต่อไปเป็นตัวอย่างของการใช้คำราชาศัพท์ เมื่อคณะสรภัญญะสวดกลอนที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์เมื่อสวดกลอนจบจะกล่าวลงท้ายว่า ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ ข้าพระพุทธเจ้า คณะสรภัญญะ...

การใช้ภาษาดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าสังคมอีสาน ได้รับการศึกษาที่ดีขึ้นจากแต่ก่อน ทั้งนี้เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม เช่น มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย การคมนาคมสะดวกสบายขึ้น เป็นต้น

3.6 เหตุการณ์สื่อสารที่ 6 : การให้รางวัล

3.6.1 ชนิดของเหตุการณ์

เหตุการณ์การสื่อสารนี้จัดเป็นเหตุการณ์สื่อสารประเภทสรุปผลการสวดสรภัญญะ

3.6.2 หัวข้อ

หัวข้อของเหตุการณ์สื่อสารการให้รางวัล คือ การหาผู้ที่เหมาะสมในการสวดสรภัญญะเพื่อรับรางวัลลำดับที่ 1, 2 และ 3 แต่เนื่องจากการให้รางวัลคณะกรรมการจะต้องปรึกษากันเฉพาะกลุ่มคณะกรรมการ ดังนั้น พิธีกรจึงใช้วิธีสร้างบรรยากาศให้กับผู้ชมผู้ฟังทางบ้านโดย การใช้ผู้ที่เป็นแชมป์เก่ามาแสดงสวดสรภัญญะ

3.6.3 วัตถุประสงค์

เหตุการณ์สื่อสารการให้รางวัล มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการตัดสินใจ และค้นหาผู้ที่สวดสรภัญญะได้ดีที่สุด เช่น การใช้เสียง ความพร้อมเพรียง ความไพเราะ และการแต่งกาย ตัดสินเพื่อให้เห็นว่า เป็นแรงกระตุ้นให้การสวดสรภัญญะ มีการแข่งขันในครั้งต่อไป ตัดสินเพื่อให้เห็นว่า ทำอย่างไร จึงจะได้รับรางวัล คณะผู้สวดสรภัญญะจะได้มีแรงจูงใจที่จะสวดสรภัญญะ ทำให้สรภัญญะมีคงอยู่สืบต่อไป

3.6.4 ผู้ร่วมเหตุการณ์ ในเหตุการณ์สื่อสารนี้มีผู้ร่วมเหตุการณ์หลัก 6 ฝ่าย ได้แก่ พิธีกร พระสงฆ์ กรรมการ แขกผู้ทรงคุณวุฒิ คณะสรภัญญะ และผู้ชมผู้ฟัง มีผู้ร่วมเหตุการณ์รอง 1 ฝ่าย คือ ผู้รับชมรับฟังทางบ้าน ซึ่งแต่ละฝ่ายอธิบายได้ ดังนี้

3.6.4.1 ผู้ร่วมเหตุการณ์หลัก 6 ฝ่าย ได้แก่

พิธีกร เป็นชาย 1 คน ทำหน้าที่แจ้งผลการตัดสิน เชิญแขกผู้ทรงคุณวุฒิมอบรางวัล

คณะกรรมการ สรุปผลการตัดสินการสวดสรภัญญะ มอบผลคะแนนให้พิธีกร
แขกผู้ทรงคุณวุฒิ มอบรางวัลให้ผู้สวดสรภัญญะตามลำดับ

คณะสรภัญญะ เป็นกลุ่มผู้สวดสรภัญญะจำนวน 5 – 6 คน รอรับรางวัล ส่วนคณะที่ไม่ได้รับรางวัลจะคอยปรบมือให้กำลังใจผู้ที่ได้รับรางวัล

ผู้ชมผู้ฟัง เป็นชาวบ้านทั่วไปที่มาร่วมงาน ณ สถานที่ประชันการสวดสรภัญญะ วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร ผู้ชมผู้ฟังมีประมาณ 200 คน

3.6.4.2 ผู้ร่วมเหตุการณ์รอง คือ

ผู้รับชมรับฟังที่อยู่ทางบ้าน เป็นบุคคลทั่วไปที่ติดตามการดำเนินงานสวดสรภัญญะทางสถานีวิทยุกระจายเสียง ทางเคเบิลทีวีของจังหวัดนครพนม และทางเว็บไซต์ www.takho.com ซึ่งไม่สามารถประมาณการได้ว่ามีจำนวนเท่าไร

3.6.5 รูปแบบการสื่อสาร

รูปแบบการสื่อสารของเหตุการณ์การให้รางวัลนี้ มีการใช้ทั้งวัจนภาษา และอวัจนภาษา

3.6.5.1 รูปแบบการสื่อสารที่เป็นวัจนภาษา ใช้ทั้งภาษาพูด และการสวดสรภัญญะของแชมป์เก่าที่มาสวดสรภัญญะ ในระหว่างที่คณะกรรมการรวบรวมคะแนนเพื่อตัดสิน

ตัวอย่างการใช้ภาษาพูด เช่น

หัวหน้าคณะ : “ข้าวมะลิหอม ออมทรัพย์ดีเด่น เน้นคุณธรรม ผู้นำล้ำยุค ทุกฝ่ายสามัคคี คำขวัญของตำบลหนองฮีคะ” กราบนมัสการพระคุณเจ้า เรียนคณะกรรมการ และแขกผู้มีเกียรติทุกท่าน พวกดิฉันคณะขวัญใจไทยหนองฮี ต.หนองฮี อ.ปลาปาก จ.นครพนม...

ตัวอย่างการใช้ภาษาในการสวดสรภัญญะ เช่น

กลอนพระนางมัทรีตามहाลูก

ต้นเสียง : บัดนี้จะได้กล่าว พวกดิฉันจะเล่า ประวัติน่าทึ่งมี

ทุกคน : ท่านทั้งหลายโปรดลงฟังทำให้ดี จะกล่าวต่อนางมัทรี เข้าป่าหาเผือกมัน ในวันนั้น ก็ไม่ค่อยมี นกหนูกินแล้วนี้ ไม่มีความหมายเหมือนทุกวัน...

3.6.5.2 รูปแบบการสื่อสารที่เป็นอวัจนภาษา

การจับกลุ่มปรึกษาหารือให้คะแนนของคณะกรรมการ สีนหน้าเครื่องเครื่องแสดงถึงการมุ่งมั่น ตั้งใจที่จะตัดสินออกมาให้ยุติธรรมและดีที่สุด

นอกจากการใช้อวัจนภาษาของคณะกรรมการแล้ว ยังมีการใช้อวัจนภาษาของคณะผู้สวดสรภัญญะ ที่เป็นแชมป์ ที่ออกมาแสดงการสวดสรภัญญะว่าสวดอย่างไรถึงได้รับรางวัล สวดอย่างไรจึงจะไพเราะ อวัจนภาษาที่ผู้สวดสรภัญญะ แสดงออกมานั้นคล้ายกับคณะผู้สวดสรภัญญะที่มาแข่งขันตั้งแต่ การกล่าวนำ การกราบ การแนะนำตัว ทำให้เห็นรูปแบบการสวดสรภัญญะที่เป็นระบบเดียวกัน

3.6.6 เนื้อหาการสื่อสาร

เนื้อหาของสื่อสาร การให้รางวัล คือ คณะกรรมการประชุมกันเพื่อรวบรวมคะแนนมาตัดสินผู้ที่ได้รับรางวัล 1, 2 และ 3 และพิธีกร เชิญคณะผู้สวดสรภัญญะที่เป็นแชมป์เข้ามาสวดสรภัญญะ เพื่อสร้างบรรยากาศความครึกครื้นในระหว่างที่คณะกรรมการกำลังรวบรวมคะแนน เพราะถ้าไม่มีกิจกรรมระหว่างนั้นคณะกรรมการการให้รางวัลจะทำให้ผู้ที่ฟังที่อยู่ทางบ้านรู้สึกว่าการดำเนินการแข่งขันขาดหายไป เนื่องจากจะเกิดความเจ็บบั่น

3.6.7 ลำดับวัจนกรรม เหตุการณ์สื่อสารการให้รางวัล นี้ปรากฏลำดับวัจนกรรม ได้แก่ การแจ้งให้ทราบ การแสดงตัวอย่าง โดยอธิบายได้ ดังนี้

การแจ้งให้ทราบ

วิเคราะห์จากการพูดของพิธีกรที่ว่า “วันนี้จะครบก็เป็นวันชิงชนะเลิศ เราก็ได้เชิญแขกผู้ทรงคุณวุฒิมาเป็นเกียรติในงาน คือ ท่านรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ท่าน ศุภชัย โพธิ์สุ ท่านจะมาชมการแข่งขันดาวเสียง และเป็นกรรมการตัดสินด้วยครับ ส่วนในตอนนี้อะไรหรือคณะกรรมการตัดสินด้วยนะครับ ในขณะที่รอผมก็มีของดีมาให้ชมครับ นั่นก็คือ คณะสรภัญญะแชมป์เก่า 2 สมัย จาก บ้านหนองฮี วันนี้ไม่ได้มาแข่งนะครับ เพราะถ้ามาแข่งคนอื่นๆ บอกว่าจะไม่มาแข่งด้วยพร้อมกัน ก็เลยยกถ้วยรางวัลให้เขาไปและวันนี้ก็เชิญมาโชว์ให้ทุกๆ ท่านได้ชมว่า ทำไม เขาถึงได้เป็นแชมป์หลายสมัย ...”

การแสดงความสามารถ

วิเคราะห์จากการออกมาแสดงความสามารถ ในการประกวดสรภัญญะของคณะขวัญใจไทยหนองฮี ซึ่งเป็นแชมป์ 2 สมัย มาประกวดสรภัญญะให้เป็นที่ประจักษ์แก่สายตาแก่ผู้ฟังว่า สวดสรภัญญะอย่างไร จึงจะมีความไพเราะ มีความพร้อมเพรียง ชะใจคณะกรรมการ และผู้ฟัง จนได้รางวัลการประกวดสรภัญญะ 2 ปี ติดต่อกัน

3.6.8 กฎการปฏิสัมพันธ์

กฎการปฏิสัมพันธ์ของเหตุการณ์ สื่อสารนี้ คือ กฎทางการแข่งขัน กล่าวคือ เมื่อมีการจัดการแข่งขันใดๆ ก็ตามการแข่งขันนั้นต้องมีการให้รางวัล โดยคณะกรรมการและทุกคนต้องให้เกียรติคณะกรรมการ และเคารพการตัดสินของคณะกรรมการ ไม่ว่าจะผลจะออกมาอย่างไร

ในการประกวดสรภัญญะ เมื่อคณะกรรมการเวลาประชุมกัน และรวบรวมคะแนนเพื่อจะตัดสิน ผู้ร่วมเหตุการณ์ทุกคนจะไม่มีใครไหนไปรบกวน พิธีกรก็สร้างแรงจูงใจสิ่งอื่นในระหว่างที่ทำให้คณะกรรมการใช้เวลาตกลงกันในการตัดสิน โดยการให้แชมป์สรภัญญะรุ่นเก่ามาแสดงความสามารถเพื่อรอเวลาจนกว่าคณะกรรมการจะตัดสินเสร็จ

3.6.9 บรรทัดฐานการตีความ

การประชันการประกวดสรภัญญะ เป็นการสร้างสีสันในการประกวดสรภัญญะ เพื่อกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจอีกทางหนึ่ง เพื่อให้คนในชุมชนสืบสานวัฒนธรรมนี้ต่อไป การประกวดสรภัญญะเกิดขึ้นด้วยความศรัทธา รางวัลเป็นเพียงองค์ประกอบในการดำเนินงาน การสร้างความสัมพันธ์และความสามัคคีในชุมชนนั้น มีมากกว่าการประชัน

การประชันประกวดสรภัญญะเป็นการสร้าง ความน่าสนใจ และเป็นแรงจูงใจที่จะทำให้การประกวดสรภัญญะดำรงอยู่ได้ และเป็นการสืบสานของคนในสังคมต่อไป

3.7 เหตุการณ์สื่อสารที่ 7 : การค้นหาดาวเสียง

3.7.1 ชนิดของเหตุการณ์ การค้นหาดาวเสียงเป็นเหตุการณ์สื่อสารประเภท การดำเนินงาน

3.7.2 หัวข้อ การค้นหาดาวเสียง คือ การค้นหาผู้ที่เป็ต้นเสียง โดยคณะกรรมการเป็นผู้เลือกมา เพื่อค้นหาว่าต้นเสียงคนไหน คือผู้ที่เสียงดีที่สุด

3.7.3 วัตถุประสงค์ เหตุการณ์สื่อสารการค้นหาดาวเสียงมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้สอดคล้องกับการประกวดสรภัญญะ คือ การเน้นในเรื่องเสียง ดังนั้นจึงต้องหาผู้ที่เสียงดีที่สุด จากผู้ที่เป็นต้นเสียงหรือผู้นำการสวดของคณะสรภัญญะที่คณะกรรมการคัดเลือกมา

3.7.4 ผู้ร่วมเหตุการณ์ ในเหตุการณ์สื่อสารนี้ มีผู้ร่วมเหตุการณ์หลัก 6 ฝ่าย ได้แก่ พิธีกร พระสงฆ์ กรรมการ แขกผู้ทรงคุณวุฒิ คณะสรภัญญะ และผู้ชมผู้ฟัง มีผู้ร่วมเหตุการณ์รอง 1 ฝ่าย คือ ผู้รับชมรับฟังที่บ้าน ซึ่งแต่ละฝ่ายอธิบายได้ ดังนี้

3.7.4.1 ผู้ร่วมเหตุการณ์หลัก 6 ฝ่าย ได้แก่

พิธีกร เป็นชาย 1 คน ทำหน้าที่เชิญผู้ที่จะมาประชันดาวเสียง 3 คน ออกมาเพื่อทำการประชัน

คณะกรรมการ ชมการประชันดาวเสียง ให้คะแนนตามเกณฑ์การประชันดาวเสียง
 แยกผู้ทรงคุณวุฒิ ทำหน้าที่ชมการค้นหาดาวเสียง

คณะกรรมการ เป็นกลุ่มผู้สดสวตสรภัญญะจำนวน 5 – 6 คน ชมการประชันดาวเสียง
 ผู้ชมผู้ฟัง เป็นผู้ที่มาร่วมงาน ณ สถานที่ประชันการสวดสรภัญญะ วัดพระธาตุ

พนมวรรณวิหาร ผู้ชมผู้ฟังมีประมาณ 200 คน

3.7.4.2 ผู้ร่วมเหตุการณ์ร้อง คือ

ผู้รับชมรับฟังที่อยู่ทางบ้าน เป็นบุคคลทั่วไปที่ติดตามการดำเนินงานสวดสรภัญญะ
 ทางสถานีวิทยุกระจายเสียง ทางเคเบิลทีวีของจังหวัดนครพนม และทางเว็บไซต์ www.takho.com ซึ่ง
 ไม่สามารถประมาณการได้ว่ามีจำนวนเท่าไร

3.7.5 รูปแบบการสื่อสาร รูปแบบการสื่อสารของเหตุการณ์สื่อสารการค้นหาดาวเสียง
 ใช้วัจนภาษา คือ การพูดของพิธีกร และการสวดสรภัญญะของต้นเสียง

รูปแบบการสื่อสารที่ใช้การพูด เช่น

พิธีกร : ดาวเสียงหลังจากที่คณะนี้จะครบ ออกมาถ้าทางหน้าเลย (มารอด้านหน้า
 เลย) คณะดาวเสียงมาอยู่ข้างหน้าเลยคะ คณะหนองฮี คณะขวัญใจหนองหญ้าปล้อง และคณะอุโบสถศีล
 คณะกรรมการกรุณา เอาใบคะแนนให้ท่านรัฐมนตรี ฯ ด้วย ท่านจะให้คะแนนการแข่งขันดาวเสียง ด้วย
 ครับ รัฐมนตรีจะให้คะแนน ลาว (ท่าน) จะเป็นครูเฒ่า จะเอามารวมคะแนนกับกรรมการท่านอื่นด้วย
 ยายสำลีเราจะมีเวลาไม่เกิน 2 นาที เนะยายเนอะ เอ้า! ทดสอบเสียงว่าใครจะเป็นแชมป์ ใครจะได้เป็น
 ดาวเสียงนะครับ อย่าให้เกินเวลานะครับ ไม่จบไม่เป็นไร พร้อมนะยาย

ดาวเสียง 1 : พร้อมแล้วค่า

พิธีกร : พร้อมที่จะร้องหรือยัง อ่า ขอเสียงปรบมือให้ยายสำลีหน่อย

ทุกคน : ปรบมือ...

รูปแบบการสื่อสารที่มีการขับร้อง เช่น

พิธีกร : ...อะต่อมาบ้านนี้ มีเวลา 2 นาที รายงานตัว ชื่ออะไรคะ

ดาวเสียง 2 : ชื่อน.ส. สุชาสินี แพงมี

พิธีกร : ร้องอะไรก็ได้ ที่แสดงการใช้เสียงให้ไพเราะ เพราะเราเน้นเรื่องเสียง อะ

2 นาที เชิญคะ

คนที่ 2 : มาลาตวงดอกไม้ (ซ้า) มาตั้งไว้เพื่อบูชา

ขอบูชาคุณพระพุทธรูป

ผู้สูงสุดในโลกา

มาลาตวงดอกไม้ (ซ้า)

มาตั้งไว้เพื่อบูชา

พิธีกร : อะ โอเค หมดเวลาขอเสียงปรบมือด้วยครับ ม่วนหลายเลยเนอะ ยาย
 สำลี ดูลีได้ บ่ เพิ่นวะ (หัวเราะ)...

3.7.6 เนื้อหาการสื่อสาร

จากการศึกษาเหตุการณ์สื่อสาร การค้นหาดาวเสียงเป็นการให้ต้นเสียง 3 คน ที่คณะกรรมการเลือกมา คือ คณะหนองฮีพัฒนา คณะน้องใหม่ขวัญใจหนองหญ้าปล้อง และคณะอุโบสถศีล ซึ่งแต่ละคนที่คัดมาล้วนเป็นผู้ที่นำเสียงไพเราะน่าฟัง ดังนั้นจึงมีการจัดประชันดาวเสียงขึ้น เน้นการประชันกันด้วยเสียง กล่าวคือ ผู้ที่จะเป็นดาวเสียงต้องมีน้ำเสียงดังกังวาน ไพเราะ สะกดผู้ฟังและคณะกรรมการให้ได้ จึงจะเป็นผู้ที่เสียงดีที่สุด การสวดจะกำหนดให้ผู้ร้องมีเวลา 2 นาที ร้องอะไรก็ได้ที่คิดว่าจะสู้กับผู้ประชันดาวเสียงคนอื่นๆ ได้ ผู้ที่ถูกใจคณะกรรมการจะเป็นผู้ได้รับรางวัลดาวเสียง

3.7.7 ลำดับกิจกรรม

จากการวิเคราะห์เหตุการณ์สื่อสารการค้นหาดาวเสียง พบว่า กิจกรรมที่เกิดขึ้นได้แก่ การกล่าวนำ-กล่าวตาม การสั่ง การตัดบท การแนะนำ การถามตอบ

การกล่าวนำ-กล่าวตาม

วิเคราะห์จากการถามของพิธีกร และการตอบของผู้ประชันดาวเสียง เน้นการถามตอบเพื่อคลายความตึงเครียดในการแข่งขัน และสอบถามข้อมูลทั่วไปด้วยคำถามที่เป็นกันเอง เช่น

พิธีกร : ...อะใครดีละ ยายก่อนมั๊ย ผู้เฒ่ากะเอาก่อนเขาตัว (สิ) พร้อมไหมยาย

ดาวเสียงที่ 1 : พร้อมแล้วค่ะ

พิธีกร : ดีใจ บ่ ท่านรัฐมนตรีมาช่วยเป็นกรรมการหนี

ดาวเสียงที่ 1 : ดีใจค่ะ

พิธีกร : ช่วยเป็นยังละยาย

ดาวเสียงที่ 1 : (หัวเราะ) ดีใจค่ะ พี่นมารับฟัง บ่เคยมีไมมาฟังแบบนี้ จ๊กเทื่อ (สักที)...

การสั่ง

วิเคราะห์จากคำพูดของพิธีกรที่ใช้กับผู้สวดสรภัญญะ เช่น

พิธีกร สั่ง กรรมการ “คณะกรรมการกรุณาเอาใบคะแนนไปให้รัฐมนตรีด้วย”

พิธีกร สั่ง ผู้แข่งขัน “...อย่าให้เกินเวลานะครับ...” “คณะดาวเสียงมาอยู่ข้างหน้าเลยคะ”

การแนะนำ

เป็นการแนะนำคณะสรภัญญะที่ได้ประชันดาวเสียง และแนะนำชื่อผู้มาประชัน เช่น

พิธีกร : ...อะ คณะดาวเสียง มาอยู่ข้างหน้าเลยคะ คณะหนองฮีพัฒนา คณะขวัญใจหนองหญ้าปล้อง และคณะอุโบสถศีล คนที่จะแข่งขันก็มี น.ส.สุชาสนี แพงมี น.ส.วันญาพร สุวรรณเพชร และ ยายสำลี เรื่องฤทธิ์ เตรียมตัวไว้เลยนะครับ...

การตัดบท

วิเคราะห์จากการพูดตัดบทของพิธีกรกับผู้ประชันดาวเสียง ซึ่งการตัดบทนั้น เพื่อเป็นการรักษาเวลาในการดำเนินงาน การสวดสรภัญญะให้ดำเนินต่อไปในเวลาที่กำหนด เช่น

ดาวเสียงที่ 1 : ...โอมพระเวสสันดรเจ้า...ทั้งค้นหาพื้นหิวให้ แม่อยากนม...

พิธีกร : หมดเวลาแล้วค่ะ (หัวเราะ) เออ เสียงดีหลายนะฮะยายเนอะ

ดาวเสียงที่ 2 : มาลาดวงดอกไม้ มาตั้งไว้เพื่อบูชา

ขอบูชาคุณพระพุทธรู้ ผู้สูงสุดในโลกา

มาลาดวงดอกไม้ มาตั้งไว้เพื่อบูชา

พิธีกร : (พูดแทรกขึ้นมาในขณะที่ผู้แข่งขันกำลังจะร้องต่อ) อะโอเค หมดเวลาขอเสียงปรบมือด้วยครับ...

ดาวเสียงที่ 3 : ...ทองจำทองลูกหล้า อย่าฆ่าแม่ ฟังกระแสแม่ก่อนนะลูกหนา อย่าฆ่าแม่บาปกรรมจะเข้ามา เพราะมารดามีคุณเหลืออนันต์ ตั้งแต่เล็กจนโตแม่เลี้ยงเจ้า คุณของแม่ใหญ่เท่ามียากหลาย เลี้ยงแต่น้อยจนโตใหญ่ให้เห็นใจ บ่ เคยเอามือป้ายตีลูกหนา

พิธีกร : อ่าวพอแล้วค่ะ มีกรรมการบางคนร้องให้ด้วย...

3.7.8 กฎการปฏิสัมพันธ์

กฎการปฏิสัมพันธ์ในเหตุการณ์สื่อสารการค้นหาดาวเสียง วิเคราะห์จากผู้ประชันดาวเสียงแสดงความสามารถให้กรรมการตัดสินภายในเวลาที่จำกัด และให้ผลการตัดสินของคณะกรรมการเป็นที่สิ้นสุด

การปฏิสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรกับผู้ประชันดาวเสียง กล่าวคือ เมื่อพิธีกรพูดขัดจังหวะหรือบอกให้หยุด ผู้ประชันดาวเสียงต้องหยุดร้องทันที

ในส่วนของการแสดงออกที่ผู้ฟังมีต่อผู้พูด และผู้แข่งขัน ดาวเสียงนั้น เป็นการใช้อวัจนภาษา โดยผู้ฟังจะปรบมือให้ดาวเสียง เมื่อการสวดของแต่ละคนสิ้นสุดลง และการหัวเราะ เมื่อพิธีกรพูดตลก ถูกใจผู้ฟัง

3.7.9 บรรทัดฐานการตีความ

การค้นหาดาวเสียง วิเคราะห์บรรทัดฐานของการตีความได้ว่า นอกจากการประชันสวดสรภัญญะที่เป็นพิธีการในการแข่งขัน ยังมีการสร้างสีสันในการดำเนินงานด้วยการประชันที่เป็นพิธีการน้อยลง คือ การประชันดาวเสียงที่เน้นความสนุกสนานมากกว่าความเป็นทางการ ซึ่งพิธีกรสร้างบรรยากาศ โดยการพูดตลกขบขัน และขัดจังหวะในขณะที่ผู้ประชันดาวเสียงกำลังขับร้อง เพื่อแสดงความสามารถ เช่น

พิธีกร : ม่วนหลายเนาะ ยายสำลี กูสิได้ บ่ เพิ่น (หัวเราะ) เป็นต้น

การสร้างความตลกขบขันในการสวดสรภัญญะที่มีพิธีกร พระสงฆ์ และแขกผู้ทรงคุณวุฒิในงานอาจทำให้ผู้ร่วมเหตุการณ์ หลายคน โดยเฉพาะผู้แข่งขันเกิดความตื่นเต้น กตสัน ตึงเครียด การสร้างเสียงหัวเราะ อาจจะทำให้ความรู้สึกดังกล่าวผ่อนคลายได้ และสร้างบรรยากาศให้รู้สึกไม่เป็นการเกินไป ให้ความรู้สึกเป็นกันเอง มีรอยยิ้ม มีเสียงหัวเราะ เป็นการสร้างแรงจูงใจให้อยากจัดงานนี้ขึ้นอีก

3.8 เหตุการณ์สื่อสารที่ 8 : การให้รางวัลดาวเสียง

3.8.1 ชนิดของเหตุการณ์

เหตุการณ์สื่อสารการให้รางวัลดาวเสียง จัดเป็นเหตุการณ์สื่อสารประเภท สรุปผลการค้นหาดาวเสียง

3.8.2 หัวข้อ

หัวข้อของเหตุการณ์สื่อสารนี้คือ สรุปผลการค้นหาดาวเสียง แจ้งให้ทราบเกี่ยวกับลำดับที่ของผู้ได้รางวัลดาวเสียง

3.8.3 วัตถุประสงค์

เหตุการณ์สื่อสารนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อบอกผลการตัดสินของการค้นหาดาวเสียง และการมอบรางวัลผู้ที่ได้อันดับที่ 1, 2 และ 3 จากการค้นหาดาวเสียง

3.8.4 ผู้ร่วมเหตุการณ์ ในเหตุการณ์สื่อสารนี้มีผู้ร่วมเหตุการณ์หลัก 6 ฝ่าย ได้แก่ พิธีกร พระสงฆ์ กรรมการ แขกผู้ทรงคุณวุฒิ คณะสรภัญญะ และผู้ชมผู้ฟัง มีผู้ร่วมเหตุการณ์รอง 1 ฝ่าย คือ ผู้รับชมรับฟังทางบ้าน ซึ่งแต่ละฝ่ายอธิบายได้ ดังนี้

3.8.4.1 ผู้ร่วมเหตุการณ์หลัก 6 ฝ่าย ได้แก่

พิธีกร เป็นชาย 1 คน ทำหน้าที่แจ้งผลการตัดสินการประชันดาวเสียง และเชิญแขกผู้ทรงคุณวุฒิมอบรางวัล

คณะกรรมการ สรุปผลการตัดสินการประชันดาวเสียง มอบผลคะแนนให้พิธีกร

แขกผู้ทรงคุณวุฒิ มอบรางวัลให้ดาวเสียงที่ได้รับรางวัลตามลำดับ

คณะสรภัญญะ เป็นกลุ่มผู้สวดสรภัญญะจำนวน 5 – 6 คน ประบมือให้กำลังใจผู้รับรางวัลดาวเสียง

ผู้ชมผู้ฟัง เป็นผู้ที่มาร่วมงาน ณ สถานที่ประชันการสวดสรภัญญะ วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร ผู้ชมผู้ฟังมีประมาณ 200 คน

3.8.4.2 ผู้ร่วมเหตุการณ์รอง คือ

ผู้รับชมรับฟังที่อยู่ทางบ้าน เป็นบุคคลทั่วไปที่ติดตามการดำเนินงานสวดสรภัญญะทางสถานีวิทยุกระจายเสียง ทางเคเบิลทีวีของจังหวัดนครพนม และทางเว็บไซต์ www.takho.com ซึ่งไม่สามารถประมาณการได้ว่ามีจำนวนเท่าไร

3.8.5 รูปแบบการสื่อสาร

รูปแบบการสื่อสารของเหตุการณ์สื่อสารนี้มีทั้งการใช้วัจนภาษา และอวัจนภาษา

3.8.5.1 รูปแบบการสื่อสารที่เป็นวัจนภาษา วิเคราะห์จากการพูดของพิธีกรที่กล่าวเชิญแขกผู้ทรงคุณวุฒิที่มามอบรางวัลให้กับผู้ประชันดาวเสียง เช่น

พิธีกร : ครบหลังจากที่เฮา (เรา) ได้ฟังเสียงม่วนๆ (เพราะๆ) ของดาวเสียงที่คัดเลือกมาแต่ละคนจบไปเรียบร้อยแล้ว บัดนี้ (ตอนนี้) จะเป็นการให้รางวัลกับผู้ชนะของเราในวันนี้ กะขอกราเรียนเชิญ ท่าน ศุภชัย โพธิ์สุ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มาเป็นเกียรติ

มอบรางวัลให้กับผู้แข่งขันของเขาครับ ขอกราบเรียนเชิญครับ...

พิธีกร : ขอเชิญดาวเสียงผู้ที่ได้รับรางวัลที่ 1 รับโล่และเงินรางวัลจากท่านศุภชัย โพธิ์สุ คนที่ได้ที่ 2 และ 3 ก็มารอรับรางวัลต่อจากคนที่ได้ที่ 1 เลยนะครับเชิญ...

3.8.5.2 รูปแบบการสื่อสารที่เป็นอวัจนภาษา วิเคราะห์จากการแสดงท่าทางของผู้เข้าแข่งขันดาวเสียง เช่น การรับรางวัลจากแขกผู้ทรงคุณวุฒิ โดยเริ่มจากการยกมือไหว้ การก้มตัวเพื่อยื่นมือรับโล่รางวัลและเงินรางวัล เมื่อได้รับรางวัลจะไม่ดึงมือกลับทันที ทั้งผู้มอบและผู้รับจะจับรางวัลค้างไว้เพื่อถ่ายภาพร่วมกัน โดยไม่มีใครบอกกล่าว แต่อาจจะเป็นความเคยชินของสังคมปัจจุบันที่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย คือ กล้องดิจิทัลที่พกพาได้สะดวก และเมื่อมีพิธีการมอบรางวัลช่างภาพ และคนที่ถูกถ่ายจะพร้อมทันทีโดยอัตโนมัติ

3.8.6 เนื้อหาการสื่อสาร

เนื้อหาการสื่อสารของเหตุการณ์สื่อสารนี้คือ การตัดสินผู้ที่เหมาะสมกับรางวัลดาวเสียง โดยคณะกรรมการรวบรวมคะแนนจากเกณฑ์ต่างๆ เช่น การเลือกกลอนมาสด น้ำเสียง การขึ้นเสียงสูง การเอื้อน ความพอใจของผู้ชมผู้ฟัง เป็นต้น

3.8.7 ลำดับวัจนกรรม

เหตุการณ์สื่อสารนี้ปรากฏการลำดับวัจนกรรม ได้แก่ การตัดสิน การกล่าวเชิญ การขอบคุณ ซึ่งอธิบายได้ ดังนี้

การประกาศผลการตัดสิน

วิเคราะห์จากการประชุมรวบรวมคะแนนของคณะกรรมการ และมอบผลคะแนนให้พิธีกร เพื่อประกาศรายชื่อผู้ที่ได้รับรางวัลดาวเสียงลำดับที่ 1, 2 และ 3

การกล่าวเชิญ

วิเคราะห์จากการใช้วลีของพิธีกร ว่า “ขอกราบเรียนเชิญ” “ขอเชิญ” เช่น

พิธีกร : ครับหลังจากที่เฮา (เรา) ได้ฟังเสียงม่วนๆ (เพราะๆ) ของดาวเสียงที่คัดเลือกมาแต่ละคนจบไปเรียบร้อยแล้ว บัดนี้ (ตอนนี้) จะเป็นการให้รางวัลกับผู้ชนะของเราในวันนี้ กะขอกราบเรียนเชิญท่าน ศุภชัย โพธิ์สุ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มาเป็นเกียรติมอบรางวัลให้กับผู้แข่งขันของเขาครับ ขอกราบเรียนเชิญครับ...

พิธีกร : ขอเชิญดาวเสียงผู้ที่ได้รับรางวัลที่ 1 รับโล่และเงินรางวัลจากท่านศุภชัย โพธิ์สุ คนที่ได้ที่ 2 และ 3 ก็มารอรับรางวัลต่อจากคนที่ได้ที่ 1 เลยนะครับ เชิญ...

การขอบคุณ

วิเคราะห์จากคำพูดของพิธีกร และการยกมือไหว้ของผู้ที่รับรางวัลดาวเสียง เช่น

พิธีกร : (หลังจากที่มอบรางวัลให้กับดาวเสียงครบทั้ง 3 คนแล้ว) กระผมในนามตัวแทนของผู้ดำเนินการจัดงานการประกวดสรภัญญะในวันนี้ก็ขอขอบพระคุณอย่างสูงยิ่งที่ท่าน ศุภชัย โพธิ์สุ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์พร้อมคณะได้มาเป็นเกียรติมาในงานนี้ และ

เป็นเกียรติมอบรางวัลให้กับดาวเสียงของเราขอบคุณมาก ๆ ครับ โห้ดาวเสียงคือสิ (คงจะ) ภูมิใจกับรางวัลนี้แรงแนะ (มากนะ) เพราะว่าได้คนดังมามอบให้...

การไหว้ของผู้ได้รับรางวัลดาวเสียงเมื่อถ่ายภาพและรับรางวัลเสร็จแล้ว จะเห็นว่าการยกมือไหว้ก็เป็นการแสดงความขอบคุณเพื่อแสดงความสุภาพ และให้ความเคารพแก่ผู้มอบรางวัลให้ซึ่งเป็นผู้ที่มีฐานะทางสังคมผู้คนทั่วไปให้ความเคารพนับถือ

3.8.8 กฎการปฏิสัมพันธ์

กฎการปฏิสัมพันธ์ของเหตุการณ์สื่อสารนี้วิเคราะห์จากกฎทางพิธีกรรม คือ ในช่วงที่ผู้มอบรางวัลยื่นโลรางวัลและเงินรางวัลให้แก่ดาวเสียง ผู้ที่เป็นดาวเสียงจะแสดงการรับรางวัล โดยการยกมือไหว้ก่อน แล้วค่อยๆ ก้มตัว และยื่นมือเพื่อรับรางวัลอย่างนอบน้อม เมื่อรับเสร็จดาวเสียงจะยกมือไหว้อีกครั้ง เพื่อแสดงการขอบคุณ ซึ่งถือว่าเป็นการแสดงถึงวัฒนธรรมไทยอย่างหนึ่งที่ผู้รับจะให้เกียรติและแสดงความเคารพต่อผู้ให้

3.8.9 บรรทัดฐานการตีความ

การนอบน้อมถ่อมตนของผู้ที่ได้รับรางวัลดาวเสียงต่อผู้ที่ยื่นมอบรางวัลให้แสดงให้เห็นค่านิยมของสังคมไทยเกี่ยวกับผู้ที่มีฐานะทางสังคมว่า ไม่ว่าผู้ที่ยื่นมอบรางวัลจะเป็นคนที่มีอายุน้อย หรือมากกว่าผู้รับรางวัลการรับรางวัลจะต้องอ่อนน้อม ยกมือไหว้แสดงความเคารพ และขอบคุณ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความสุภาพของคนไทยในการแสดงความขอบคุณ คือ เมื่อได้รับอะไรจากใครเราต้องขอบคุณด้วยความยินดี ไม่ว่าจะเป็นการกล่าวคำ “ขอบคุณ” หรือการแสดงภาษาท่าทางโดยการยกมือไหว้ทั้งผู้ให้และผู้รับรู้สึกดี และสร้างความเป็นมิตรไมตรีต่อกัน

3.9 เหตุการณ์สื่อสารที่ 9 : พิธีปิดการสดสรภัญญะ

3.9.1 ชนิดของเหตุการณ์

เหตุการณ์สื่อสารพิธีปิดการสดสรภัญญะนี้ จัดเป็นเหตุการณ์สื่อสารประเภท การสรุปผลการดำเนินงาน

3.9.2 หัวข้อ

หัวข้อของเหตุการณ์สื่อสารพิธีปิดการสดสรภัญญะ คือ สรุปผลการประกวด และปิดการดำเนินงาน ในปีนั้นๆ

3.9.3 วัตถุประสงค์

เหตุการณ์สื่อสาร พิธีปิดการสดสรภัญญะ มีวัตถุประสงค์ เพื่อแจ้งให้ทราบว่าการสดสรภัญญะกำลังจะสิ้นสุดลงแล้ว และจะแจ้งให้ทราบเกี่ยวกับผู้ชนะเลิศใน แต่ละรางวัลที่จะได้รับ

3.9.4 ผู้ร่วมเหตุการณ์ ในเหตุการณ์สื่อสารนี้มีผู้ร่วมเหตุการณ์หลัก 6 ฝ่าย ได้แก่ พิธีกร พระสงฆ์ กรรมการ แขกผู้ทรงคุณวุฒิ คณะสรภัญญะ และผู้ชมผู้ฟัง มีผู้ร่วมเหตุการณ์รอง 1 ฝ่าย คือ ผู้รับชมรับฟังทางบ้าน ซึ่งแต่ละฝ่ายอธิบายได้ ดังนี้

3.9.4.1 ผู้ร่วมเหตุการณ์หลัก 6 ฝ่าย ได้แก่

พิธีกร เป็นชาย 1 คน ทำหน้าที่แจ้งขั้นตอนต่างๆ ในพิธีปิดการดำเนินงานสวดสรภัญญะ

คณะกรรมการ ประธานกรรมการเป็นผู้นำผู้ร่วมเหตุการณ์ทุกฝ่ายสวดมนต์ **พระสงฆ์** สวดมนต์ กล่าวให้ศีลให้พรแก่ประชาชน และรับปัจจัยทักขณจากผู้มีจิตศรัทธา

แขกผู้ทรงคุณวุฒิ ร่วมพิธีปิดการสวดสรภัญญะ
คณะสรภัญญะ เป็นกลุ่มผู้สวดสรภัญญะจำนวน 5 – 6 คน ร่วมพิธีปิดการสวดสรภัญญะ

ผู้ชมผู้ฟัง เป็นชาวบ้านทั่วไปที่มาร่วมงาน ณ สถานที่ประชันการสวดสรภัญญะ วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร ผู้ชมผู้ฟังมีประมาณ 200 คน บางกลุ่มถวายต่อนักल्पฤกษ์ และปัจจัยทักขณแก่พระสงฆ์

3.9.4.2 ผู้ร่วมเหตุการณ์รอง คือ

ผู้รับชมรับฟังที่อยู่ทางบ้าน เป็นบุคคลทั่วไปที่ติดตามการดำเนินงานสวดสรภัญญะทางสถานีวิทยุกระจายเสียง ทางเคเบิลทีวีของจังหวัดนครพนม และทางเว็บไซต์ www.takho.com ซึ่งผู้ร่วมเหตุการณ์นี้ ไม่สามารถประมาณการได้ว่า มีจำนวนเท่าไร

3.9.5 รูปแบบการสื่อสาร

รูปแบบการสื่อสาร และเหตุการณ์สื่อสารพิธีปิดการสวดสรภัญญะ ปรากฏการใช้ทั้ง วจนภาษา และอวจนภาษา ดังนี้

3.9.5.1 รูปแบบการสื่อสารที่เป็นวจนภาษา ใช้ทั้งภาษาไทยมาตรฐาน ลามภาษาบาลี เช่น

การใช้ภาษาไทยมาตรฐาน

พิธีกร : ...พี่น้องที่เคารพนับถือ สำหรับการแข่งขันสรภัญญะ ได้เสร็จสิ้นลงแล้วอย่างสมบูรณ์ กระผมต้องขอขอบพระคุณทุกท่าน...

กรรมการ : ครับพิธีกรที่เคารพ เราได้สร้างคุณงามความดีนะครับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวันนี้ เหล่าท่านทั้งหลายที่มาจากหลายที่หลายแห่ง โดยการนำของคุณพร้อมพันธ์ กุลทา ได้นำคณะพวกเราท่านที่เคารพรักทุกท่าน ทุกคนครับได้มาร่วมแข่งขันกันร้องสรภัญญะ...

การใช้ภาษาบาลี เป็นการสวดมนต์ไหว้พระ เช่น

กรรมการ : ..ขอทุกท่านได้ประนมมือขึ้นตั้งจิตตั้งใจ กรุณาว่าตามนะโมตัสสะ ภาคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ (3 ครั้ง ทุกคนกล่าวตามที่กล่าว)

อิมานิ มะยังภันเต ปัจจะยะทานานิ สัพพะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ....

3.9.5.2 รูปแบบการสื่อสารที่เป็นอวจนภาษา เช่น การยกมือวันทาสาธุ และพุทธศาสนิกชนทุกคน กราบ ซึ่งเป็นการแสดงออกมาถึงการเคารพศาสนาที่ตนนับถือ

3.9.6 เนื้อหาการสื่อสาร

เนื้อหาการสื่อสารพิธีปิดการสวดสรภัญญะ นี้คือ การกล่าวสรุปผลการดำเนินงาน การมอบรางวัล การกล่าวอวยพร การขอพร และการให้พร ของผู้ร่วมเหตุการณ์ เช่น

“...เชิญประธานกรรมการมาเป็นผู้มอบรางวัล รางวัลแต่งกาย เราจะดูจากความสวยงาม และเป็นระเบียบ แต่งกายไปในทางเดียวกัน ผู้ที่ได้รับรางวัลนี้ ได้แก่ คณะบ้านนาห้วยบ่อพัฒนาได้รับเชิญรับรางวัลโล่เกียรตินิยม และเงินรางวัล...”

“...อา อุติ โยมสาธุชนทั้งหลาย วันนี้ ถ้าวามารวมกันเพื่อสร้างสรรค์คุณความดี ให้เกิดขึ้นในตัวเอง...สุดท้ายก็ขอให้ทุกคนอายุยืนขวัญเย็น สร้างบุญกุศล คุณความดี แบบนี้ต่อไป...”

3.9.7 ลำดับวัจนกรรม

เหตุการณ์สื่อสารพิธีปิดการสวดสรภัญญะ ปรากฏการลำดับวัจนกรรม ได้แก่ การอธิบาย การกล่าวนำ การกล่าวตาม การขอพร การสั่งสอน ซึ่งอธิบายได้ ดังนี้

การอธิบาย

โดยวัจนกรรมอธิบายมักมีคำบ่งชี้ คือ “เป็น” เช่น

“...ครับพี่น้องที่เคารพ เราได้สร้างคุณงามความดีนะครับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วันนี้ เหล่าท่านทั้งหลายที่มาจากหลายที่หลายแห่ง โดยการนำของคุณพร้อมพันธ์ กุลพา ได้นำคณะ พวกเราท่านที่เคารพทุกท่านทุกคนนะครับ ได้มาร่วมแข่งขันกันร้องสรภัญญะ เพื่อเป็นการรักษา ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม ใครที่ได้ยินได้ฟังก็มีความซาบซึ้ง ถ้าเป็นคำที่มีเป็นมงคลอย่างยิ่ง...”

การสั่ง

วิเคราะห์จากการนำสวดมนต์ไหว้พระ ของคณะกรรมการ เช่น...*ขอทุกท่านได้ประนมมือขึ้นตั้งจิตตั้งใจ กรุณาว่าตาม นะโมตัสสะ ภาคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ (3 ครั้ง ทุกคนกล่าวตามที่ละวรรค)*

กรรมการ : อิมินาสักกาเรนะ

ทุกคน : (กล่าวตาม) อิมินาสักกาเรนะ

กรรมการ : ปัจจะยาทานานิ

ทุกคน : (กล่าวตาม) ปัจจะยาทานานิ...

การกล่าวตาม

วิเคราะห์จากผู้ร่วมเหตุการณ์ที่เป็นผู้นำ กล่าวสวดมนต์ไหว้พระตาม กรรมการ ที่เป็นผู้นำสวดมนต์ไหว้พระ ดูตัวอย่างได้จากวัจนกรรมการกล่าวนำ ข้างต้น

การขอพร

วิเคราะห์จากบทสวดมนต์ และการถวายตนกัลปพฤกษ์ และพุทธศาสนิกชน เพื่อความเป็นสิริมงคล เช่น

“ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวาย เครื่องไทยทาน พร้อมทั้งของบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แต่พระสงฆ์ ของพระสงฆ์จรงรับ ซึ่งเครื่องไทยทาน พร้อมด้วยของบริวารทั้งหลายเหล่านี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย แก่ปियชน คนเป็นที่รักทั้งหลาย มีบิดา มารดา เป็นต้นด้วยสิ้นกาลนานเทอญ...”

การสั่งสอน

วิเคราะห์จากการกล่าวให้ข้อคิด คติธรรม ของเจ้าอาวาส วัดพระธาตุพนมวรวิหาร เช่น

“ญาติโยมสาธุชนทั้งหลายวันนี้ ถือว่าเรามาชุมนุมเพื่อสร้างสรรค์คุณงามความดี ให้เกิดขึ้นในใจของตนเองก่อน แล้วคุณงามความดีนั้นแผ่กระจายไปตามเสียง เสียงบทสวดสรภัญญะ ดังไปทั่วโลก ...”

“...สรุปแล้วเป็นการหนึ่งที่ทำให้เกิดความรัก ความสมัครสมานสามัคคี เป็นการกันหน้า เข้าหากัน สองก็มันแก้ไขสิ่งที่ผิด ทำให้ไม่ถูก ต้องในการสวดสรภัญญะ สาม ทุกคนรู้จักให้อภัยทำไปแล้ว ทุกคน ก็มีผิดมีถูก ก็รู้จักการให้อภัยซึ่งกันและกัน การให้อภัยคือ การทำใจให้สงบ ช่วยกันดับความโกรธ พิโรธหาย ไทยทานถือว่าการให้ที่สูงที่สุด...”

3.9.8 กฎการปฏิสัมพันธ์

กฎการปฏิสัมพันธ์ในเหตุการณ์สื่อสารพิธีปิดการสวดสรภัญญะ แบ่งการแสดงออกเป็นหัวข้อได้ ดังนี้

1. การแสดงออกที่ผู้พูดมีต่อผู้ฟัง เมื่อผู้พูดต้องแสดงความเป็นผู้นำ ในการสวดมนต์ ไหว้พระ จะใช้น้ำเสียงที่หนักแน่น ไม่ตะกุกตะกัก กล่าวนำด้วยความมั่นใจ และพูดอย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้ฟังมีความเชื่อถือ และสามารถกล่าวตามได้อย่างถูกต้องทุกถ้อยคำ
2. การแสดงออกที่ผู้ฟังมีต่อผู้นำ ตั้งใจฟังประนมมือ สายตามุ่งมั่น มีสมาธิ เพื่อฟังผู้นำ และกล่าวตามอย่างพร้อมเพรียง เพื่อสร้างพลังแห่งความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนที่มีต่อพระพุทธศาสนา

3.9.9 บรรทัดฐานการตีความ

แสดงให้เห็นถึงระบบทางสังคมในสังคมหนึ่ง ต้องมีผู้นำเป็นเสาหลักให้กับสังคม มีความมั่นคง สร้างความน่าเคารพเชื่อถือให้กับคนในสังคม ส่วนผู้ตามคือคนทั่วไปในสังคม ก็ควรให้ความเคารพเชื่อถือ และปฏิบัติตามคำสั่งของผู้นำเต็มที่ ซึ่งผู้นำและผู้ตามที่ดี เกิดขึ้นในสังคมนั้นๆ ความเป็นอยู่ของคนในสังคมก็จะเป็นระเบียบ มีความสามัคคี และน่าอยู่ น่าอาศัย

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

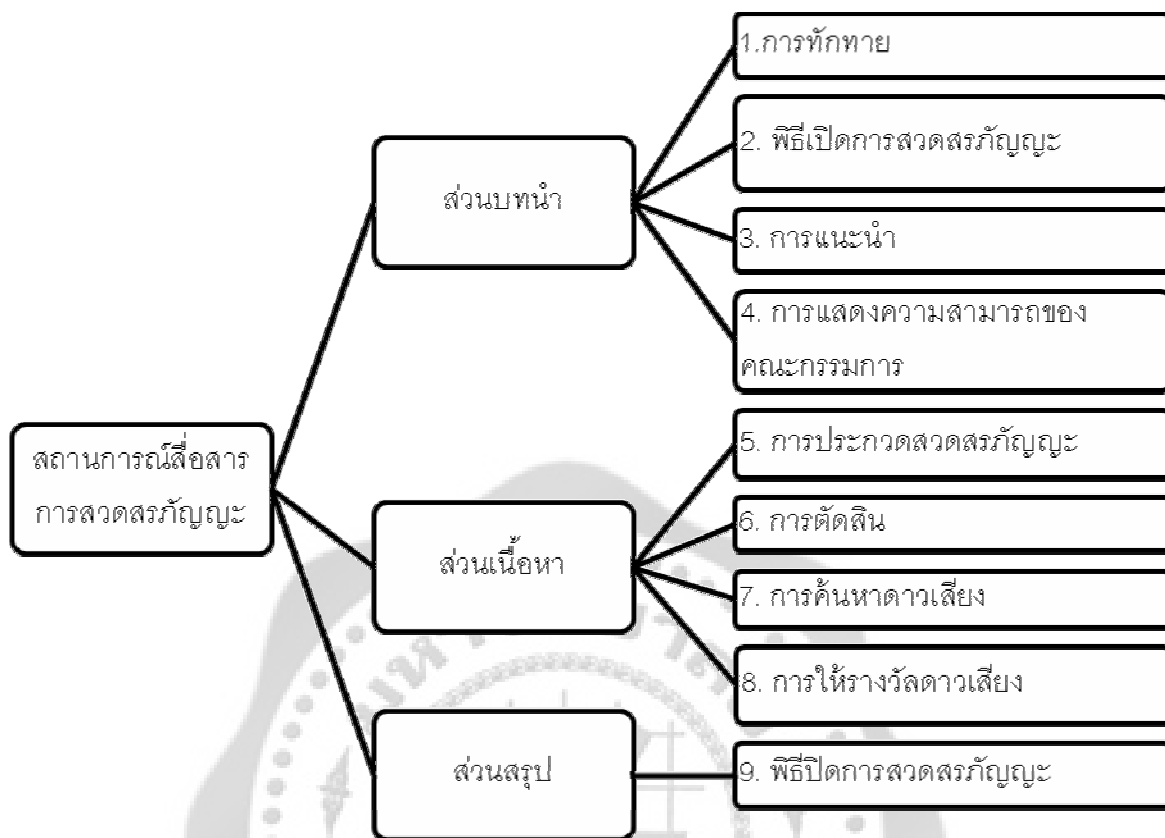
งานวิจัยนี้ศึกษาการสวดสรภัญญะตามแนวชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร โดยเก็บข้อมูลจากการสวดสรภัญญะในเขตพื้นที่จังหวัดนครพนม ในช่วงเดือนตุลาคม 2551 - กันยายน 2552 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์โครงสร้างของสถานการณ์สื่อสาร และพรรณนาองค์ประกอบของเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ ในการสวดสรภัญญะของจังหวัดนครพนม ซึ่งสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. สถานการณ์สื่อสาร “การสวดสรภัญญะ”

ในสถานการณ์สื่อสาร “การสวดสรภัญญะ” ผู้วิจัยใช้วัตถุประสงค์เป็นเกณฑ์ในการแยกเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ ออกจากกัน และพบว่า ประกอบด้วยเหตุการณ์สื่อสาร 9 เหตุการณ์ ตามลำดับ ดังนี้

- 1.1 เหตุการณ์สื่อสารการทักทาย
- 1.2 เหตุการณ์สื่อสารพิธีเปิดการสวดสรภัญญะ
- 1.3 เหตุการณ์สื่อสารการแนะนำ
- 1.4 เหตุการณ์สื่อสารการแสดงความสามารถของคณะกรรมการ
- 1.5 เหตุการณ์สื่อสารการสวดสรภัญญะ
- 1.6 เหตุการณ์สื่อสารการให้รางวัลผู้สวดสรภัญญะ
- 1.7 เหตุการณ์สื่อสารการค้นหาดาวเสียง
- 1.8 เหตุการณ์สื่อสารการให้รางวัลดาวเสียง
- 1.9 เหตุการณ์สื่อสารพิธีปิดการสวดสรภัญญะ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งเหตุการณ์สื่อสารทั้ง 9 เหตุการณ์ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ส่วนนำของการสวดสรภัญญะ 2) ส่วนเนื้อหาของการสวดสรภัญญะ และ 3) ส่วนสรุปของการสวดสรภัญญะ ดังแสดงใน ภาพประกอบ ดังนี้

ภาพประกอบ 4 เหตุการณ์สื่อสารในสถานการณ์สื่อสาร “การสวดสรภัญญะ” จังหวัดนครพนม

2. เหตุการณ์สื่อสารในสถานการณ์สื่อสาร “การสวดสรภัญญะ”

เหตุการณ์สื่อสารแต่ละเหตุการณ์ใช้องค์ประกอบในการวิเคราะห์ 10 ประการ คือ 1) ชนิดของเหตุการณ์ 2) หัวข้อ 3) วัตถุประสงค์ 4) เวลา-สถานที่ 5) ผู้ร่วม-เหตุการณ์ 6) รูปแบบการสื่อสาร 7) เนื้อหาการสื่อสาร 8) ลำดับวัจนกรรม 9) กฎการปฏิสัมพันธ์ 10) บรรทัดฐานการตีความ

เหตุการณ์สื่อสารการสวดสรภัญญะที่จัดเป็นงานใหญ่ในรอบปีของจังหวัดนครพนม พบว่าเกิดขึ้นในช่วงเทศกาลออกพรรษา โดยใช้สถานที่ที่เป็นศูนย์กลางของชุมชนคือ วัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร จังหวัดนครพนม กลุ่มบุคคลผู้เข้าร่วมในเหตุการณ์สื่อสาร ได้แก่ พิธีกร พระสงฆ์ คณะกรรมการ คณะผู้สวดสรภัญญะ ผู้ชม และผู้ฟัง

การสื่อสารในเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ ใช้ภาษาไทยกลางและภาษาไทยถิ่นอีสานในการสื่อสาร ด้านการปฏิสัมพันธ์พบว่า ผู้เข้าร่วมงานสวดสรภัญญะมีบรรทัดฐานการปฏิบัติตน ความสอดคล้องกัน โดยสังเกตได้จากการการปฏิบัติ และการแสดงความเคารพอย่างนอบน้อมต่อพระพุทธรูปและภิกษุสงฆ์ มีกิริยาสำรวมในการการนั่ง การกราบ การไหว้ ใช้อาจาเหมาะสมกับพระสงฆ์และผู้อาวุโส มีการแต่งกาย

ที่เหมาะสมกับกาลเทศะ พิธีพินันในการใช้เครื่องบูชาที่งดงาม สิ่งเหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นถึงความยึดมั่น และศรัทธาในพระพุทธศาสนาของชาวจังหวัดนครพนม

3. การลำดับวัจจนกรรมในเหตุการณ์สื่อสารของสถานการณ์สื่อสารการสวดสรภัญญะ

การลำดับวัจจนกรรมในเหตุการณ์สื่อสารของสถานการณ์สื่อสารการสวดสรภัญญะจังหวัดนครพนม พบว่า มีปรากฏในเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ รวม 19 ลำดับ ได้แก่ การแสดงความเคารพ การทักทาย การอธิบาย การขอบคุณ การขอร้อง การกล่าวนำ การกล่าวตาม การแนะนำ การชี้แจง กฎเกณฑ์ การกล่าวเชิญ การไหว้ครู การอวยพร การสั่งสอน การแจ้งให้ทราบ การแสดงความสามารถ การสั่ง การตัดบท การประกาศผลการตัดสิน และการขอพร โดยการลำดับวัจจนกรรมเหตุการณ์สื่อสารต่างๆ มีการเกิดขึ้นแบบสลับตามแสดงเจตนาของผู้กล่าวถ้อยคำ โดยการกล่าวนำเกิดขึ้นมากที่สุด และผู้ที่แสดงบทบาทนี้ให้แก่ผู้นำท้องถิ่น แสดงให้เห็นว่าสังคมท้องถิ่นนครพนมให้ความสำคัญกับผู้ที่มิบทบาทในการเป็นผู้นำท้องถิ่นซึ่งมักเป็นผู้ใหญ่ที่คนในท้องถิ่นให้ความเคารพนับถือและยกย่องให้เป็นผู้นำที่ทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการนำคนในท้องถิ่นปฏิบัติตามขั้นตอนต่างๆ ในการดำเนินงานสวดสรภัญญะ ผู้หลักผู้ใหญ่ของท้องถิ่นจึงมีบทบาทและมีความสำคัญต่อการดำเนินงานการสวดสรภัญญะ เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความสามารถในการควบคุมดูแลชุมชนและคนในชุมชนให้อยู่ในกฎระเบียบ ปฏิบัติตามกรอบของสังคมและปฏิบัติงานร่วมกันด้วยความสามัคคี

อภิปรายผล

เหตุการณ์สื่อสารการสวดสรภัญญะ แสดงให้เห็นถึงลำดับขั้นตอนในการดำเนินงาน ตั้งแต่การเริ่มต้นถึงจุดสิ้นสุดอย่างชัดเจน ซึ่งการสื่อสารแต่ละเหตุการณ์เน้นการแสดงความรักต่อพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์เป็นหลัก โดยแต่ละเหตุการณ์มีผู้เข้าร่วมเหตุการณ์ที่มีบทบาทหน้าที่ต่างกันแต่เน้นความเป็นพิธีการ การทำนุบำรุงศาสนา การนอบน้อมต่อศาสนา สืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น และสวดสรรเสริญคุณงามความดีของพระรัตนตรัย เสี่ยงหัวเราะเพื่อลดความเป็นพิธีการลง ไม่ให้ผู้ร่วมเหตุการณ์รู้สึกตึงกับแต่ละช่วงของการดำเนินงานการสวดสรภัญญะ

นอกจากนี้การสวดสรภัญญะ ยังเป็นวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงกระบวนการสื่อสารอย่างมีคุณค่าและมีความหมายเป็นการสื่อสารที่สามารถอบรม ชัดเกลาจิตใจ และเผยแพร่หลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาสู่พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ให้มีหลักยึดเหนี่ยวและเข้าถึงความหมายของ “ธรรมะ” การสวดสรภัญญะในยุคดั้งเดิมนั้นพระสงฆ์จะสวดเป็นภาษาบาลีที่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจความหมาย ในเวลาต่อมา การสวดได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปใช้ภาษาธรรมดาที่คนทั่วไปสามารถเข้าใจได้ง่าย ซึ่งส่งผลดีต่อการเผยแผ่และสืบสานพระพุทธศาสนาสู่คนในรุ่นหลัง การสวดสรภัญญะจึงเป็นกุศโลบายท้องถิ่นที่แฝงไว้ด้วยการอบรมสั่งสอน ชัดเกลา เผยแผ่ศาสนา ตลอดจนเป็นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารให้คนในท้องถิ่นได้เข้าใจความหมายเพื่อนำ “ธรรมะ” ไปเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิต

การสื่อสารในการสวดสรภัญญะมีรูปแบบการสื่อสารทั้งที่เป็นแบบทางการ กึ่งทางการและไม่ใช่ทางการ การใช้ภาษาระดับทางการและกึ่งทางการมักใช้ภาษาไทยกลางในการกล่าวดำเนินงาน

ในส่วนองงานที่เป็นพิธีการ เช่น พิธีกรกล่าวต้อนรับผู้ร่วมงาน การกล่าวรายงานต่อประธานในพิธี การกล่าวแนะนำประธานและคณะกรรมการจัดงาน ฯลฯ ส่วนการใช้ภาษาระดับกึ่งทางการและไม่เป็นทางการมักใช้ภาษาไทยกลางปนภาษาไทยถิ่นอีสาน มีการใช้ในโอกาสที่พิธีกรพูดซักถามคณะผู้เข้าร่วม สวดสรภัญญะที่มักใช้ภาษาในลักษณะยั่วล้อ สร้างความสนุกสนาน เป็นกันเอง การใช้ภาษาไทยถิ่นอีสาน นอกจากจะเป็นการสื่อสารหลักถึงคนในท้องถิ่นอีสานแล้ว ยังเป็นการสื่อสารถึงผู้ร่วมเหตุการณ์รอง เป็นประชาชนของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งอยู่อีกฟากฝั่งแม่น้ำโขงตรงข้ามกับจังหวัด นครพนมอีกด้วย เนื่องจากการสวดสรภัญญะของจังหวัดนครพนม มีการกระจายเสียงผ่านสื่อที่ผู้ผู้อาศัยในสองฟากฝั่งแม่น้ำโขง สามารถรับฟังได้ทางวิทยุ

การสวดสรภัญญะในแบบเดิมที่ใช้ภาษาบาลีในการสวดมักถูกมองว่าเป็นพิธีการที่เคร่งครัด คักคัสสิทธิ์ที่ผู้สวดและผู้ฟังต้องสำรวม แต่ในการสวดสรภัญญะรูปแบบใหม่มีการสร้างอารมณ์ขัน เพื่อให้การสวดดำเนินไปอย่างน่าสนใจ เป็นการสร้างบรรยากาศให้ผู้เข้าร่วมงานไม่เกิดความรู้สึกเบื่อหน่าย

การแสดงความสามารถของผู้เข้าร่วมงาน มีส่วนทำให้บรรยากาศของงานดำเนินไปได้ด้วยความสนุกสนาน เช่น คณะกรรมการบางคนได้ร้องหมอลำที่ใช้ภาษาสวยงาม คล้องจอง ให้ทั้งข้อคิด และสอดแทรกมุขตลกไว้ด้วย กลุ่มผู้เข้าร่วมสวดบางกลุ่มมีกลวิธีการนำเสนอที่สามารถสร้างความสนใจ และขบขันให้กับผู้ชมและผู้ฟัง ผู้ที่มีเสียงไพเราะ อย่างโดดเด่นสามารถสวดสรภัญญะได้จับใจผู้ฟัง จะได้รับฉายาว่า “ดาวเสียง” ความสามารถต่างๆ ของผู้เข้าร่วมงาน ทำให้บรรยากาศของงาน มีความสนุกสนานและผ่อนคลาย

การแสดงออกด้านภาษากาย เพื่อให้เห็นถึงการปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี เช่น การแต่งกาย ที่มีติดด้วยชุดพื้นเมืองของอุบลสิกา การทำขันหมากเบ็ง เพื่อนำมาเป็นเครื่องบูชาในการสวดสรภัญญะ การนั่งของคณะผู้สวดสรภัญญะ และผู้ชมที่นั่งกับพื้นในท่าเทพบุตร และท่าเทพธิดาเป็นต้นถือได้ว่า การปฏิบัติตนที่ดีในการเข้าวัด หรือประกอบพิธีทางศาสนา ต้องมีความสำรวม กาย วาจา และใจ โดยเฉพาะในการสวดสรภัญญะของคณะผู้สวดสรภัญญะ ซึ่งสมาชิกเป็นผู้หญิงทุกคน การแต่งกายใส่เสื้อ รัตกุม นุ่งผ้าถุง การปฏิบัติตนในวัด สำรวมกาย สังเกตจากการที่ผู้สวดสรภัญญะเดินเข้า นั่งพับเพียบ นั่งท่าเทพธิดา การกราบพระรัตนตรัย การไหว้แขกผู้มีคุณวุฒิ คณะกรรมการ และท่านผู้ชม สิ่งเหล่านี้ สะท้อนให้เห็นบรรทัดฐานของสังคมไทย เกี่ยวกับความสุภาพ อ่อนน้อมถ่อมตนต่อสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ หรือสถานที่ที่เป็นที่เคารพนับถือของทุกคนควรปฏิบัติตนอย่างไร

จากผลการวิจัยรูปแบบการสื่อสารที่มีทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษา ผู้วิจัยสังเกตว่าการใช้ วัจนภาษา ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาแบบไม่เป็นทางการ เช่น การใช้ภาษากลางปนภาษาไทยถิ่นอีสานของพิธีกร การใช้ภาษาถิ่นอีสานของกรรมการ เป็นต้น การใช้วัจนภาษาดังกล่าว เป็นการสร้างบรรยากาศในการดำเนินงานให้ผ่อนคลาย ไม่เป็นพิธีการเกินไป เพราะการใช้วัจนภาษาในการสวดสรภัญญะส่วนใหญ่ จะเป็นแบบทางการ เช่น การเดินเข้า การกราบ การนั่ง การไหว้ ซึ่งอวัจนภาษาที่ใช้จะควบคู่กันกับการใช้วัจนภาษาที่ไม่เป็นทางการให้ผู้ร่วมเหตุการณ์ไม่เบื่อ และตึงเครียดจนเกินไป

จากการวิเคราะห์การใช้วัจนกรรมสั่ง ซึ่งใช้โดยพิธีกรผู้ดำเนินงานกล่าวกับผู้ประชันดาวเสียง พบว่า การใช้วัจนกรรมสั่งของบุคคลดังกล่าว นั้น มีการใช้รูปภาษาและรูปประโยคที่ทำหน้าที่ลดน้ำหนัก

ของการสั่ง กล่าวคือ พิธีกรใช้คำลงท้ายแสดงความสุภาพ “ครับ” และ “ค่ะ” หลังประโยค เช่น “อย่าให้กินเวลานะครับ” “คณะดาวเสียงมาอยู่ด้านหน้าเลยค่ะ” ทำให้การสั่งให้ความรู้สึกอ่อนโยนขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์สื่อสารอื่นๆ ของภาคอีสาน เช่น บุญมหาชาติ ีต 12 คลอง 14 เป็นต้น
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบสถานการณ์สื่อสารการสวดสรภัญญะของจังหวัดอื่นๆ ว่า มีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร
3. ศึกษาวิจัยนลีลาจากเหตุการณ์สื่อสารการสวดสรภัญญะ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- แก้วตา จันทรานุสรณ์. (2543). *สรภัญญ์ : ภูมิปัญญาชาวบ้านกับบทบาทในสังคมอีสาน*. ปริญญาานิพนธ์ ภาควิชาภาษาไทย. ขอนแก่น: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.
- ณิศนัชชา เหล่าตระกูล. (2549). *การศึกษาสถานการณ์สื่อสารการสืบพยานคดีอาญาในศาลไทยตามแนวชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร*. วิทยานิพนธ์ ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- บุญโชค เขียวมา. (2550). *การศึกษาวัฒนธรรมบนปัญหาเสียงของผู้สมัครเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ปี 2547*. ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาศาสตร์การศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปอรัชฌ์ ยอดเณร. (2544). *การศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างพิธีกรและวิทยากรรายการสุขภาพทางโทรทัศน์ ในเชิงชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร*. วิทยานิพนธ์ ภาควิชาวาทยาศาสตร์และสื่อสารการแสดง คณะนิเทศศาสตร์. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- พิกุลกานต์ รุจิภา. (2537). *การแสดงพระธรรมเทศนาทางวิทยุ: การศึกษาแนวชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร*. วิทยานิพนธ์ ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุจิรา วงศ์แก้ว. (2533). *องค์ประกอบของการร้องสรภัญญ์: ศึกษากรณีอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม*. ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาไทย). มหาสารคาม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- สวิง บุญเจิม. (ม.ป.ป.). *สรภัญญ์อีสาน*. อุบลราชธานี: สำนักพิมพ์มรดกอีสาน.
- สุดาดวง เกิดโมฬี. (2544). *การศึกษาการปราศรัยหาเสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎร ตามแนวชาติพันธุ์วรรณาแห่งการสื่อสาร: กรณีศึกษาผู้สมัครพรรคพลังธรรม*. วิทยานิพนธ์ ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2544). *ภาษาศาสตร์สังคม*. กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุดม บัวศรี. (2541). *มหาอุตม์ ลีขิตไว้ในคนึง*. ขอนแก่น: โรงพิมพ์นาคาลังวิทยา.
- Hymes, Dell. (1966). *On Communicative Competence*. Paper Presented at the Research Planning Conference on Language Development Among Disadvantaged Children. Veshiva University.
- . (1972). Models of Interaction of Language and Social Life. In *Directions in Sociolinguistic : The Ethnography of Communication*. Edited by John, J. Gumperz; & Hymes, D. pp. 35 – 71. New York: Holt, Rinchart & Winston.

Hymes, Dell. (1974). *Foundation in Sociolinguistic : An Ethnographic Approach*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.

Saville-Troike, Muriel. (1982). *The Ethnography of Communication*. University Park Press.

ภาคผนวก ก

กลอนสวดสรภัญญะ

ตัวอย่างกลอนสวดสรภัญญะ 3 ประเภท : กลอนไหว้ครู กลอนบังคับ กลอนอิสระ

กลอนไหว้ครู

กลอนบูชาพระรัตนตรัย

ยกมือขึ้นเกศา	ขอวันทาคุณพระไตร
น้อมกายวาทาใจ	พร้อมดอกไม้และรูปเทียน
บูชาองค์พุทธโศ	เมณาโถอยู่เหนือเศียร
น้อมกายพร้อมใจเพียร	จุดรูปเทียน วันทนา
บูชาองค์ธรรมโม	เมณาโถเหนือเกศา
ดุษเทียนทองส่องปัญญา	น้อมที่ปานมัสการ
บูชาองค์สังโฆ	เมณาโถคุณไพศาล
น้อมมาลาสาธุการ	ผู้ทรงญาณศีลงดงาม
น้อมกายวาทาใจ	ไหว้พระไตรรัตนทั้งสาม
เป็นที่ยึดประพฤติดำ	สร้างคุณงามเสริมความดี
บูชาคุณแม่พ่อ	ผู้เกิดก่อดวงชีวี
เลิศล้ำคุณความดี	อัญชลีขอวันทา
บูชาครูอาจารย์	ผู้เชี่ยวชาญการศึกษา
ให้ความรู้คู่ปัญญา	พานมาลานบน้อมคุณ
บูชามหाराช	ภูวนาถผู้การุณ
ภูมิพลทรงพระคุณ	ขอเทิดทูนนรินทร์กาล
ด้วยเดชแห่งบูชา	ผู้สูงค่าตั้งกล่าวขาน
บุญกุศลดลบันดาล	ข้าน้อยนั้นสุขร่วมเย็น
ทุกข์โศกและโรคภัย	อันตรายอย่าได้เห็น
พันบ่วงบาปกรรมเวร	ทั้งเคราะห์เข็ญอย่าได้มี
พรใดที่ประเสริฐ	จงบังเกิดแก่ข้านี้
อายุยืนวันณะดี	พลั่งมีสุขชีเทอญ

กลอนร้อยมาลาบูชาคุณ

พวกเราทุกคนขอเริ่มต้นเพื่อบูชา	ดอกไม้พวงมาลาร้อยเอามาบูชาคุณ
เตรียมตัวประนมกราบประคองน้อมวันทา	มาลาตั้งใจพร้อมมาลัยเพื่อบูชา
บูชาคุณพระพุทธที่พระองค์ตรัสรู้มา	บูชาคุณพระธรรมที่ได้นำความรู้มา
บูชาคุณพระสงฆ์ผู้ดำรงพระวินัย	ทูลไว้คุณทั้งสามเป็นแบบงามความดี
บูชาคุณบิดาเลี้ยงลูกมาสูดอวารณ์	บูชาคุณมารดรผู้สั่งสอนเลี้ยงลูกมา
บูชาคุณอาจารย์สอนลูกหลานการศึกษา	บูชาคุณความดีเราสตรีขอบูชา
มาลาร้อยมาลัยพวงดอกไม้เราทุกคน	น้อมลงขอวันทาขอวันทาสวัสดิ์

กลอนสิบนิ้วบูชาครู

สิบนิ้วประนมกร	ข้าขอพรต่อเทวา
ขอให้จงมาช่วย	พวกข้าด้วยช่วยรักษา
เหล่าองค์พระอินทรา	นางพญาเมขลา
พระอิศวรอยู่เบื้องบน	จงบันดาลให้เสียงดี
อีกทั้งพระพรหมพร้อม	ข้าขอน้อมด้วยมาลี
ขอให้ประชาชี	ฟังข้านี้ให้วงยง
ขอให้จงลุ่มหลง	มานั่งลงฟังเสียงฉัน
ที่ร้องสรรภัญญ์	เพื่อประชันซึ่งบทกลอน
ขอให้จำให้ดี	พวกกลอนที่อาจารย์สอน
พวกข้าประนมกร	โปรดอวยพรแก่ข้าเทอญ

กลอนบูชาพระรัตนตรัย

มาลาดวงดอกไม้	มาตั้งไว้เพื่อบูชา
บูชาคุณพระพุทธ	ผู้สูงสุดในโลกา
บูชาคุณพระธรรม	อันน้อมนำเกิดปัญญา
บูชาคุณพระสงฆ์	ผู้ดำรงศาสนา
บูชาคุณบิดา	คุณมารดาผู้เลี้ยงมา
บูชาท่านอินทร์พรหม	ผู้สุขสมในสวรรค์
ขอบูชาธาตุเกศา	ท่านเทวาไปสร้างไว้
ในเมื่อครั้งพระองค์	เสด็จปลงบรรพชา

ตัดเศเกล้าเศศา	บรรพชาพระองค์เดียว
ฝึ่งน้ำอโนมา	ตัดเศศาไว้ที่นั่น
พระอินทร์จึงนำไป	บรรจุไว้ในสวรรค์
นามว่าธาตุเศศาแก้ว	ประดับแล้วด้วยมุกดา
ขอบูชาธาตุพระพุทธร	อันสูงสุดไนวิมาน
วิจิตรและโอฬาร	ไนวิมานสรวงสวรรค์
จบกัณฑ์ปั้นบูชา	นิฎฐิตาเท้านี้เทอญ

กลอนอิมินา

อิมินาสะกาเรนา (ซ้ำ)

ตั้งพุทธร ทั้ง อะภิปุชะญามา

อิมินาสะกาเรนา (ซ้ำ)

ตั้งธรรมมัง อะภิปุชะญามา

อิมินาสะกาเรนา (ซ้ำ)

ตั้งสังฆัง อะภิปุชะญามา

กลอนหะโมตัสสะ

นะโมตัสสะภะคะวะโต อะระหะโตะสัหมมา สัมพุทฺธัสสะ (3ครั้ง)

กลอนบูชาพระผู้ประเสริฐ

พุทฺธโรเมณาโถ	น้อมนโมวันทนา
ฐูปเทียนพร้อมมาลา	น้อมนำมาบูชาคุณ
แต่องค์พระศาสดา	พระสัมมาผู้การุญ
พระวิสุทธิปัญญาคุณ	เลิศไพบุลย์เหนือสิ่งใด
ธรรมโมเมณาโถ	ปฐิโตกัมกราบไหว้
พระปฏิภกทั้งสามไตร	คุณยิ่งใหญ่เหลือคณา
อริยะสัจธรรม	สิกขาสามเพียรศึกษา
ศีลสมาธิปัญญา	มัชฌิมาทางดำเนิน
สังฆโมเมณาโถ	สาวโกผู้เจริญ
มีศีลธรรมนำทางเดิน	จิตห่างเหินจากกามา
ฝึกฝนปฏิบัติ	รู้แจ้งชัดไตรสิกขา

เพียรเพ่งภาวนา	ละตั้นหากามคุณ
มาตาปีตะโร	พระคุณโณยั้งไพบุลย์
เลิศล้ำความการุญ	เมตตาคุณดุจตั้งพรหม
เป็นเทพผู้อารี	เป็นพระดีประเสริฐสม
เป็นครูผู้อบรม	เป็นเหมือนร่มต้นโพธิ์ไทร
ครูอาจารย์โย	การะโวคุณยิ่งใหญ่
แม่พิมพ์ผู้อำไพ	สั่งสอนให้มีปัญญา
ราชินีราชาโน	ขัตติโยจอมเจ้าฟ้า
น้อมเศียรวันทนา	องค์ราชาภูมิพล
ด้วยเดชแห่งบุญญา	ที่บูชาจงส่งผล
อำนวยช่วยบันดล	ให้ผ่านพ้นผองไพรี
ทุกข์โศกโรคเวรภัย	อันตรายได้กรายหนี
โรคทรัพย์นั้นมากมี	สุขโชคดีตลอดกาล
สุขภาพให้เข้มแข็ง	มีเร็วแรงมหาศาล
อายุยืนยาวนาน	สุขสำราญทุกเมื่อเทอญ

กลอนมालาบูชาคุณ

มालापวงดอกไม้มาตั้งไว้เพื่อบูชา	ขอบูชาคุณพระพุทธผู้ได้ตรัสรู้มา
ขอบูชาคุณพระธรรมผู้ชักนำคำสอนมา	ขอบูชาคุณพระสงฆ์ผู้ดำรงพระวินัย
ด้วยจิตอันนบน้อมพร้อมทั้งกายและวาจา	มालาแต่งใส่ขันเรียงเป็นถันอยู่สอนลอน
ฝูงข้าประนมกรมาขอพรอันประเสริฐ	สุขใดที่ล้ำเลิศจงเกิดมีแก่ข้าเทอญฯ

กลอนบังคับ

กลอนรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด

ท่านทั้งหลาย ฟังไว้สักนิด ฟังเรื่องยาเสพติด ที่มีอยู่ทั่วไป
 ยาขยัน นั้นมันอันตราย ไม่ว่าผู้หญิงผู้ชาย เด็กหรือผู้ใหญ่ อย่าไปลอง
 ให้คิดเห็น อนาคตเจ้า ถ้าติดยาแล้วพี่น้อง พ่อแม่จะเสียใจ
 ติดยาฆ่า นั้นเป็นภัยยิ่งใหญ่ ทรัพย์สินที่หามาได้ ก็หมดสิ้นไปเหลือแต่ตัว
 จะหวาดกลัว ประสาทหลอนขึ้นมา กลัวคนอื่นเขามาฆ่า กลายเป็นคนบ้าหัวเสีย

ฆ่าพ่อแม่ แม้กระทั่งลูกเมีย บางคนมั่วสุมกันหัวเหี้ย ช่มชืดเช่นฆ่ากันมากมาย
 น่าเศร้าใจ กับภัยของสังคม วิทยุบางกลุ่มกำลังนิยม สิ่งเสพติดมากมาย
 ฝืนกัญชา ยาบ้าล้วนอันตราย หลบหลีกเลี่ยงตำรวจมาได้ ระบาดออกไปทั่วประเทศ
 คนรุ่งเรือง พ่อค้าแม่ค้าขายส่ง ระวังจะเป็นไข้ไปง ถ้าท่านนำเสนอผิดกติกา
 มีเงินทอง นั้นมากมายได้มา มันไม่คุ้มหรือหาก ถ้าถูกจับมาก็หมดตัว
 จะปวดหัว ถ้าลูกหลานติดยา เกิดคุ่มคลั่งขึ้นมา ปัญหาหลายอย่างวุ่นวาย
 ถ้าใครลอง ต้องโทษมหันต์ยิ่งใหญ่ ทั้งเสพทั้งขายเข้าไป นี่แหละคือภัยของสังคม
 ช่วยอบรม ทั้งคุณครูบาอาจารย์ ทั้งผู้ปกครองทุกท่าน ทั้งผู้ใหญ่บ้านและกำนัน
 กราบวิงวอน ทุก ๆ ส่วนราชการ ให้ช่วยกันทุกหน่วยงาน ช่วยกันสอดส่องดูแล
 ส่วนพ่อแม่ ให้ดูแลลูกหลาน ตอนเข้าออกจากบ้าน ให้ไปเล่าไปเรียน
 ให้สอบถาม อย่าให้แต่อาจารย์เตือน ว่าลูกหลานไปโรงเรียน หรือไปแหล่งมั่วสุม
 ถูกจับกุม มาแล้วมากมาย มีทั้งเสพทั้งขาย ระบาดกันใหญ่บางโรงเรียน
 ถ้าใครเห็น ช่วยกันเน้นช่วยกันเตือน อย่าให้ครูไล่ออกโรงเรียน เพราะยังห่วงเยาวชน
 ส่วนลูกหลาน ให้ส่งสารพ่อแม่ของตน ท่านลำบากทุกคน ทำทุกอย่างเพื่อพวกเรา
 เลิกเถิดหนา อย่าไปหลงมัวเมา ให้ตั้งใจเรียนกันเข้า อย่ามัวติดเหล้าและการพนัน
 ยาบ้านั้น ส่งจากประเทศเพื่อนบ้านเรา เท่าที่ได้ฟังข่าว เขาส่งเข้าเขตชายแดน
 จึงมีปัญหา กับพี่น้องไทยแลนด์ หลงเสพเสียจนเมาแอน ขับรถรีบเร่งจนวุ่นวาย
 เสพมากไป ร่างกายผ่ายผอมด้วยพิษ หากทางแก้เรื่องยาเสพติด ทุกฝ่ายต้องคิดป้องกัน
 จะอยู่ในเมือง หรือบ้านนอกไม่สำคัญ ให้ทุกคนช่วยกัน อย่าปล่อยบ้านเมืองให้วุ่นวาย
 คนเสพก็ตาย คนขายก็ติดคุก อย่าคิดว่ามันสนุก คุณจะติดคุกคุณจะเสียใจ
 เลิกเถิดหนา พวกพี่น้องชาวไทย เลิกเสพเลิกขายตลอดไป ให้เห็นแก่ชาวไทย...เราเถิดพี่น้องเอ๋ย

กลอนเทิดพระเกียรติในหลวง

ปวงข้าสภัญญ์	พร้อมใจกันประนมกร
กราบลงถวายพร	พระอมรภูมิพล
พระองค์สร้างกุศล	ปกครองคนทั่วแดนไทย
พระองค์ทรงแก้ไข	ให้ชาวไทยนั้นรุ่งเรือง
เศรษฐกิจแบบพอเพียง	งามประเทืองทั่วดินแดน
ชาวไทยได้ทำกิน	ในผืนดินแบบพอเพียง
ปลูกพืชและสวนครัว	เพื่อเลี้ยงตัวให้ประเทือง
ทรงนำพสกไทย	ให้เข้าใจแบบทำกิน
ลือเลื่องทั่วแผ่นดิน	งามไม่สิ้นการงานมี
ต่างชาติส่งคนมา	ขอพึ่งพระบารมี
อบรมให้รู้ดี	บารมีแผ่ขจร
เห็นแจ้งในแดนดิน	พระภูมิินทร์ได้ทรงงาน
เสด็จทุกถิ่นฐาน	ที่กันดารเสด็จจร
เขตแคว้นแดนสิงขร	เสด็จจรเพื่อคนไทย
ดั้นด้นสู่แดนไกล	ไปแรมไพรหาช่องทาง
รู้แล้วจึงทรงวาง	หาช่องทางแบบยั่งยืน
ไม่มีผู้ฝ่าฝืน	แบบยั่งยืนพระองค์นำ
พวกชาวเขาปลูกฝิ่นดำ	พระองค์นำให้เลิกรา
ปลูกฝิ่นปลูกกัญชา	มันจะพาให้ไทยตาย
พระองค์ทรงบรรยาย	ให้ขยายปลูกพืชแทน
ชาวเขาไม่ขาดแคลน	ความโศกแค้นก็หายไป
เสียงนี้ดังทั่วไทย	ดังไปไกลถึงต่างแดน
ดังไปทุกเขตแคว้น	ดังสู่แดนก้องโลกา
พระองค์แก้ปัญหา	ให้เลิกราของพิษภัย
ยูเอ็นจึงมอบให้	เหรียญเทพให้เป็นทองคำ
ขอกราบพระทรงธรรม	จงสุขล้ำสถาพร
สมเด็จพระภูบาล	เป็นมิ่งขวัญของปวงไทย
ขอให้พระเกษม	สุขสำราญยั่งยืนนาน
สถิตในดวงใจ	ของชาวไทยตลอดไปเทอญ

กลอนเทิดทูนพระมหากษัตริย์

องค์กษัตริย์ขัตติยะ	มหाराชจักรีวงศ์
ทรงเป็นปราชญ์ของชาวไทย	ในสยามทั่วธานี
ภูมิพลทรงงามเด่น	เป็นพระนามท่านในหลวง
ประพุดิตามทศธรรม	นำชีวีพสกนิกร
ทรงปกครองเหล่าชาวไทย	ให้ผาสูกันทุกคน
บรรเทาทุกข์นำประชา	พาสุขีทั่วทุกแดน
เสด็จไปทุกทั่วหล้า	ทั้งธานีทั่วแดนไทย
ชาวประชาน้อมวันทา	สดุดีถวายพระพร
ทรงนำเศรษฐกิจ	ของคนไทยให้รุ่งเรือง
ชาวประชาเคารพรัก	สมัคสมานสามัคคี
แสนสุขใจได้ร่มโพธิ์	ท่านสมภารพระจอมธรรม
รัชกาลองค์ที่เก้า	ของชาวไทยทุกหมู่เหล่า
เกษตรกรล้วนชื่นใจ	ในฝนหลวงน้ำพระทัย
พ่อทรงห่วงปวงประชา	คิดดำริทำฝนหลวง
ทำฝนหลวงให้ชุ่มชื้น	ผืนไผ่ทั่วทุกแดน
สำนักในพระปัญญา	พระปรีชาอันเลอเลิศ
แม่เหนือกายแต่พระทัย	ไม่ไหวหวั่นท่านอดทน
ทรงตั้งมั่นในสัจจะ	อธิษฐานสถาพร
ทรงครองราชย์ด้วยพระธรรม	ปวงชาวไทยได้พึ่งพา
วันเฉลิมพระชนม์พรรษา	ห้าธันวาคมหาราช
เป็นมิ่งขวัญชาวประชา	ทั่วธานีของทวยราษฎร์
เสวตฉัตรอันประเสริฐ	มาบังเกิดคู่พระองค์
ขອງตำรงมั่น	เทพทุกชั้นจงรักษา
ขອງทรงพระเจริญ	เฟลิตเฟลนจิตพระชนม์มั่น
ทรงนึกคิดสิ่งใดใด	ให้สมหวังตั้งพระทัย
อริราชหากมาใกล้	จงพ่ายพังพินาศไป
ให้จรัสด้วยพรรษา	พระชนม์มั่นเกินร้อยปี
ให้จรัสด้วยพรรษา	พระชนม์มั่นเกินร้อยปี

กลอนไหว้พระธาตุพนม

ขอไหว้พระธาตุพนม	จะกราบกำประนมมือ
เป็นธาตุคนนับถือ	อันลือชื่อประเทศไทย
ฝูงชนคนทั้งหลาย	หญิงและชายเดินทางไป
เดินทางมาจากไกล	ประเทศไทยประเทศลาว
รูปเทียนหรือดอกไม้	สีสดใสงามแพรวพราว
ดอกเหลืองเมืองฝัງลาว	ดอกไม้ขาวไทยบูชา
หัวใจได้ซาบซึ้ง	ระลึกถึงศาสดา
ขอให้อภัยสัมมา	พระรักษาสบายดี
อยู่เย็นจงเป็นสุข	อย่ามีทุกข์มาราวี
ขอให้พระธาตุนี้	เป็นสักขีประชาชน
พวกมาอย่ามีภัย	หรือพวกไปกับรถยนต์
สุขสันต์กันทุกคน	อย่ากังวลการเดินทาง
พระธาตุจงคุ้มครอง	ให้ปกป้องและกันบาง
รักษาพวกเดินทาง	ในระหว่างเดินทางไป
ผู้หญิงหรือผู้ชาย	พวกไปไหว้ให้ปลอดภัย
ทุกคนสมตั้งใจ	สมกับไปไหว้ธาตุเทอญ...

กลอนบุญกิริยาวัตถุ 3

พระธรรมคำสั่งสอน	ของบวรศาสดา
พระองค์เทศนา	ได้นานมาหลายพันปี
ธรรมะยังคงอยู่	ในชมพูโลกีย์
ธรรมใดเกษมศรี	ตรัสไว้ดีมีคุณค่า
จากการไม่ทำชั่ว	ไม่มัวสุขกลุ่มตัณหา
ยึดเอาพระธรรมมา	มอบชีวาชั่ววินรินทร์
พระธรรมกำจัดทุกข์	ให้มีสุขเกษมสันต์
ชาวพุทธอย่าไหวหวั่น	ทุกสิ่งอันหมั่นเพียรไว้
นอบน้อมด้วยกายา	ทั้งวาจาและจิตใจ
พระองค์ทรงตรัสไว้	จารึกได้ตั้งแปดหมื่น
สี่พันธรรมขันธ์	จงยึดมั่นให้ยั่งยืน
เป็นธรรมที่ชมชื่น	ไม่ชมชื่นในอุรา
ท่านได้ย่อลงมา	สิกขาธรรมได้สามนัย

นัยหนึ่งได้แก่ท่าน	คือการให้ด้วยจริงใจ
นัยสองคือลมัย	งตเว้นได้จากความชั่ว
นัยสามภาวนา	เกิดปัญญาที่มีค่าคุณ
สามอันถ้าเกี่ยวพัน	จะมีบุญล้นโลกา
จะพาให้สุขี	ทั้งชาตินี้ชาติหน้าเออย

กลอนสดุดี 60 ปีขึ้นครองราชย์

วันที่แก้มิถุนา	ชาวประชาที่มีความยินดี
สองสี่แปดสิบเก้า	เป็น พ.ศ. เราได้ชื่นชม
เป็นวันออกประกาศ	ขึ้นครองราชย์จอมราชัน
เทพไท้องค์เทวัญ	นั้นจะครองราชย์ด้วยธรรม
กิจกรรมที่ท่านมี	เชื่อมไมตรีกับชาวชน
ขนานนามภูมิพล	ภูวดลของประชา
เสด็จเยือนต่างประเทศ	ไปทุกเขตจักรวาล
ไม่ว่าถิ่นกันดาร	ทุกสถานก็ไปถึง
ราชกิจขึ้นโบว์แดง	ได้เปลี่ยนแปลงของฟ้าฝน
พระองค์ท่านห่วงปวงชน	ทำฟ้าฝนเทียมออกมา
ถิ่นใดเกิดฝนแล้ง	ที่จัดแจงร้องทุกข์มา
ไปยังกรมราชเลขา	ขอฝนมาจงประทาน
ผลงานทำเกษตร	ในขอบเขตจักรวาล
จะมีใครใดไหนปาน	พระองค์ท่านเลิศโลกา
นักเกษตรพัฒนา	ได้ฉายาพ่อหลวงไทย
ถึงไกลสุดขอบเขต	หลายประเทศมอบปริญญา
ปัญหาพสกนิกร	ให้สังวรเศรษฐกิจพอเพียง
สยามนามประเทือง	รู้จักพอเพียงจะอยู่ร่มเย็น
สมเป็นท่านนักปราชญ์	ขึ้นครองราชย์ 60 ปี
ประชาชีวรพรส่ง	ขอจงทรงพระเจริญ (ซ้ำ)

กลอนถวายพระพร

ข้าขอกราบไหว้คุณ	พระภูมิพลองค์ราชัน
กราบทูลทุกประการ	พระองค์ท่านผู้สั่งสอน
วิชาความรู้แจ้ง	ท่านชี้แจงให้แลเห็น
รักใคร่ไม่เอียงเอน	หวังให้เป็นที่ชื่นชม
พระองค์ท่านสอนจริง	ให้รู้ยิ่งปรีชาญาณ
แปดสิบสองพรรษาที่ยืนนาน	พวกดิฉันประนมกร
พระองค์ควรกราบไหว้	ยกขึ้นไว้บนเหนือเศียร
พระองค์ทรงพากเพียร	อุทิศส่ำหีเดือนให้ปวงชน
ขอให้ทุกคน	ประชาชนทุก ๆ ท่าน
ควรไหว้ควรกราบกราน	องค์ราชันของเราเอง
กราบไหว้ด้วยความเกรง	ควรยำเกรงทุกเวลา
พวกเราควรบูชา	ด้วยศรัทธาพระองค์ท่าน
ขอให้พระองค์นั้น	ยิ่งยืนนานตลอดไป
สุขพระวรกายและเหตุภัย	ตลอดไปทุกวันเทอญ

กลอนน้ำพระทัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ

ขอฝากเป็นคำกลอน	ฟังสุนทรน้ำพระทัย
ทุกคนจงสนใจ	ฟังเอาไว้เพื่อดำรง
ฟังคำของพระองค์	มีโครงการอีสานเขียว
เป็นปีที่ท่องเที่ยว	อีสานเขียวพัฒนา
เร่งรัดจัดสรรหา	ให้ปลูกป่าและน้ำกิน
ลอกหนองขุดคลองดิน	ทั่วทุกถิ่นที่กันดาร
อีกทั้งหาเครื่องจักรสาน	เป็นโครงการราชินี
ออกเยี่ยมทุกห้องที่	ช่วยสตรีทั่วเมืองไทย
ปลูกหม่อนและเลี้ยงไหม	ทำรายได้ล้นทวี
ผ้าไหมของไทยมี	นับเป็นศรีถูกใจชน
จัดสรรหาเครื่องจักรกล	ช่วยคนจนยามจำเป็น
แสนทุกข์แสนลำเค็ญ	สร้างร่มเย็นในน้ำพระทัย
จัดหาปลูกป่าไม้	ทั้งนาไร่ให้คนจน
พวกเราทุกคน	จงสนใจทุกนาที่
ด้วยบุญญาพระบารมี	อันเหลือที่จะคณา

ทรงเป็นพระบิดา	ของไพร่ฟ้าประชาชน
ช่วยเหลือทุกตำบล	ด้วยยุคคณพระบาทพระทัย
นายกรับบัญชา	ทั้งคณะออกจัดการ
เจ้านายและทหาร	ออกจัดการเพื่อประชา
ช่วยเหลือให้ชาวนา	ได้ทำนาเป็นรวงทอง
อีกทั้งขุดลอกคลอง	ให้พี่น้องได้อาศัย
โครงการน้ำพระทัย	จงสนใจอย่าทำลาย
ปวงชนทั่วเมืองไทย	รักษาไว้คุณความดี
ด้วยบุญญาพระบารมี	ของท่านนี้จงร่มเย็น
ขอให้จงคิดเห็น	ความร่มเย็นของพระองค์
พวกดิฉันขอจบลง	ในโครงการในน้ำพระทัย
ผิตพลาตขออภัย	ยุติไว้เป็นคำสอน
เพื่อเป็นอนุสรณ์	เพื่อสอนใจคนรุ่นหลัง

กลอนรณรงค์ต่อต้านยาเสพติด

ท่านทั้งหลาย ฟังไว้สักนิด ฟังเรื่องยาเสพติด ที่มีอยู่ทั่วไป
 ยาขยัน นั้นมันอันตราย ไม่ว่าจะผู้หญิงผู้ชาย เด็กหรือผู้ใหญ่ อย่าไปลอง
 ให้คิดเห็น อนาคตเจ้าของ ถ้าติดยาแล้วพี่น้อง พ่อแม่จะเสียใจ
 ติดยาม้า นั้นเป็นภัยยิ่งใหญ่ ทรัพย์สินที่หามาได้ ก็หมดสิ้นไปเหลือแต่ตัว
 จะหวาดกลัว ประสาทหลอนขึ้นมา กลัวคนอื่นเขามาฆ่า กลายเป็นคนบ้าหัวเสีย
 ฆ่าพ่อแม่ แม้กระทั่งลูกเมีย บางคนมั่วสุ่มกันหัวเนี่ย ช่มชืดเช่นฆ่ากันมากมาย
 ฝืนก็ถูกยา ยาบ้าล้วนอันตราย หลบหลีกตำรวจมาได้ ระบาดออกไปทั่วประเทศ
 คนรุ่งเรือง พ่อค้าแม่ค้าขายส่ง ระวังจะเป็นไข้ไป๋ ถ้าท่านนำส่งผิดกติกา
 มีเงินทอง นั้นมากมายได้มา มันไม่คุ้มหรือหากหน้า ถ้าถูกจับมาก็หมดตัว
 จะปวดหัว ถ้าลูกหลานติดยา เกิดคลุ้มคลั่งขึ้นมา ปัญหามากมายอย่างวุ่นวาย
 ถ้าใครลอง ต้องโทษมหันต์ยิ่งใหญ่ ทั้งเสพทั้งขายเข้าไป นี่แหละคือภัยของสังคม
 ช่วยอบรม ทั้งคุณครูบาอาจารย์ ทั้งผู้ปกครองทุกท่าน ทั้งผู้ใหญ่บ้านและกำนัน
 กราบวิงวอน ทุกๆส่วนราชการ ให้ช่วยกันทุกหน่วยงาน ช่วยกันสอดส่องดูแล
 ส่วนพ่อแม่ ให้ดูแลลูกหลาน ตอนเขาออกจากบ้าน ให้ไปเล่าไปเรียน
 ให้สอบถาม อย่าให้แต่อาจารย์เตือน ว่าลูกหลานไปโรงเรียน หรือไปแหล่งมั่วสุ่ม
 ถูกจับกุมมาแล้วมากมาย มีทั้งเสพทั้งขาย ระบาดกันใหญ่บางโรงเรียน
 ถ้าใครเห็น ช่วยกันเน้นช่วยกันเตือน อย่าให้ครูไล่ออกโรงเรียน เปรวยยังห่วงเยาวชน
 ส่วนลูกหลาน ให้ส่งสารพ่อแม่ของตน ท่านลำบากทุกคน ทำทุกอย่างเพื่อพวกเรา

เลิกเถิดหนอย่าหลงมัวเมา ให้ตั้งใจเรียนเข้า ออย่ามัวติดเหล้าและการพนัน
 ยาบ้า นั้น ส่งจากประเทศเพื่อนบ้านเรา เท่าที่ได้ฟังข่าว เข้าส่งเข้าเขตชายแดน
 จึงมีปัญหา กับพี่น้องไทยแลนด์ หลงเสพลีเจจนเมาแอน ชับริบเร่งแรงเสียนวุ่นวาย
 เสพมากไป ร่างกายฝ่ายผอมด้วยพิษ หาทางแก้เรื่องยาเสพติด ทุกฝ่ายต้องคิดป้องกัน
 จะอยู่ในเมือง หรือบ้านนอกไม่สำคัญ ให้ทุกคนช่วยกัน ออย่าปล่อยให้บ้านเมืองวุ่นวาย
 คนเสพก็ตาย คนขายก็ติดคุก อย่างคิดว่ามันสนุก คุณจะติดคุกคุณจะเสียใจ
 เลิกเถิดหนา พวกพี่น้องชาวไทย เลิกเสพลีเลิกขายตลอดไป ให้เห็นแก่ชาวไทย...
 เราเถิดพี่น้องเอ๋ย.

กลอนคำสวดสวดดีพระธาตุนวม

พระธาตุนวมนี้	เป็นเจดีย์อันอุดม
ทั้งเป็นที่นิยม	ของปวงชนแต่เดิมมา
สร้างไว้แต่คราวที่	องค์มุนีศาสดา
ดับสิ้นสังขาร	เสด็จเข้าสู่พระนิพพาน
ประมาณได้แปดปี	ปรากฏมีในตำนาน
ว่ามีผู้เชี่ยวชาญ	ชี้ณาสพศิษย์พระองค์
นามว่ากัสสะปะ	ผู้ไม่ละจากธาตุองค์
ท่านนั้นมีประสงค์	ให้พระธาตุนวมรุ่งเรืองนาน
จึงนำเอาพระธาตุนวม	ของพระศาสดาจารย์
พร้อมทั้งผู้เชี่ยวชาญ	อรหันต์ห้าร้อยองค์
เหาะมาทางอากาศ	งามวิลาสดุจตั้งหงส์
มาถึงก็รีบลง	สู่ภาคพื้นตั้งใจจง
จึงได้ไปปรึกษา	ชวนพระยาห้าพระองค์
เมื่อได้คำตกลง	แล้วก็เริ่มก่ออุโมงค์
เสร็จแล้วจึงนำเอา	ธาตุนวมออกพุทธองค์
ใส่ไว้ในอุโมงค์	แล้วปิดไว้แต่นั้นมา
ครั้งนั้นนครศรี	โคตรบุรียังรุ่งเรือง
เป็นเมืองที่ลือเรื่อง	เจริญเรื่องเป็นศักดิ์ศรี
ได้ฝากของดีไว้	พวกเราได้เป็นโชคดี
เราควรจะเปรมปรีดิ์	เชิดชูไว้ให้ดีเทอญ

กลอนอีสานเขี้ยว 2

สมเด็จพระภูมิพล	ห้วงปวงชนถิ่นอีสาน
อดอยากแสนกันดาน	พระองค์ท่านทรงเมตตา
อีสานเขี้ยวที่สอง	รัฐบาลต้องหามา
ปลูกไม้ยางพารา	หรือเลี้ยงปลาอย่างถาวร
อาชีพให้แน่นอน	ไม่ต้องจรไปเมืองกรุง
อีสานบ้านเราเด่น	ไม่จำเป็นจากป่าลุ่ม
รัฐบาลจะปรับปรุง	อีสานรุ่งทั่วดินแดน
ชุดบ่อเจาะบาลาน	ทั่วอีสานขาดแคลน
โครงการมีแบบแปลน	ทำตามแผนพระราช
ปลูกหม่อนและเลี้ยงไหม	สายใจไทยประทานมา
ผ้าชิ้นผืนแพรวาวา	เป็นราคาผ้าไหมไทย
เผยแพร่วัฒนศิลป์	วัฒนาพาสุขใจ
ชื่อเสียงก็เกริกไกร	หม่อนขีดไทยชื่อเสียงดัง
ส่งออกนอกประเทศ	ไปถึงเขตเมืองฝรั่ง
มาเลย์และปิ่น	ได้สั่งซื้อจากไทยเรา
ญี่ปุ่นสิงคโปร์	ซื้อไปโชว์มิใช่เบา
สินค้าซื้อจากเรา	เขาได้เหมาเอาหมดเลย

กลอนเศรษฐกิจพอเพียง

วันนี้คณะฉัน	สารภัญญ์จักน้อมนำ
บอกกล่าวถึงทรงธรรม	ทรงแนะนำทำโครงการ
เศรษฐกิจแบบพอเพียง	ทั่วทุกเมืองต่างกล่าวขาน
องค์พระภูมิบาล	จัดโครงการช่วยประชา
ให้มืออยู่มีกิน	บนผืนดินทุกถ้วนหน้า
กสิกรรมต้องนำพา	ที่ไร่นาแบ่งตามควร
หากมีที่ห้าไร่	๓ ไร่ให้แบ่งสามส่วน
ที่อยู่แต่พอควร	อีกสองส่วนทำไร่นา
ให้มีข้าวพอกิน	ไม่ต้องดิ้นรนไผ่หา
ส่วนหนึ่งของไร่นา	ชุดบ่อปลาทำสวนครัว
ขอบบ่อปลูกพืชไร่	เลี้ยงเปิดไก่อปลูกหอมหัว

ปลูกพืชผักสวนครัว	พอเลี้ยงตัวแบบพอเพียง
ผลิตผลหากมากมาย	นำไปขายอย่าได้เกียจ
เศรษฐกิจแบบพอเพียง	ให้พอเลี้ยงครอบครัวตน
ไม่ต้องไปซื้อหา	ทั้งข้าวปลาไม่ขัดสน
ทำได้ไม่ยากจน	ครอบครัวตนมีพอกิน
จักพ้นความทุกข์ยาก	ปราศจากมีหนี้สิน
ช่วยชาติช่วยแผ่นดิน	ทุกข์หมดสิ้นแผ่นดินไทย
๖ ทรงวางโครงการ	เป็นพื้นฐานทฤษฎีใหม่
หวังให้ชนชาวไทย	มีกินใช้อย่างพอเพียง
ขอเชิญญาติพี่น้อง	รับสนองอย่าหลีกเลี้ยง
เศรษฐกิจแบบพอเพียง	ไม่ต้องเสียดการขาดทุน
ร่วมแรงและร่วมใจ	เศรษฐกิจไทยจะไม่สูญ
ชาติรัฐไม่ขาดดุล	เพิ่มพอกพูนความมั่งมี
ทวยราษฎร์อยู่เป็นสุข	องค์ประมุขก็สุขี
ด้วยเดชพระบารมี	ปวงข้านี้ถวายพระพร
พระชนม์มียั่งยืนนาน	ตลอดกาลสโมสรร
ปวงประชาราษฎร	น้อมยกกรกราบวันทา
เนื่องในวโรกาส	มหाराช 80 พรรษา
น้อมเกล้าขอภาวนา	พระชันษาชนม์มียั่งยืนปี

กลอนอาลัยพระพี่นาง

พระพี่นางสร้างคุณไทยทั่วหล้า	พระกรุณายิ่งใหญ่แม่ไพศาล
ทุกห้องที่ห่างไกลและกันดาร	พระองค์ท่านเข้าถึงปวงประชา
เหมือนดังดอกแก้วมณีเลิศ	แสนประเสริฐส่องสว่างทั่วทิศา
หมู่พสกนิกรแสนปรีดา	ทั่วพาราสุขสงบแสนร่มเย็น
แต่ก่อนเด่นคู่สมเด็จแม่	เสด็จแปรราชฐานผ่านทุกข์เข็ญ
หวังช่วยประชาพ้นลำเค็ญ	พระจึงเป็นดวงใจราษฎร์
สมเด็จแม่เสด็จสู่สวรรคต	พระองค์มันตามแม่ที่เคยสอน
สืบทอดเจตนาพระมารดร	ไม่อ่อนหย่อนแม่เหนือพระสุดทน
ทรงงานเหนือใต้ออกตก	ทางบกทางน้ำตามถนน
ขึ้น ฮ.ทรงงานย่านชุมชน	ทุกแห่งหนเสด็จไปได้ทรงงาน
ต่างประเทศแดนไกลไม่หวั่น	ข้ามวันข้ามคืนผืนสังขาร

ทั้งใกล้ทั้งไกลได้พบพาน	พระองค์ท่านยินดีปรีดา
ณ วันนี้เสด็จสู่สวรรคต	ทุกๆวันชาวไทยรำไห้หา
เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา	ปวงประชาอาตุรพูนทวี
พระเสด็จสู่สวรรคาลัย	ชาวไทยโศกเศร้าและหมองศรี
ขอถวายการทำแต่ความดี	สมตั้งที่เจตนาของพระองค์
จะรู้จักสมัครสามัคคี	ทุกๆที่เป็นไปตั้งประสงค์
จะรักชาติศาสตร์กษัตริย์คง	ให้ดำรงคงอยู่คู่ฟ้าดิน
จะตั้งใจตั้งจิตอธิษฐาน	จะทำงานเพื่อท่านสมถวิล
จะขยันหมั่นเพียรเป็นอาจิณ	ทั่วทุกถิ่นประสบสุขทุกวันเอย

กลอนไหว้คุณพระมหากษัตริย์

ข้าขอกราบบูชาคุณพระการุณย์กษัตรา	ปกเกล้าเหล่าประชาทรงเมตตาทุกคืนวัน
ห่วงใยพระทัยรักทรงปกปักเกษมศานต์	เป็นไทยจงทั่วกันดำรงชาติศาสน์อันงาม
พระองค์ทรงประมุขบำรุงสุขทุกเขตขาม	ทั่วทั้งแดนสยามให้เจริญวัฒนา
ทางบกและทางน้ำทางอากาศและศาสนา	ทุกชาติทุกภาษาต่างร่วมรื้อขึ้นนิยม
คุณนี้แสนล้ำเลิศสุดประเสริฐจะเทียมสม	จงทดแทนพระบรมบาทยุคด้วยภักดี
ชื่อสัตย์กตัญญูอีกทั้งรุกตเวที	น้อมนบอัญชลีขอให้ทรงพระเจริญ

กลอนเฉลิมพระเกียรติ

พระสยามเทวราช	มหाराชพระภูมินทร์
ปกป้องไทยทั่วถิ่น	ทั่วแผ่นดินรุ่งเรืองนาม
พระสยามภูมิพล	ทั่วสากลรัฐจักดี
ปกครองไทยน้องพี่	60 ปีตลอดมา
จวบจน 80 พรรษา	บำเพ็ญมาเพื่อแผ่นดิน
กระจายไปทั่วถิ่น	ทั่วแผ่นดินเจริญมา
ปวงข้าอยู่ใต้ฝ่า	ละอองรุลีบาทยุคผล
ชาวไทยทุกชุมชน	ทุกตำบลหวัระแหง
ภัยแล้งทรงแก้ไข	แก้มลิงให้ประทานมา
จัดเตรียมฝนเทียมมา	แก่ประชาทั่วแผ่นดิน
มุ่งเน้นการทำกิน	ไปทั่วถิ่นเกษตรกร
คำสอนแบบพอเพียง	ศัพท์สำเนียงก้องโลกา
โครงการอีกนานา	วางล่วงหน้าเอาไว้อร
อีเทคโนโลแก๊สโซฮอลล์	วางไว้อรน้ำมันแพง
แสดงถึงพระปรีชา	ก้าวรุดหน้าหาใต้เหมือน
สะท้อนไปทุกวงการ	ปรีชาญาณของพระองค์
ทรงไว้ซึ่งความเมตตา	กรุณาอันใหญ่หลวง
พระองค์ทรงเป็นห่วง	พสกนิกรทั่วแผ่นดิน
ชาวไทยใจถวิล	ทั่วแผ่นดินถวายพระพร
สถิตสถาพร	ถวายพระพรยิ่งยืนนาน
ตลอดกาลพระวัสสา	ปวงโรคาอย่าเบียดเบียน
ประดุจเสาหลักเขื่อน	อย่าเลอะเลื่อนหมื่นพันปี
อาศัยพระบารมี	พระมุนีแผ่ไพศาล
ปกป้องพระภูบาล	ตลอดกาลนาน ๆ เทอญ

กลอน 12 สิงหา มหาราชินี

พวกข้าสรภัญญ์	พร้อมใจกันพระนมกร
วันแม่แผ่ขจร	ถวายพรพระแม่ไทย
สิบสองสิงหาคม	พระบรมราชินี
พวกข้าขอภักดี	กราบรัฐที่บาทบาท
ขอให้พระทรงศีล	โรคาสิ้นอย่ามีมา
ปกครองไพร่ประชา	สุขุขรรษาตลอดกาล
ชาวไทยสุขสำราญ	พระองค์ท่านทรงเมตตา
ศิลาชีพทรงนำมา	ให้พวกข้ามีงานทำ
ทรงงานแสนตรากตรำ	พระองค์ทำเพื่อปวงชน
ที่ใดเกิดขัดสน	พระแม่ค้นเสด็จจร
เสด็จสู่สังขร	สู่ตงตรถันกันดาร
พระองค์ได้ทรงงาน	ถันกันดารเลยไม่มี
เดี๋ยวนี้เป็นถันงาม	ในพระนามพระแม่เมือง
เกียรติยศและชื่อเสียง	พระแม่เมืองก้องโลกา

กลอนอิสระ

กลอนรำลึกคุณบิดา มารดา

ข้าขอกราบไหว้คุณ	พระบิดาและมารดา
เลี้ยงลูกเฝ้ารักษา	แต่ก่อนมาจึงเป็นคน
แสนยากลำบากกาย	ไม่คิดยากลำบากตน
ในใจให้กังวล	อยู่ด้วยลูกทุกเวลา
ยามกินถ้าลูกร้อง	ก็ต้องวางวิ้งมาหา
ยามนอนไม่เต็มตา	พอลูกร้องก็ต้องดู
กลัวเลือดยุ้งไรมด	จะกวนกัตรีบอุ้มชู
อดกินอดนอนสู	ทนลำบากหนักไม่เบา
คุณพ่อแม่มากนัก	เปรียบน้ำหนักยิ่งภูเขา
แผ่นดินทั้งหมดเอา	เปรียบคุณท่านไม่เท่าทัน
เหลือที่จะแทนคุณ	ของท่านนั้นใหญ่อนันต์
เว้นไว้แต่เรียนธรรม	เอามาสอนพ่อผ่อนคุณ

สอนธรรมที่จริงให้	รูปไม่เที่ยงไว้เป็นทุน
แล้วจึงแสดงคุณ	ให้เห็นจริงตามธรรมนอง
นั้นแหละจึงนับได้	ว่าสนองซึ่งคุณหนา
แทนข้าวที่ป้อนมา	และน้ำนมที่ดื่มกิน
แทนคุณประการอื่น	ร้อยพันหมื่นเป็นอาจิน
อย่างไรก็ไม่สิ้น	พระคุณท่านอนันต์เอย

กลอนสรภัญญ์กราบลา

ตั้งใจให้พร้อมกัน	พวกดิฉันจะขอลา
เวลามาถึงแล้ว	ขอลาแก้วสามประการ
อาจารย์ท่านทั้งหลาย	น้อมถวายคุณพระพุท
พระธรรมที่สอนไว้	ยกมือไหว้ขออำนาจ
พระสงฆ์ผู้เมตตา	ไว้วันทาขอลาก่อน
อาจารย์ผู้สั่งสอน	ประนมกรสวัสดิ์
จำใจไกลกันหนี	กิจขำมีคณา
ต่อท้ายด้วยวาจา	เป็นภาษาพระบาลี
อาจารย์ผู้เมตตา	จงสุขี่ทุกท่านเทอญ

กลอนก่องข้าวน้อยฆ่าแม่ ตอนที่ 2

บัดนี้จะได้กล่าว	ประวัติเรื่องราวก่องข้าวน้อยฆ่าแม่
ในสมัยแต่โบราณ	ยังมีเหตุการณ์เกิดขึ้นที่บ้านตาดทอง
บ้านนั้นมีอาชีพทำนา	จะกล่าวถึงลูกกำพร้าชื่อว่าเจ้าทอง
เดือนหกฝนตกน้ำนอง	จะกล่าวถึงเจ้าทองพาควายไปไถนา
เจ้าทองทำนากับแม่	วันนี้สายแตรแม่ไม่เห็นมา
เจ้าทองหิวข้าวจนตาลาย	หิวจนแสบไส้ทั้งจ่มทั้งไถนา
จะกล่าวถึงแม่ของเจ้าทอง	หาบเอาก่องข้าวน้อยไปส่งลูก
พอมมาถึงจึงเอ็นใส่ลูก	ให้เจ้าผูกความไว้มากินข้าวสา
แม่เอาข้าวมาส่งเจ้าแล้ว	ขอให้ลูกแก้วมากินข้าวสาเหล่า
มีแจ่วบองพร้อมทั้งปิ้งปลา	มากินสาลูกเหล่าแม่เอามาส่งให้
เจ้าทองพอเห็นก่องข้าวน้อย	ย่านข้าวมีน้อยเลยฮ้องมาใส่
ก่องข้าวใหญ่เป็นหยับเอามา	โอย้อีห่ามึงแพงไว้ทำผู้ใต้
แม่เลยบอกกับลูกเหล่า	ก่องข้าวน้อยคอยกินดูเหล่าแต่ว่ามันแน่นใน

กินสาก่อนจึงว่ามารดา	ลูกจะรู้ว่ามันน้อยหรือมันใหญ่
เจ้าทองหิวข้าวจนเหลืออด	ได้ปลดแอกน้อยจะฆ่าแม่ทันที
แม่แลเห็นว่าลูกจะมาตี	เลยวอนให้ลูกปราณี
อย่าตีแม่เต๋อลูกเต๋อ	อย่าตีแม่เต๋อลูกหล่า

(คราวนี้) โอ โอ้อ โอ้อ ทองจำทองลูกหล่าอย่าฆ่าแม่ อย่าฆ่าแม่บาปกรรมจะตามมา ตั้งแต่เล็กจนโตใหญ่แม่เลี้ยงเจ้า เลี้ยงแต่เล็กจนโตใหญ่แม่สนใจ พอเลี้ยงใหญ่ขึ้นมาทรยศ อย่าฆ่าแม่เลยนะลูกจำโปรดหลูโตน ทองจำทอง บุตรดา อย่าซีทำ เข้าทอง ไม่ฟังคำแม่สักหน่อย ตีจนแม่มรณาไม่มีความปราณี ฆ่าแม่ตาย พอเปิดอกแล้วก็เศร้า ว่าจะกินข้าวก็กินไม่ลง แม่จำลูกผิดไปแล้ว ฆ่าแม่ตายเพราะความโกรธา เจ้าทองก็คิดกลัวบาป เลยใส่ชื่อว่า ธาตุกองข้าวน้อย นี่แหละหนาความหิวของคน เพราะความหิวจึงฆ่าแม่ตาย ถ้าอยากเห็นขอเชิญไปดู จังหวัดหนาท้ายโสธร เป็นจังหวัดหนาท้ายผู้ฟัง กองข้าวน้อยม่วนปลุงป่า ถ้าม่วนแล้วหนาโปรดเชียรพวกฉันที่	โอ โอ้อ โอ้อ โอ้อ เอ็ง เอ้ย ฟังกระแสแม่ก่อนนะลูกนะ เพราะมารดามีคุณเหลืออนันต์ บุญคุณของแม่ยายเพิ่มมีมากมาย บ่เคยเอามือป้ายตีลูกตน เจ้าจงคดใจเลี้ยงไม่จงน แม่ขอชีวิตสักหนเกิดลูกยา ...แม่กลัวแล้ว... จับได้แอกน้อยตีใส่หัวมารดา ไม่มีความเมตตา ทองก็เปิดกล่องข้าว เพราะมองเห็นเลือดมาดา กอดศพแม่ตนแล้วก็หลังน้ำตา อภัยให้ลูกแก้วเถิดนะมารดา ยมบาลคงพาลูกลงเวจี เลยสร้างเป็นธาตุบรรจุกระดูกมารดา เพื่อล้างรอยบาปกรรมที่เคยทำมา หน้ามีดมีวมนฆ่าแม่ตนจนมรณา ขอเตือนลูกหญิงชายอย่าเป็นดังว่ามา ธาตุกองข้าวน้อยตั้งอยู่ที่บ้านตาดทอง ถ้าอยากเห็นเชิญท่านไปดูที่ทุ่งนา บทธรรณัญญ์ของ.....ร้องมา ถ้าม่วนแล้วหนาโอกาสหน้ายังมี
--	---

กลอบบวชชีพราหมณ์

พวกเราในวันนี้	เป็นโชคดีบวชชีพราหมณ์
ฤกษ์งามและยามดี	บวชชีพราหมณ์ตามธรรมเนียม ๆ
วันนี้บริสุทธิ์	ในพระพุทธสุดเสียดม
พวกเราได้ตระเตรียม	ใจอันเปี่ยมบวชชีพราหมณ์ ๆ
นุ่งขาวและห่มขาว	งามแพรว พรวราวสง่างาม
สีขาวยามอร่าม	บวชชีพราหมณ์ได้ถือศีล ๆ
สำรวมกายวาจา	ใจอย่าพามีราศี
ข้อหนึ่งให้รับศีล	ข้อสองนั้นให้เงินทาน ๆ
ข้อสามให้สังเกตุ	ให้ฟังเทศน์จากอาจารย์
ทุกคนจงตั้งใจ	สำรวมไว้ให้จดจำ ๆ
พระพุทธคือทองคำ	อันจะนำความสุขมา
พระธรรมและพระสงฆ์	จงได้โปรดมารักษา ๆ
พวกเราได้นำมา	เจริญหน้าในบวร
พากันประพฤติตาม	สิ่งดีงามตามคำสอน ๆ
หัวใจยิ่งแน่นอน	ไม่สั่นคลอนสิ่งใด ๆ

กลอนอ้อลาและอวยพร

พวกดิฉันบ้านดอนนกโพธิ์	ซึ่งถยนต์มาร่วมงาน
เสร็จแล้วอาจารย์	ผู้ใหญ่บ้านและกำนัน
ขอลากรรมกร	หรือพวกท่านสารภัญญ์
วันนี้ขอจากกัน	มิตรสัมพันธ์ยังเจริญ
ขอบคุณที่พวกท่าน	เลี้ยงอาหารพร้อมได้เชิญ
อาหารไม่ขาดเกิน	มากเหลือเกินมีทุกอัน
พวกฉันขออวยพร	เป็นคำกลอนสารภัญญ์
ขอให้ทุก ๆ ท่าน	มีขวัญเย็นตลอดไป
อายุได้ร้อยปี	มีพลาอนามัย
วรรณะก็สดใส	สวยวิไลงามสง่า
สีสันให้เรื่องรอง	ผิวผุดผ่องเหลืองอร่าม
แลดูให้งดงาม	ตามร่างกายสีนวล ๆ
สุขะจงเกิดมี	โรคไม่ติดอย่ามากวน

ความสุขอย่าแปรปรวน	ก็สมควรให้ถาวร
พละคือกำลัง	การลุกนั่งหรือเดินนอน
ร่างกายอย่ามีหย่อน	จะเดินจรแข็งแรงเทอญ ฯ

กลอนเยาชนคนรุ่นใหม่

ใส่ใจทางนี้สักหน่อย	ฟังเสียงอ้อยจากสารภัญ
ขับกล่อมให้สุขสันต์	สารภัญบ้านหนองฮี
ดีปดีชอออกภัย	
เยาชนคนรุ่นใหม่	ควรใส่ใจในการศึกษา
เยาชนยุคก้าวหน้า	การศึกษาควรนำทาง
อย่าปล่อยวางโอกาสมี	
สังคมเทคโนโลยี	โลกยุคนี้สุดทันสมัย
สื่อสารก็ฉับไว	ไกลแสนไกลรู้ทั่วถึง
โลกตะลึงสมองกล	
ยุคใหม่ของเยาชน	อิทธิพลเทคโนโลยี
ครอบงำไปทุกพื้นที่	เข้าย่ำยี่ทุกชุมชน
ทั่วสากลในโลกา	
นี้แหละผลการศึกษา	รู้วิชาย่อมสำเร็จผล
ศึกษาและคิดค้น	สำเร็จผลลงด้วยดี
เพราะเรามีการศึกษา	
อย่ามัวหลงไปเสพยา	เดี๋ยวจะพาหลงทางติดคุก
อย่าเห็นเป็นเรื่องสนุก	ผิดพลาดเธออาจติดคุก
เรื่องสนุกอาจจางหาย	ติดเข้าไปตายทั้งเป็น
กรรมเวรถึงพ่อและแม่	ทั้งตัวแก่พ่อก็ชรา
เยาชนควรศึกษา	อย่าหลวมตัวไปเสพยา
อาจนำพาก่อกรรมเวร	คนยากเข็ญคือพ่อแม่

กลอนดาวลูกไก่

จะกล่าวถึงตายาย	อยู่กลางป่าพนาสัน
อยู่สุขทุกคืนวัน	อยู่ด้วยกันจนธรา
เลี้ยงไก่และเลี้ยงหมู	ปลูกถั่วพุงดงามตา
ครองรักจนธรา	ตามประสาบ้านป่าไพร
วันหนึ่งพระรุดงค์	วางกลดลงตรงป่าใหญ่
ยายตาเห็นทันใจ	เข้ากราบไหว้พระมุนี
กลับบ้านนั่งปรึกษา	ทั้งยายตาคอนใจดี
จึงหันพระมุนี	เข้าพຽงนี้ทำไงตา
ฝ่ายตาทอกว่าไก่	แม่ตัวใหญ่ดีนักหนา
พຽงนี้เข้าขึ้นมา	เราจับมาทำเป็นแกง
แม่ไก่อยู่ในเล้า	ยีนสองเฒ่าเกิดหน่ายแหยง
พຽงนี้ต้องเป็นแกง	แม่ไก่แจ้จุกเจ็ดตัว
พຽงนี้แม่ต้องตาย	อย่าว่านวยนะทูนหัว
กิเลสหลงเฒ่ามัว	ทั้งเจ็ดตัวอย่าตีกัน
ตัวใหญ่สายสวาท	อย่ากรี้วกราดและหุนหัน
ปกครองปรองดองกัน	อยู่ให้มันสามัคคี
เข้ามาตากับยาย	จับแม่ไก่เชือดทันที
เลือดนองปรุพี	สิ้นชีวีลงทันใจ
ฝ่ายลูกไก่ทั้งเจ็ด	เหมือนถูกเต็ดเอาดวงใจ
กระโดดเข้ากองไฟ	ตายตามไปสิ้นเรื่องราว
ผลบุญแม่ไก่ทำ	กุศลนำเมื่อถึงคราว
ลูกไก่เกิดเป็นดาว	แสงแพรวพรราวท่องนภา
อาณิสย์ของแม่ไก่	ได้ขึ้นไปสู่เวหา
ลูกทั้งเจ็ดมรณา	สู่ท้องฟ้าเกิดเป็นดาว

กลอนสารภัญหอมศีล

วันนี้เป็นวันรวม	มีแต่ความเจริญธรรม
สิบห้าค่ำสามัคคี	พวกเรานี้รักษาศีล
ศีลธรรมของพระเจ้า	ยกใส่เกล้าเท่าไว้เศียร
ธรรมเพียรรักษาศีล	ให้มันสิ้นกิเลสมาร
ศีลนี้ถ้าใครมีรักษาดี	จะหอมไกล
หอมไกลและหอมใกล้	หอมไปได้ทั้งเหนือลม
หอมย้อยถึงชั้นพรหม	หอมอุดมทั่วโลกา
หอมดอกไม้มหอมไกล	หอมติดตัวจนวันตาย
จะนั้นเราทั้งหลาย	รักษาไว้ให้ดีเทอญ

กลอนพระเวสสันดรตอน 2

บัดนี้จะได้กล่าว	พวกดิฉันจะเล่าประวัติเก่าที่มี
ท่านทั้งหลายโปรดจงฟังให้ดี	จะกล่าวถึงตอนมัทรีเข้าป่าหาเผือกมัน
ในวันนั้นมัทรีเศร้าใจ	นางหาผลไม้มันแสนยากเต็มที
ไปที่ใดมันก็ไม่ค่อยมี	นกหนูกินแล้วนี้ไม่มีมากเหมือนทุกวัน
สุรียนต์ก็กลับเหลี้ยม	นางมัทรีก็เตรียมกลับไปอาศรมไม่รอรี
ตกกะใจจนแทบสิ้นชีวี	ไม่รู้จะทำอย่างไรดีเพราะมีเสือใหญ่ขวางทาง
นางเลยวางหาบลงจากป่า	วอนถึงเทพเทวาทั้งเจ้าป่าเจ้าไพร
จนค่าแลงเสื่อจึงหนีไป	นางรีบกลับเร็วไวปานนี้ลูกคงจะคอย
พอมาถึงไม่เห็นลูกเหมือนเคย	ก็ร้องเรียกลูกเอ๋ยมารับแม่เถิดคนดี
ไต่ถ้ำหาพร้อมทั้งซาลี	เรียกเท่าไรก็ไม่จกไปลืออยู่ใส
องค์พระเวสเลยหาความใส่	เจ้าไปหลงชมชายพระยารอยอยู่ในป่า
พอได้ฟังเจ็บปวดในอุรา	นั่งน้ำตานองหน้าไม่เคยคิดว่าจะต่ำทราม
ออกติดตามหาลูกน้อยต่อ	จกไปใสแต่หนอแม่เอ็นหาก้อมิดหมี
กลับมาถามองค์พระเวสอีกที	โปรดจงได้ปราณีสงสารมัทรีเถิดเอ๋ย
ลูกอยู่ไหนท่านไม่ตอบเลย	เอาแต่นั่งเฉยๆไม่ยอมพูดยอมจา
นางมัทรีน้ำตานองหน้า	ไอ้หนอนิจจาลูกยามาจากไป

กลอนพระคุณแม่

สิบนิ้วลูกวันทา	น้อมบูชาคุณมารดร
ย้อนหลังเมื่อครั้งก่อน	ในอุทรตั้งเก้าเดือน
ทศมาสแล้วก็เคลื่อน	แม่นี้เหมือนจะขาดใจ
เจ็บปวดจนร้องไห้	กว่าจะได้แต่ละคน
อดทนเรื่องกินอยาก	แสนลำบากยามลูกพ้น
เมื่อครั้งลูกยังอ่อน	ถึงยามนอนแม่แกว่งไกว
ลงเปลและห่ก่ล่อม	คุณแม่ยอมเหนื่อยกว่าใคร
ตื่นนอนป้อนนมให้	ยามป่วยไข้ให้หยุดยา
ยามลูกร้องแม่ผวา	ปวดอุราแสนหวังใย
คอยถนอมอยู่ไม่ไกล	จะมีใครเหมือนแม่นา
บางที่อึ้งี่ราด	ล้างสะอาดทุกเวลา
คุณแม่มีเมตตา	กรุณาทุกทุกคน
อบอุ่นด้วยความรัก	นอนหนุนตักแม่หลายหน
ผ่ายผอมแม่ยอมทน	ลูกหลายคนเลี้ยงลูกมา
พำสอนเรื่องภาษา	ให้ลูกยามาก่อนใคร
เลี้ยงลูกจนเติบโตใหญ่	แสนหวังใยกว่าใครเลย
พระคุณแม่มากมาย	สุดสรรหามาอ้างเอ๋ย
มาเทียบและเปรียบเปรย	หาใครเลยเหมือนแม่นา
รักลูกอย่างจริงแท้	รักของแม่ยิ่งชีวา
ลูกล้วนควรบูชา	คุณมารดาค่าน้ำนม
พุทธร่องค์ทรงดำรัส	ท่านทรงตรัสไว้เหมาะสม
มารดาจุดตั้งพรหม	อย่าทับถมคุณท่านเลย

ภาคผนวก ข

ภาพประกอบสถานการณ์สื่อสาร “การสอดสรักัญญะ” จังหวัดนครพนม

ภาพโต๊ะหมู่บูชาคุณพระศรีรัตนตรัยและพระบรมฉายาลักษณ์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ
ใช้ในการแข่งขันการสวดสรภัญญะ ซึ่งก่อนการขับร้องต้องทำพิธีกราบไหว้บูชาสถาบันศาสนา และ
สถาบันพระมหากษัตริย์

ภาพตำแหน่งของพระพุทธรูปและอาสนะสงฆ์ที่พระสงฆ์หนึ่งประกอบพิธีทางศาสนาและชม
การแข่งขันการสวดสรภัญญะ

ภาพที่นั่งของคณะกรรมการและแขกผู้ทรงคุณวุฒิ

โล่รางวัลอันดับที่ 1 อันดับที่ 2 อันดับที่ 3 รางวัลการแต่งกาย และรางวัลดาวเสียง

ภาพคณะผู้สวดสรภัญญะจากหมู่บ้านต่างๆ

ภาพขันหมากเบ็ง ซึ่งใช้เป็นเครื่องบูชาคุณพระศรีรัตนตรัยและทุกคณะต้องจัดเตรียมมา

ภาพเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง เช่น คอมพิวเตอร์ เครื่องส่งสัญญาณถ่ายทอดเสียง เป็นต้น

ขณะผู้สวดสรภัญญะ กราบบูชาคุณพระศรีรัตนตรัยก่อนการสวดสรภัญญะ

การแข่งขันสวดสรภัญญะ

การนั่งทำเทพบุตรของฝ่ายชาย และการนั่งทำเทพธิดาของฝ่ายหญิง

การแข่งขันดาวเสียงของผู้ที่เป็นต้นเสียง โดยการคัดเลือกของคณะกรรมการเข้ามาแข่งขัน

พิธีมอบรางวัลให้กับผู้ชนะเลิศจากการประกวดสรภัญญะ

ประวัตย่อผู้วิจัย

